

SPOLEČNOST PRO TRVALE UDRŽITELNÝ ŽIVOT

Z P R A V O D A J 2 0 1 3

2

Vážení přátelé,

pomalou nám končí další kalendářní rok a nastává čas svátků vánočních a vítání roku nového. S ním ale také konec roku účetního, konce různých projektů atd., takže jako každoročně má člověk dojem, že by prosinec mohl mít tak 60 dnů a stejně by nestíhal vše.

Během roku 2013 jsme se na politické scéně dočkali nejen prvních přímých voleb prezidenta, ale také na- konec i předčasných voleb do Parlamentu. Zatímco prezidentské volby dopadly tak, jak dopadly – a pokud se zde budeme bavit o životním prostředí a udržitelném rozvoji, tak se, nejen dle mého názoru, jedná o výsledek jednoznačně negativní, u voleb do Parlamentu stále ještě můžeme doufat, že dojde alespoň k některým pozitivním změnám.

Zdá se, že jednoznačným vítězem parlamentních voleb je především nevládní iniciativa „Rekonstrukce státu“, usilující o takové legislativní změny, které povedou k výraznému snížení možnosti korupce a tunelování státních peněz. To, že slib prosazení devíti nejdůležitějších protikorupčních zákonů podepsala více, než ústavní většina poslanců, kteří se do Parlamentu dostali a že dnešní rodící se koalice prakticky doslovně převzala požadavky Rekonstrukce státu do své koaliční smlouvy je opravdu velký úspěch. A tak máme snad po dvaceti letech naději, že se skutečně dočkáme fungujících „služebního zákona“, transparentního zadávání veřejných zakázek a dalších „vymožeností“, které jsou v civilizovaných zemích zcela samozřejmé. Jen se trochu bojím, jakým způsobem dokážou čeští politici tyto zákony, fungující v jiných zemích bez problémů, „ošvejkovat“ a drobně „odklonit“. První náznaky tu už, bohužel, jsou.

V současné době jsme, stále ještě, v rukou tzv. „vlády odborníků“. Jedním z výborných nápadů těchto na slovo vzatých odborníků je snaha o pokračující devastaci Podkrušnohoří dalším rozšiřováním povrchové těžby hnědého uhlí. O prolomení těžebních limitů a o zvláště nebezpečném nápadu založení společného podniku uhlobaronů a státu chtěla dočasná vláda bez mandátu rozhodnout na poslední chvíli – patrně mají dojem, že uhlí, které vydrželo pod zemí nějaké ty milióny let, by mohlo najednou během měsíce vysublimovat. Skutečný důvod bych daleko spíše hledal v prostém ekonomickém výpočtu, který udělali naši kolegové z Hnutí Duha, že na jednu korunu, kterou zaplatí těžaři za vytěžené uhlí mají zisk sto korun. Snahy o další plundrování nešťastného kraje pod Krušnými horami naštěstí vyvolaly nebývalé aktivity na druhé straně a tak jsme se nakonec dočkali toho, že nově zvolená Poslanecká sněmovna přijala více než 140 hlasy rezoluci, která vyzývá Rusnokovu vládu, aby v oblasti limitů již nepodnikala žádné kroky a premiér vzápětí přislíbil, že se touto rezolucí bude řídit. Problému limitů je věnována celá jedna sekce našeho Zpravodaje.

Myslel jsem, že než dosázním tento Zpravodaj, budeme už vědět, kdo bude budoucím ministrem životního prostředí. Jednání se však stále protahují a každodenně proskakují jiné zprávy, nezbyvá nám, než doufat v příznivý vývoj.

Vážení čtenáři,

další rok je za námi, pevně doufám, že vám přinesl chvíle klidu a spokojenosti, a hlavně vám všem přeji spokojené Vánoční svátky a úspěšné vykročení do roku 2014

Jiří Dlouhý – předseda

Obsah

1	CO BUDE	5
1.1	Valné shromáždění STUŽ	5
1.1.1	Předběžný program valného shromáždění	5
1.2	Program pravidelných úterních seminářů na I. čtvrtletí roku 2014	5
1.3	Exkurze se seminářem v nově otevřeném Středisku ekologické výchovy Horní Maršov.	5
1.3.1	Ekocentrum DOTEK	6
1.3.2	Dům Obnovy Tradic a Kultury DOTEK z pera Martina Říhy	6
1.4	Druhý ročník konference Národních geoparků	8
2	CO BYLO	8
2.1	Pravidelné semináře	8
2.2	Tisková zpráva STUŽ a Národní sítě zdravých měst z prosincového semináře	8
2.3	Dvě exkurze do koněpruské části CHKO Český kras	9
2.4	Memoriál Josefa a Petry Vavrouškových	9
2.5	Setkání k dvaceti letům od založení STUŽ pořádané slovenskou STUŽ	11
2.6	Cena Josefa Vavrouška	11
2.7	Cena Senior roku SENSEN (SENzační SENior)	11
2.8	Poslední pozdravení Martinu Branišovi	12
3	ZPRÁVY Z POBOČEK	13
3.1	Zpráva o činnosti českolipské pobočky STUŽ za rok 2013	13
4	VDANÁ STANOVISKA, PROHLÁŠENÍ, TISKOVÉ ZPRÁVY	15
4.1	Stanovisko předsednictva STUŽ č. 124 k možnému personálnímu obsazení pozice ministra životního prostředí v nové koaliční vládě ze dne 10. 12. 2013	15
4.2	Výzva na ochranu alejí	16
4.2.1	Odpověď Ministerstva životního prostředí na naši výzvu	17
4.3	Výzva Oborové platformy nevládních ekologických organizací Ministerstvu životního prostředí vzhledem k neúnosné míře skládkování a spalování odpadu	18
4.4	Nepřijímejte Koncept sociálního bydlení a novelu Zákona o hmotné nouzi	20
5	SEVERNÍ ČECHY A ÚZEMNÍ LIMITY	20
5.1	Miloš Zeman opět „nezklamal“ – ani ta nejhorší očekávání	20
5.2	Limity těžby v SHP – historie a aktuální stav v létě 2013	22
5.3	Můj osobní pohled na otázku těžebních limitů	26
5.4	Po dvou letech znovu v Horním Jiřetíně pod zámek Jezeří	28
5.5	Konečně politici z lidu, kteří do frasa rozumí i horníkům	29
6	ANALÝZY, PODNĚTY, PŘIPOMÍNKY, ÚVAHY	31
6.1	Věcné podotknutí k rozporům kolem kauzy NP Šumava a navrhovaného zákona	31
6.2	Nejnovější dění kolem NP Šumava	36
6.3	Začneme konečně řešit příčiny, ne až následky aneb Lze se poučit z globálních anomálií ve vývoji počasí?	37
6.4	Velká voda 2013: seznam povodňových hříchů	39
6.5	Astma u dětí: znečištění v blízkosti silnic je srovnatelně nebezpečné jako pasivní kouření	41
6.6	Umíme si vládnout? Dobré vládnutí v České republice	42
6.7	Znečištěné ovzduší zabíjí statisíce Evropanů ročně, WHO doporučuje zpřísnit ochranu ovzduší	44
6.8	REACH: Švédsko navrhuje další omezení použití olova ve spotřebním zboží	47

6.9	Zakáže nám Evropská unie prodávat semínka?	47
6.10	Chrudim poprvé obhajovala nominaci na přiznání kategorie A MA21 a Zdravých měst	48
6.11	Glyfosát: Pesticid nalezený v těle 6 z 10 Čechů	50
6.12	Připomínky Jana Zemana k návrhu zadání nového územního plánu Prahy – Metropolitní plán	52
6.13	Komunitní kompostování na Praze 12	53
6.14	Návrh nových opatření Evropské komise: Krůček pro čistější ovzduší s mnoha ale	55
7	ZAMYŠLENÍ KE KONCI ROKU	56
8	AKTUÁLNÍ ADRESY A INFORMACE O STUŽ	57
8.1	Informace o STUŽ	57
8.2	Předsednictvo	57
8.3	Čestné předsednictvo	58
8.4	Kontakt	58

1 Co bude

1.1 Valné shromáždění STUŽ

Pozvánka

*Zveme všechny řádné členy Společnosti pro trvale udržitelný život na zasedání **valného shromáždění STUŽ**, které se bude konat v Klubu techniků v Praze, na Novotného lávce, místnost 319, v úterý **4. března 2014 od 16:00 hod.***

Tato pozvánka je písemným svoláním valného shromáždění STUŽ ve smyslu č. 7.2 platných stanov.

Za předsednictvo STUŽ Jiří Dlouhý, předseda, v. r.

1.1.1 Předběžný program valného shromáždění

1. Zahájení, organizační pokyny
2. Volba mandátové komise
3. Volba návrhové komise
4. Zpráva o činnosti STUŽ za rok 2013
5. Předložení návrhu plánu činnosti pro rok 2014
6. Diskuse o Zprávě o činnosti za rok 2013 a k Návrhu plánu činnosti na rok 2014
7. Zpráva o hospodaření za rok 2013
8. Návrh rozpočtu na rok 2014
9. Zpráva revizní komise
10. Rozprava ke Zprávě o hospodaření za rok 2013, k Návrhu rozpočtu na rok 2014 a k Zprávě revizní za rok 2013
11. Zprávy o činnosti regionálních poboček a regionální skupiny STUŽ – přednesou zástupci poboček
12. Případné návrhy na změny Stanov STUŽ
13. Hlasování o změnách Stanov
14. Zpráva návrhové komise
15. Schválení usnesení
16. Závěrečné slovo předsedy

Předpokládaný konec jednání valného shromáždění je v 17,00 hod, následuje cca dvouhodinový program, který bude upřesněn nejpozději v únoru 2014.

1.2 Program pravidelných úterních seminářů na I. čtvrtletí roku 2014

*7. ledna – **Globální změna klimatu a V. hodnotící zpráva IPPC** – garant Jiří Dlouhý*

*4. února – **Vize 2050 a Smart Cities** – garanti Pavel Šremer a Petr Kalaš*

*4. března – **Valné shromáždění**, nevolební. Po ukončení předepsané části bude následovat program, který bude upřesněn koncem února a uveřejněn na webových stránkách www.stuz.cz*

1.3 Exkurze se seminářem v nově otevřeném Středisku ekologické výchovy Horní Maršov.

Akce se koná ve dnech 30. května až 1. června 2014 v Ekocentru DOTEK. Program a závazná přihláška byly rozeslány členům STUŽ mailem a pro ostatní jsou uvedeny na webových stránkách STUŽ. Počet míst je omezený. Podrobnosti o exkurzi a semináři včetně upřesněného programu budou také uvedeny na webových stránkách www.stuz.cz.

1.3.1 Ekocentrum DOTEK

Ekocentrum DOTEK (Dům Obnovy Tradic, Ekologie a Kultury) je nové sídlo občanského sdružení Středisko ekologické výchovy a etiky Rýchory – SEVER, Brontosaurus Krkonoše. Jeho cílem je obnovení vztahu lidí ke krajině a přírodě, zachování kulturního dědictví a šíření dovedností směřující k trvale udržitelnému životu.

Ekocentrum je umístěno v objektu bývalé barokní fary, která byla za finanční podpory Královéhradeckého kraje, Ministerstva kultury ČR a Operačního programu Životní prostředí EU kompletně rekonstruována a přeměněna na ekologicky šetrný dům. Vedle plně funkčních barokních interiérů zde proto naleznete i technologie typické pro 21. století, jako jsou kotle na biomasu, systém rekuperace vzduchu nebo solární a fotovoltaické panely. V těsném sousedství fary stojí navíc nejstarší strom a nejstarší kostel východních Krkonoš, krásný příklad italské renesance od známého architekta Carola Valmadiho. Všechny tyto památky tak tvoří dohromady pozoruhodný celek s výrazným geniem loci.

V areálu Ekocentra je umístěno návštěvnické centrum, které poskytuje základní informace k ekologii a krajině východních Krkonoš. Uvnitř budovy je interaktivní expozice Fara na Dotek, dílny pro tradiční řemesla, seminární místnosti, klubovna, knihovna, kuchyně, jídelna a pokoje pro hosty. Okolo objektu se rozprostírá zahrada plná tradičních druhů stromů a bylin, v těsném sousedství pak hospodářství s domácími zvířaty.

Ekocentrum DOTEK aspiruje na to stát se nejen novým turistickým lákadlem tohoto regionu, ale i přirozeným společenským centrem pro místní obyvatele. V programu Ekocentra jsou proto zastoupeny jak odborné, vzdělávací akce pro učitele a žáky českých škol, tak tematické přednášky a dílny pro nejširší veřejnost. Podrobnosti k programu a fungování tohoto unikátního domu najdete na stránkách <http://sever.ekologickavychova.cz/dotek/> a na <https://www.facebook.com/ekocentrumdotek>.

Anna Čtvrtníková, Středisko ekologické výchovy a etiky Rýchory SEVER, Brontosaurus Krkonoše

1.3.2 Dům Obnovy Tradic a Kultury DOTEK z pera Martina Říhy

Dne 14. 9. 2013 byl pro veřejnost otevřen Dům obnovy tradic, ekologie a kultury – DOTEK v Horním Maršově. Zchátralou barokní faru z 1. poloviny 18. století získalo Středisko ekologické výchovy Sever v Horním Maršově v roce 2002 a více než 10 let ji za zpočátku skrovných příspěvků Královéhradeckého kraje, Ministerstva kultury a některých dárců začalo postupně opravovat. Zásadní impulz k urychlení a dokončení prací bylo získání prostředků EU z Operačního programu Životní prostředí v roce 2009. Celkové náklady na opravu přesáhly 38 milionů korun, ale výsledek stojí za to.

Podářilo se nejen opravit původní barokní objekt fary s respektem k jeho památkové hodnotě, ale díky citlivé přístavbě na pohledově málo exponované západní straně, kryté šindelovým pláštěm, objekt doplnit

o moderní technické vybavení s kotelnou na biomasu (dřevěné peletky), s ohřevem užitkové vody i v slunečních kolektorech umístěných mimo objekt, s fotovoltaickými články, vyrábějícími elektřinu na střeše, s výměníky pro rekuperaci tepla z objektu a s počítačovým sledováním příkonů a výkonů všech těchto zdrojů k možnosti optimalizace spotřeby podle aktuálního počasí i cen paliv a elektřiny. Tato kombinace zdrojů energie má samozřejmě i výukový smysl v souladu s posláním nového centra při ekologické výchově a vzdělávání i k technické ochraně životního prostředí. Technické vybavení doplňuje v přízemí moderní kuchyně, umožňující stravování návštěvníků bez závislosti na ochotě a spolehlivosti jiných stravovacích zařízení v Horním Maršově, a v patře sociální zařízení, místnosti pro techniku a úklid. Kromě původních sálů a dalších prostorů fary, využitelných pro výuku, kulturní a společenské akce, kde byly citlivě obnoveny i dekory stropů, je nově využito podkroví pro ubytování návštěvníků – účastníků kurzů apod. Stejně jako v sociálním zařízení v přístavbě jsou i zde použity na stěnách hliněné omítky na rákosovém pobití. Hliněným potahem jsou v podkroví z důvodů protipožárních opatřeny i konstrukční prvky krovu. Stěny tak dostaly na dotek příjemný, sametový a teplý povrch a jemně pastelovou okrovou barvu, harmonující s dřevěnými prvky a nábytkem pěti ložnic. Spolu s hostinskými pokoji v 1. patře lze tedy ubytovat na faře 27 lidí.

V sobotu 14. září proudily do nově otevřené fary davy lidí. Nejen z Horního Maršova, ale z celé republiky a dokonce i ze zahraničí. Zaslých jsem němčinu bývalých obyvatel Horního Maršova, kteří přijeli ze SRN, zahlédl exotickou rodinu černocho, bělošky a čokoládového dítěte v kočárku. S celou rodinou přijel i Kuba Kašpar ze

Správy KRNAP ve Vrchlábí. Pořadatelé připravili návštěvníkům pestrý program a pohoštění. Divadlo, muzika, výstava dětských kreseb v podkroví původních stájí, exkurze po budově provázené architektem nebo stavitelem Miloslavem Klimešem, kteří rekonstrukci vyprojektovali a uskutečnili. O exkurze byl takový zájem, že pořadatelé museli v návštěvnickém infocentru stanovit skupiny a pořadí. K dostání byly nejen propagační materiály, ale i sladké a slané pečivo, obložené chleby, nápoje.

Nové centrum nabízí pobyty, informace, vzdělávací a výchovné programy pro školy i pro nevládky, kulturní a společenské akce. Díky lůžkové kapacitě a vlastní kuchyni může nabídnout i vícedenní akce s ubytováním a stravováním. Po Rýchorské boudě a původním středisku Sever v Horním Maršově je středisko DOTEK v původní faře při hřbitovním kostele Nanebevzetí Panny Marie dalším počinem mimo jiné i manželů Jiřího a Hany Kulichových, členů STUŽ. Ti si dávno zaslouží uznání už za vlastní činnost Střediska ekologické výchovy Sever. Že však na sebe vzali i odpovědnost za kvalitní přípravu a realizaci opravy historické památky a za vdechnutí nového života do jejích zdí, je dokladem i obrovské odvahy a vůle přispět nejen k environmentálním aspektům života, ale i k aspektům sociálním a kulturním.

Když jsem posílal Jirkovi Kulichovi své fotografie z onoho otevření DOTEKu veřejnosti, domníval jsem se, že se i s jejich využitím pochlubí touto mimořádnou zásluhou nějakým textem do Zpravodaje

STUŽ on sám. Protože mu však vrozená skromnost brání sebestpropagaci, činím tak tímto textem já. U něj totiž neplatí ono ironické „Musím se pochválit, protože nikdo jiný to za mne neudělá“

V Hradci Králové 2. října 2013

1.4 Druhý ročník konference Národních geoparků

Konference národních geoparků se koná v termínu 28.–30. dubna v Kuřívodech – Doksy, Geopark Ralsko jako možnost pro setkání představitelů národních, kandidátských a i vznikajících geoparků, členů Rady národních geoparků, odborné veřejnosti, ale i zástupců místních samospráv a různých organizací z oblastí jednotlivých geoparků.

Konference řeší poslání geoparků, sdílení zkušeností, je i možností pro vzájemnou inspiraci a budoucí spolupráci. Je pojata jako putovní, každý rok je organizována jedním z geoparků.

Druhý ročník konference je zaměřen na témata, která se týkají každodenního naplňování poslání geoparků, s důrazem na příklady dobré domácí i zahraniční praxe.

Účastníci konference se mohou přihlásit až do data konání konference zasláním přihlášky na formuláři, který získají i s podrobnými informacemi na e-mailu jana@geoparkralsko.cz.

2 Co bylo

2.1 Pravidelné semináře

(Audiovizuální záznamy, fotografie a prezentace panelistů ze všech seminářů jsou k dispozici na webových stránkách www.stuz.cz)

- **leden** – Kategorizace zvláště chráněných území aneb Jak je na tom Česká republika s mezinárodními kritérii dle Světového svazu ochrany přírody (IUCN)?
- **únor** – Částice, ultrajemné částice a zdraví
- **březen** – Valné shromáždění, po skončení beseda s paní Jarmilou Křížovou z Horního Jiřetína
- **duben** – Aktuální problémy naší energetiky aneb Jaký koktejl nás do budoucna čeká?
- **květen** – Příprava Metropolitního plánu Hlavního města Prahy
- **červen** – Udržitelný cestovní ruch. – proběhlo díky povodním až v září
- **září** – Výstavba nových energetických bloků v jaderné elektrárně Temelín
- **říjen** – Setkání zástupců politických stran před předčasnými volbami
- **listopad** – Mikročástice a prach v ovzduší (topná sezóna začíná)
- **prosinec** – Města a udržitelnost aneb Jaké jsou výsledky hnutí místních AGEND 21 v České republice?

2.2 Tisková zpráva STUŽ a Národní síť zdravých měst z prosincového semináře

Dojde k podpoře měst, snažících se o udržitelný rozvoj? Výměna zkušeností měst realizujících místní Agendu 21

„Nová vláda, by neměla opomenout udržitelný rozvoj a zvláště pak udržitelný rozvoj měst, v kterém už města získávají své první zkušenosti i díky místní Agendě 21“ – to byla hlavní myšlenka, která vyplynula z panelové diskuse, který organizovala dne 3. 12. 2013 Společnost pro trvale udržitelný život za účasti zástupců Národní sítě zdravých měst¹.

K hnutí tisíců měst v Evropě i ve světě, které uskutečňují místní Agendu 21 (MA 21), tj. agendu udržitelného rozvoje OSN pro 21. století, se hlásí i více než stovka měst v České republice, majících jen

minimální podporu ze strany ústředních státních orgánů. Přitom MA 21 pomáhá městům zavést metody dlouhodobého plánování a řízení, opomíjeného zapojování veřejnosti do rozhodování a organizování osvětových a vzdělávacích aktivit.

„Díky prosazování udržitelného energetického managementu dosáhlo město Litoměřice své velkých úspor pro město i jeho jednotlivé obyvatele (za necelé poslední dva roky se jednalo o úspory 7,5 milionu Kč)“, představil pozitiva programu energetický manažer Litoměřic pan Klusák. „Litoměřice se staví čelem k tématu globální odpovědnosti například podporou fair trade, čili férového obchodu s produkty rozvojových zemí“ uvedl dále Petr Hermann za Litoměřice. Město Kopřivnice podporuje v rámci MA21 podnikatele, vytváří byznys parku a povedlo se mu prosadit účinnou práci rady pro zaměstnanost, jak představil jeho starosta Josef Jalůvka. Zástupci městské části Prahy 14 a Prahy 21 sdělili své první zkušenosti s organizováním Fórum občanů k určení největších problémů městské části, konzultací s veřejností k jednotlivým problémům městských částí a s rozhodováním i přípravou strategických plánů za participace veřejnosti.

„Z diskuze vyplynulo, že jako zásadní otázky do budoucna budou řešení zaměstnanosti, daleko větší nasměrování územního plánování k udržitelnému rozvoji měst a šetření půdou, efektivnější využití evropských fondů, využití zkušenosti měst, zapojených do agendy MA 21 se stanovením kritérií a obnovení podpory ze strany ústředních orgánů. V Praze pak zapojení městských částí do tvorby územních a strategických plánů, tvořených zatím bez jejich podstatné účasti.“ uvedl moderátor diskuse Pavel Šremer ze STUŽe.

Ze semináře byl pořizován audiovizuální záznam, který je k dosažení na webových stránkách STUŽe www.stuz.cz

Kontakty:

Mgr. Petr Hermann, předseda Národní sítě zdravých měst, hermann.petr@seznam.cz, tel. 739639681

Ing. Jiří Dlouhý, předseda STUŽ, jiri.dlouhy@czp.cuni.cz; tel. 603841304

Pavel Šremer, místopředseda STUŽ, sremer@seznam.cz, tel. 732 966 595

2.3 Dvě exkurze do koněpruské části CHKO Český kras

V návaznosti na exkurze do Českého krasu, které STUŽ organizovala v minulých letech, tentokrát využila nabídky Správy CHKO Český kras a připojila se v sobotu 11. 5. 2013 k botanické exkurzi do NPP Kotýz, NPP Zlatý kůň a PR Kobyla, kterou vedl opět Mgr. Tomáš Tichý spolu s Josefem Mottlem z CHKO Český kras.

Vážnější zájemci o botaniku se zúčastnili exkurze organizované Českou botanickou společností a katedrou botaniky PF UK o týden později v sobotu dne 18. 5. Exkurze vedla po obdobné trase s náročnějším programem.

2.4 Memoriál Josefa a Petry Vavrouškových

Letos je to už 18 let od nešťastné smrti Josefa a Petry Vavrouškových v dolině Parichvost v Západních Tatrách. Tradičně v měsíci Josefových narozenin si je připomněli účastníci Memoriálu Josefa a Petry Vavrouškových ve dnech 20.–22. září, konaném netradičně zčásti v Nízkých, zčásti v Západních Tatrách. Důvodem bylo, že tradiční výchozí místo několika předchozích ročníků Memoriálu – penzion Jurika v Bobrovci – byl zavřený a náhradní ubytování sehnali slovenští přátelé na poslední chvíli až v Alexandra Wellness hotelu v Liptovském Jánú – v Jánské dolině v Nízkých Tatrách. Je to oproti Jurice poměrně luxusní, ale na Národní park Nízké Tatry až příliš velký objekt. Krásnou Jánskou dolinu bohužel hyzdí i mnoho dalších rekreačních objektů, penzionů a hotelů. Je s podivem, že tomu orgány ochrany přírody a krajiny a stavební úřady Slovenska nechávaly v minulosti a patrně nechávají dodnes volný průchod. O víkend tam byl provoz aut a návštěvníků v sousedství divočiny a medvědů jako v Praze na Václaváku.

Zarážející byla letos nízká účast jak ze slovenské, tak zejména z české strany – k výstupu do doliny Parichvost se vypravilo jen 7 lidských účastníků a 1 pes. Mohlo to být poněkud pozdějším datem koná-

ní, než v jiných letech, a také počasím. V noci teplota i dole pod horami klesla téměř k nule a přes den nepřešla přes 11°C, na vrcholcích Západních i Nízkých Tater se udržel sníh i přes den. V sobotu 21. září ráno před nástupem do Jalovecké doliny lilo jako z konve, vrcholy hor byly v tmavých mracích a zpočátku se účastníkům na parkovišti nad Jalovcem ani nechtělo vystoupit z aut. Na loukách, kde se vloni pásly ovce, se však letos proháněli hasiči v jakési soutěži družstev. Když jsme viděli i děti, které běhaly v dešti jako o život, přeci jen jsme z tepla aut vylezli do té „sloty“ (česky „nečasu“ – *je zajímavé, jak to v obou zemích připomíná politiky*) a vydali se na pochod. Pršelo až k přístřešku, kde jsme se zastavili na svačinu, ale pak se začalo počasí postupně zlepšovat. Když jsme se dostali do míst, kde se poprvé odhalí část hřebene Roháčů poblíž Baníkovského sedla, probleskovala už místy modrá obloha a vrcholky hor ozářily paprsky slunce. Jako značný problém se ukázalo, jak se dostat přes divočí potok, deroucí se po deštích dolinou Parichvost, na druhý břeh, k mohyle s českou vlaječkou. Nakonec jsme se v různých místech kousek proti proudu přes potok dostali, aniž bychom do něj spadli nebo utopili fotoaparáty. Přidali jsme k vrbinami zarůstající mohyle další kameny, narovnali zplihlou českou vlaječku a zapálili jsme mezi kameny mohyly několik svíček. Také jsme odeslali esemeskou pozdrav Evě Vavrouškové, která se pro zdravotní problémy letos nemohla Memoriálu zúčastnit. Po přípitku slivovicí, Metaxou, Fernetem či hruškovicí a po pozdním obědě, po fotografování a převlékání se do suchého už v plném slunci, jsme opět přešli potok a vydali se zpět na parkoviště při nástupu do Jalovecké doliny. Já jsem cestou posbíral jedlé houby, které jsem okem zaznamenal při výstupu a které obohatily ve smaženici naši nedělní snídani u Hubů. Cestou zpět do Liptovského Jána jsme se ještě zastavili na blízké salaši na nákup ovčích produktů a občerstvení. Už jsme se ale nevraceli do hotelu Alexandra, ale „na priváty“. V Liptovském Jánu jsme dostali na rozehrání horký čaj a k večeři jsme ochutnali výbornou dušenou dýňovou kaši s chlebem. Část výpravy ještě večer odjela s Vladem Irou do Bratislavy. Já s Pavlem Šremerem jsme přijali pozvání od manželů Hubových na jejich rekreační dům v Liptovském Petru. Tam jsme se mohli umýt a převléci do suchého a čistého oblečení, což jsem zejména já, po pádu na kluzkém kameni u můstku nad „svačtinovým přístřeším“, potřeboval. Chvilí jsme ještě povídali nad vínkem, sýrem s olivami, ale unavení jsme šli brzy spát. Ráno jsme společně posnídali, dostal jsem na cestu krabici hrušek z tamní sklizně a vyrazil jsem na západ k domovu. Počasí se umoudřilo, modrá obloha s fotogenickými mraky zdobila krajinu Spiše i Turiec a cesta se sluncem v zádech byla příjemná. Kolem silnice byly desítky stánků, kde prodávali borůvky, brusinky, houby, ovčí sýr a další dobroty, za Vrútkami už nivu Váhu poznamenala stavba estakády - budoucí další etapy výstavby dálnice v úseku Ivachnová – Žilina. Tento složitý chybějící úsek v kroucím se údolí Váhu je pro územní plánovače, stavaře a dopraváky tvrdým

oříškem a je také předmětem sporů s ochránci přírody a krajiny, kteří by tu dálnici raději neviděli nebo alespoň viděli delší úseky v tunelech, než na estakádě v říční nivě – ke stávajícím dvěma silnicím a k železniční trati, které tudy už vedou. Před polednem jsem přešel moravskou hranici mezi Makovem a Horní Bečvou a po zastávce na oběd v motorestu Zavadilka pod Beskydami jsem pak už dojel domů do Hradce Králové.

Součástí programu letos už nebylo vyhodnocení studentských esejí s ekologickou tematikou, protože tento program již není financován a tudíž nebyl ani vyhlášen. Odpadla i plánovaná beseda a tak došlo jen k neformálnímu vzájemnému informování se o politické a hospodářské situaci v obou zemích, o aktuálních problémech ochrany přírody a krajiny, o akcích environmentalistů apod.

Příští rok 2014 by se Josef Vavroušek dožil 70 let věku. Bylo by hezké, kdyby se k tomuto nedožitému jubileu podařilo zajistit větší účast a méně improvizace v přípravě, aby to byla důstojná oslava jeho života a odkazu. Snad i já ještě donutím své zchátralé tělo se na Memoriál opět vypravit, i když kyčle, kolenní vazy a lýtkové svaly už letos cestou dolů z doliny Parichvost výrazně a bolestivě protestovaly proti námaze.

Závěrem se sluší poděkovat slovenským přátelům za čas, starostlivost a péči, kterou nám věnovali i ve svém privátním prostředí. Snad jim to někdy budeme moci oplatit třeba v Krkonoších, kde je také leccos hezkého k vidění a které by mohli navštívit zase oni.

V Hradci Králové 23. září 2013, Martin Říha

2.5 Setkání k dvaceti letům od založení STUŽ pořádané slovenskou STUŽ

Naši slovenští kolegové ze STUŽ/SR a jejich bielokarpatské pobočky pozvali kolegy z Čech a Moravy na setkání k 20. výročí STUŽe. Setkání se konalo dne 14. června v hotelu Vršatec, Vršatecké Podhradie u Pruské a Ilavy na středním Pováží, blízko hranic s Českou republikou, v překrásném prostředí CHKO Biele Karpaty, u přírodní rezervace Vršatecké hradné bradlo se zříceninami hradu, který hlídal cestu z Moravy na střední Pováží, scenerického a přírodního skvostu Slovenska. Z Čech se setkání účastnili Jana a Jiří Dlouzí a Pavel Šremer.

2.6 Cena Josefa Vavrouška

Smyslem Ceny Josefa Vavrouška je **ocenit konkrétní činy pro zdravé životní prostředí a udržitelný rozvoj**. Cenu udělují každoročně společně Nadace Partnerství a Nadace Charty 77. V roce 2013 se jedná o **sedmnáctý ročník**.

Cena je spjata se jménem předního českého ekologa, ministra životního prostředí ČSFR Josefa Vavrouška, který 18. března 1995 tragicky zahynul při pádu laviny.

Výběr laureáta na Cenu Josefa Vavrouška provádí jedenáctičlenná porota složená z odborníků v oblasti životního prostředí, osobností veřejného života a zástupců obou nadací. Vlastní předání Ceny Josefa Vavrouška probíhá v prvním červnovém týdnu. Datum není náhodné, váže se ke Světovému dni životního prostředí, kterým je tradičně 5. červen.

Letos byli nominováni Otakar Štěrba, Pavel Žlebek i.m., Jaroslav Růžička, Josef Fanta, Michal Bartoš, Ivana a Jan Jongepierovi, Miroslav Patrik, Miroslav Hudec, Jarmila Johnová, Hana Korvasová, Jiří Malík, Edvard Sequens a Milan Damohorský.

Odborná porota Ceny Josefa Vavrouška v letošním ročníku vybírala ze 13 nominovaných osobností, jejichž profil byl z profesního hlediska velmi rozmanitý. Mezi nominovanými byli expert na energetiku, ředitel neziskové organizace, vysokoškolský pedagog nebo dětský psycholog. Vítězství si odnáší botanici a ekologové **Ivana a Jan Jongepierovi**, kteří svůj život zasvětili ochraně luční biodiverzity. Laureáti byli veřejnosti představeni 6. června na slavnostním večeru konaném u příležitosti Světového dne životního prostředí.

2.7 Cena Senior roku SENSEN (SENzační SENior)

V sobotu 7. prosince udělovala Nadace Charty 77 ceny v prvním ročníku soutěže Senior roku 2013. Slavnostní vyhlášení výsledků a předání cen se odehrálo v odsvěceném kostele Pražská křižovatka a doprovodilo ho vystoupení Českého národního orchestru s dirigentem Liborem Peškem a sólistkou Dagmar Peckovou.

Cenou Senior roku 2013 byl vyznamenán dlouholetý člen STUŽ, vedoucí jizerskohorské regionální skupiny STUŽ, neúnavný bojovník za praktické prosazování principů udržitelnosti pan **Zdeněk Joukl**.

Naše gratulace putuje do Desné v Jizerských horách: **Zdeňku, blahopřejeme!!!**

2.8 **Poslední pozdravení Martinu Branišovi**

Zemřel Martin Braniš. Profesor, po dlouhá léta ředitel Ústavu pro životní prostředí na Přírodovědecké fakultě UK, jeden z otců zakladatelů Centra pro životní prostředí UK, zakládající člen STUŽ...

Ve výčtu jeho profesních zásluh by se jistě dalo pokračovat: svým důsledným, pečlivým přístupem, odborným rozhledem, poctivostí a jistou osobní statečností při sdělování (nejen vědeckých) „pravd“, a také vtipem a ochotou vždy pomoci těm, kteří mohli (podle jeho názoru) přispět dobré věci, si získal důvěru mezi svými studenty a spolupracovníky zde i v zahraničí.

Především to byl ale kamarád do nepohody, o kterého bylo možno se opřít v mnoha složitých situacích, a on je dokázal „ustát“ často i za své svěřence. Jako osoba se přitom vždy držel v pozadí, přičemž „skromně“ je pro tento druh sebe-zapření slabé slovo – šlo mu vždy o podstatu, nepřikrášlenou skutečnost, která teprve v tomto kritickém pohledu může ukázat svou pravou tvář. Dokázal se tak dobrat poznatků ryzích, které ve světě významů posunutých či rozostřených rozmanitými zájmy, překrytých často povrchními hesly, frázemi, slovním i jiným balastem jsou postupně stále méně zjevné. Ukazoval, co je pod těmito ideologickými nánosy skryto, i jak postupovat, aby se jimi člověk nenechal ošálit. Objevoval tak nové možnosti, jak učit i zkoumat otázky, které jej zajímaly. A byly to vždy problémy na pomezí tvrdé, teoreticky podložené vědy, a jakéhosi abstraktního „dobra“, jež by mohlo vědecké úsilí přinést lidem; už jen schopnost vidět jasně a neuhnout z racionálně odůvodněného stanoviska, které se držel a snažil se ji naučit všechny kolem sebe, by mohla být mocným nástrojem zlepšení stavu současného světa.

Martin si nikdy nestěžoval a jediná věta, jež by mohla naznačit jeho potíže z poslední doby, zněla: „Mám toho docela pracovně i osobně dost.“ Napsal ji koncem května tohoto roku, a pak už jen 13. června poslal text na obhajobu prof. Kindlmanna s těmito slovy:

„Jano, trochu jsem se zasekl na článku M. Říhy. Předpokládám, že prof. Kindlmann asi nereagoval. Jelikož bych rád trochu vyváženosti, posílám reakci na článek: Věda jako kooperující systém...“

Ahoj

M.“

Martinův článek, který vzápětí v Envigogice vyšel, končí slovy:

„Přeji si, aby si lidé vzpomněli, že příroda je mocná čarodějka. A také, kam se na ni hrabeme. Také se tomu říká pokora.“

Martin přijal svůj osud v duchu této pokory – mnozí jsme o vážnosti jeho stavu nevěděli, a tak jsme na nejsmutnější zprávu ani nebyli připraveni. Nestihli jsme mu říci nic z toho podstatného, co by si při loučení mohli a snad měli lidé sdělit: že ho máme rádi, a jak moc pro nás znamená. Také on by nám možná dosvědčil mnohé z toho, co jsme spíše jen tušili: že co dělal, bylo pro nás, a četná přátelství v akademické obci, nevládních organizacích i jinde ho pobízela k (někdy přespříliš) usilovné činnosti. Nezbyvá nám nyní, než se na tohoto našeho přítele a kolegu o to usilovněji snažit rozpomínat: přemýšlet o jeho „poselství“. Jakkoli je to slovo, které v jeho kritickém slovníku určitě chybělo, pro nás je jedinou nadějí, jak alespoň v myšlenkách být ještě někdy spolu.

Jana Dlouhá, v Praze dne 30. 9. 2013

3 Zprávy z poboček

3.1 Zpráva o činnosti českolipské pobočky STUŽ za rok 2013

Činnost pobočky začíná čím dál více nést ovoce i v tom smyslu, že nejedno z témat v oblasti ochrany přírody a životního prostředí, na něž upozorňuje, se posléze stává i předmětem činnosti oficiální „správy věcí veřejných“, tedy místní, regionální a krajské politiky. Příkladem může být téma boje proti opakovaným pokusům obnovit těžbu kameniva na významné krajinné dominantě a vzácné přírodní lokalitě kopce Tlustce poblíž Jablonného v Podještědí, téma, které je skoro obligátní součástí výročních zpráv pobočky. V loňské zprávě o činnosti jsme zmiňovali, že územní odbor Ministerstva životního prostředí v Liberci vrátil těžaři k dopracování žádost o povolení výjimky z ochrany ohrožených druhů rostlin a živočichů. Těžař tak učinil a Odbor životního prostředí a zemědělství Krajského úřadu v Liberci (OŽZP KÚLK) na základě toho opakovaně výjimku povolil. Ale územní odbor MŽP ji na základě odvolání STUŽ a dalších občanských sdružení svým rozhodnutím z 31.10. t.r. opět zamítl, ač jsme skoro s jistotou očekávali, že ten potvrdí rozhodnutí OŽZP. Samozřejmě, bylo by obtížné to prokázat, ale jsme přesvědčeni, že rozhodnutí ovlivnila i faktická změna surovinové politiky nového vedení Libereckého kraje směrem k šetrnějšímu využívání surovin na svém území. Přepracování oficiálního dokumentu o surovinové politice se sice teprve chystá, avšak krajské zastupitelstvo, v němž je mezi zastupiteli i několik lidí z občanských sdružení včetně zástupce STUŽ, prosadilo před několika měsíci usnesení výslovně podporující obce, které nesouhlasí s těžbou surovin na svém území. Možná i to podnítilo Brniště, jedinou obec v okolí, která dosud s těžbou na Tlustci souhlasila, aby se usnesením svého zastupitelstva připojila k odpůrcům těžby. Jednoznačně proti obnovení těžby se nově vyjádřil vlivný Podralský nadační fond, který v oblasti začal organizovat řadu sportovních, turistických, vůbec volnočasových aktivit a který má tudíž zájem, aby tyto aktivity nebyly rušeny třeba právě těžební činností a neodrazovaly návštěvníky. Všechny tyto události nakonec mohly mít vliv i na rozhodnutí územního odboru MŽP. Těžař sice na neúspěch, který mu znemožňuje zahájit na obvodním báňském úřadu řízení o „plánu otvírky, přípravy a dobývání“, reagoval bezprostředně prohlášením, že zvažuje zvrátit jej za pomoci správní žaloby, avšak zatím nejsou známky, že by tak učinil. Stále také běží jeho soudní stíhání za pokus úplatkářství. Soud první instance jej sice obvinění zbavil, avšak rozsudek nenabyl právní moci, protože se proti němu odvolal státní zástupce. Ať tak či onak, výsledkem aktivit občanských sdružení včetně pobočky STUŽ je fakt, že již 15 let se přes veškerou snahu, a v minulosti i přes různé politické tlaky, žádnému těžaři nepodařilo těžbu na Tlustci obnovit.

Podobně se daří alespoň částečně ovlivňovat i rozhodování místních správních orgánů. Jako příklad lze uvést kauzu revitalizace českolipského Městského parku. Projekt, jehož realizace má stát asi 3,7 miliónu korun a jež má být ze 75 % financován z peněz Evropské unie, z Operačního programu Životní prostředí, počítá s vykácením 91 stromů a s výsadbou 85 nových. Rozsah kácení a zejména jeho pochybné zdůvodnění v případech některých odsouzených dřevin vzbudily odpor části místních obyvatel, kteří jej vyjádřili v regionálním tisku i prostřednictvím podpisu elektronické petice. Své připomínky k němu oficiálně uplatnila i STUŽ. Ty sice zdejší odbor životního prostředí zamítl, a po odvolání i OŽZP KÚLK, avšak zmíněný odpor nakonec ovlivnil hlasování zastupitelstva města o projektu. Návrh příslušného usnesení byl upraven tak, že město sice žádost o zmíněnou dotaci podá a s realizací projektu v zásadě počítá, avšak přece jen ještě prověří rozsah zvažovaného kácení s tím, že může být omezen. Údajně to nemá ovlivnit úspěch žádosti o dotaci.

Na pobočku se v kauzách, kde hrozí poškození životního prostředí a zhoršení kvality života obyvatel, poměrně pravidelně obrací s žádostí o radu či pomoc kromě jednotlivých občanů i představitelé místních samospráv. V posledním roce to bylo například vedení zdejší obce Pysk kvůli možné stavbě spalovny odpadu v jejím okolí, či obce Bohatice, poblíž jejího katastru má dojít k těžbě šterkopísku, a obec se obává, že by v důsledku toho mohl být ohrožen zdejší zdroj pitné vody. Zástupce STUŽ byl také přizván do pracovní skupiny zřízené Svazkem obcí Novoborska, který se snaží odvrátit snahu ČEPS prokácet se s novým vedením vysokého napětí 110 kV přes centrální část Lužických hor. Záměrem je vytvořit s podporou vedení Libereckého kraje protiváhu vlivné energetické lobby a prosadit takový způsob záložního zásobování Šluknovského výběžku elektrickou energií, který by nepoškodil ostatní veřejné zájmy v této

oblasti, jako je turistický ruch, rekreace, ochrana zdejších lesních porostů před rozvratem, jež by způsobil mnohakilometrový průsek pro vrchní elektrické vedení a další.

Angažovanost pobočky v těchto „velkých kauzách“ však v žádném případě nevede k zanedbávání jejího tradičního „oboru činnosti“, jimž je boj za lepší ochranu zeleně, proti jejímu příliš lehkomyšlnému kácení, za rozšíření náhradních výsadeb, obecně za zlepšení vnímání jejího významu a její užitečnosti veřejností i úřady. V neposlední řadě vytrvale upozorňuje, že zeleně má i svou cenu vyjádřitelnou penězi a že její majitel (zejména je-li to obec či jiná veřejná instituce) je povinen o ni pečovat s péčí řádného hospodáře a nedopustit její neodůvodněné ničení (například nekácet kvalitní lípy a duby kvůli rekonstrukci vodovodního řadu, když ten lze přeložit o několik metrů dále – příklad konkrétní kauzy z nedávné doby). Od začátku roku do 30. listopadu t.r. se pobočka účastnila celkem 63 řízení o kácení zeleně (v roce 2012 jen 51), přičemž těch, jichž se neúčastní, je zanedbatelné minimum. Je-li například žádáno o pokácení zcela suchého stromu nebo stromu zasahujícího do průjezdního profilu železniční trati, není jistě naše účast nutná. Z porovnání čísel je patrné, že množství žádostí a tedy tlak na likvidaci zeleně roste, a to ještě nutno vzít v úvahu, že zhruba od poloviny roku platí tzv. Chalupova vyhláška (189/2013 Sb. ze 27. 6. t.r.), nazvaná podle jména bývalého ministra životního prostředí za ODS, která umožňuje kácení stromů v zahradách bez povolení a v podstatě bez omezení. Z uvedeného počtu řízení je již 49 ukončeno a 14 dalších ještě běží. Celkem se řízení včetně dosud neukončených týká 541 stromů, což je o něco méně než loňských 585, avšak nevíme, kolik dalších z těch, co ještě loni muselo mít úřední povolení, bylo na základě zmíněné novely vyhlášky vykáceno bez něho. Spíše lze usuzovat, že pokud nějakým zázrakem počty k pokácení požadovaných stromů nerostou, tak určitě neklesají. Povoleno bylo zatím kácení 340 stromů ze 414 v již ukončených řízeních (82 %). V rámci náhradních výsadeb bylo nařízeno vysadit 137 stromů, tedy zhruba pouze jeden náhradou za tři pokácené! K tomu ještě nutno podotknout, že řada žadatelů ani tyto skromné náhradní výsadby nakonec nesplní, jak jsme upozorňovali v loňské výroční zprávě.

Z významných rozsáhlejších kácení jsme již zmínili Městský park v České Lípě, vrací se ale také kauza topolů „italik“ (*Populus nigra* „Italica“) u silnice II/262 mezi Českou Lípou a blízkou Stružnicí. Krajská správa silnic (SSLK) loni nakonec od kácení ustoupila, ale klid netrval dlouho. Je pravda, že tentokrát je SSLK umírněnější, nepožaduje již vykácení všech 71 stromů, ale „jen“ 41, tedy jednu stranu oboustranné aleje, navíc s tím, že stromy nahradí nejméně stejným počtem dubů letních pyramidové formy (*Quercus robur* „Fastigiata“), které mají podobný štíhlý tvar koruny a byly již využity při náhradní výsadbě u stejné aleje na okraji města. Jak ale sdělil ředitel SSLK, náhradní výsadba tu proběhne pouze za podmínky, že jde o stromy na pozemcích Libereckého kraje a v obhospodařování silniční správy. Zástupce STUŽ bohužel nebyl dost pohotový, aby upozornil, že pokud by tomu tak nebylo, nemohla by přece SSLK žádat o kácení dotčených stromů. Upozornil jej však, že naši předkové věděli, proč alej vysázeli právě tady. Nejen z důvodů estetických, krajinytvorných a dalších, ale i ochranných. Silnice prochází mezi jmenovanými místy otevřeným prostorem, rovinou, na níž hrozí značné nebezpečí bočního větru, který dokáže způsobit (a na jiných místech regionu po vykácení silničního stromořadí již i způsobil) množství dopravních nehod, včetně těch nejtragičtějších.

Doslova genocidou zeleně hrozila také žádost jedné českolipské základní školy, která v minulosti měla pověst školy se skoro vzornou ekologickou výchovou! A která nyní požádala o pokácení 47 stromů včetně množství lip vysázených při otevření této sídlištní školy na přelomu 60. a 70. let, tedy perspektivních, cca čtyřicetiletých. Podnětem byl pád několika stromů, zřejmě podmáčených po větších deštích, a velmi pravděpodobně poněkud hysterická reakce rodičů školáků. Nakonec bylo na základě dendrologického posudku povoleno pokácet jen 7 stromů a byla uložena náhradní výsadba pěti jiných. Nicméně hrozba kácení dalších zcela zažehnána není. Ta byla zatím odložena s tím, že jejich zdravotní stav se bude průběžně sledovat a následně se rozhodne o jejich osudu.

Personální složení pobočky je stále stejné, má tedy 11 členů, jejich průměrný věk ovšem roste a sil ubývá. Chtělo by to příliv nové krve, budeme se o to muset pokusit, má-li si pobočka udržet rozsah svých aktivit.

Česká Lípa, 4. 12. 2013, PhDr. Miroslav Hudec, předseda

4 Vydaná stanoviska, prohlášení, tiskové zprávy

4.1 Stanovisko předsednictva STUŽ č. 124 k možnému personálnímu obsazení pozice ministra životního prostředí v nové koaliční vládě ze dne 10. 12. 2013

Společnost pro trvale udržitelný život (STUŽ) se připojuje k iniciativě dalších organizací a jednotlivců, kteří podporují, aby rezort životního prostředí byl v nové vládě v gesci České strany sociálně demokratické a byl veden dr. Vladimírem Špidlou.

V současné politické situaci se nám právě dr. Špidla zdá jako velmi dobré řešení pro vedení tohoto rezortu, a to především z následujících důvodů:

- Je to osobnost, která může celkově reprezentovat návrat morální, slušné a uvážlivé politiky do budoucí vlády, což, jak se stále více ukazuje, je i v souladu s požadavky voličů.
- Pod jeho vedením fungovalo bez problémů MPSV.
- Také jeho působení v čele vlády a strany bylo, podle našeho názoru, velmi úspěšné a důvody jeho předčasného odchodu z čela vlády i strany se ukázaly ve světle pozdějšího vývoje způsobené osobami, od kterých se dnešní ČSSD výrazně distancuje a které jsou spojovány s různými korupčními aférami a nevyjasněnými finančními toky.
- Velmi úspěšně pracoval jako eurokomisař pro sociální záležitosti a byla by velká škoda nevyužít ve vládě člověka, který má tak hluboké zkušenosti s praktikami Evropské komise.
- Jako jediný z dosud zmiňovaných případných kandidátů na funkci ministra životního prostředí se velmi svědomitě připravuje na tuto funkci již více než rok jako stínový ministr, včetně toho, že zahájil diskusí s různými společenskými skupinami.
- Rezort má obrovské problémy s čerpáním Evropských dotací, za současných ministrů jich většina vůbec nebyla vyčerpána a byly převedeny do jiných oborů – právě zde by mohla velmi pomoci zkušenost dr. Špidly z práce v Evropské komisi.
- Morální kredit dr. Špidly je zárukou, že nemalé finance, které rezortem životního prostředí tečou, budou opravdu použity na zlepšování životního prostředí naší republiky a ne pro různé zájmové skupiny a jedince.
- Rezort životního prostředí má veliké problémy s přijímáním potřebné legislativy (odpady apod.) – dr. Špidla již dnes v diskusích představil jasná řešení.
- I když nemusíme vždy s dr. Špidlou mít shodný názor na některé environmentální problémy, oceňujeme jeho pragmatické názory na to, co prosadit lze a co by opravdu náš průmysl apod. poškodilo.
- Díky svým předcházejícím funkcím je schopný velmi dobře chápat souvislosti všech tří pilířů udržitelného rozvoje – jak ekologického, tak i sociálního a ekonomického – a proto může opravdu efektivně vykonávat funkci výkonného místopředsedy Rady vlády pro udržitelný rozvoj (obsazení této pozice ministrem ŽP vyplývá přímo ze statusu Rady).

Věříme, že se při jednáních o budoucí podobě vlády podaří najít řešení, které by odpovídalo představám nemalé části voličů ČSSD, ale i příznivců dalších stran, které prozatím nezískaly tak výraznou podporu. Domníváme se, že pokud by byla zohledněna poměrně jednoznačná podpora dr. Špidly ze strany představitelů občanské společnosti, přispělo by to k uklidnění naší značně rozkolísané politické scény.

Za předsednictvo Společnosti pro trvale udržitelný život

Ing. Jiří Dlouhý předseda STUŽ

4.2 Výzva na ochranu alejí

STUŽ zaslala na Ministerstvo životního prostředí a na Magistrát hl. města Prahy následující podnět a připojila se tak s dalším NGO, které již obdobnou výzvu na ochranu alejí odeslaly - např. 4 – občanská, o.s., Občané postižení Severojižní magistrálou, o.s., Pankrácká společnost, o.s., Občanská iniciativa Pankráce, o.s., Tilia Thákurova, o.s.

Ministerstvo životního prostředí, odbor obecné ochrany přírody a krajiny, Ing. Jiří Klápště, ředitel odboru

Na vědomí:

Hlavní město Praha, náměstek primátora hl. m. Prahy, Ing. Jiří Nouza

Magistrát hlavního města Prahy, odbor životního prostředí, Ing. Veronika Miláčková, Ph.D., ředitelka odboru

Praha 4. prosince 2013

Výzva k okamžitému metodickému vedení Magistrátu hl. m. Prahy a dalších orgánů ochrany přírody k zajištění náležité právní ochrany stromořadí

Vážený pane řediteli,

obracíme se na Vás s naléhavou výzvou k okamžitému metodickému zásahu vůči Magistrátu hlavního města Prahy a metodickému vedení všech orgánů ochrany přírody k zajištění náležité právní ochrany stromořadí.

Ministerstvo životního prostředí při přijetí nové vyhlášky č. 189/2013 Sb., o ochraně dřevin a povolání jejich kácení opakovaně deklarovalo, že oslabení ochrany některých dřevin, významně kritizované nevládními organizacemi i mnohými odborníky, tedy opuštění povolání kácení dřevin v zahradách, je vyvažováno zvýšenou ochranou stromořadí jako z celospolečenského hlediska mnohem významnější součástí veřejné zeleně. V metodickém doporučení k nové vyhlášce, které Váš odbor vydal ve Věstníku MŽP 8/2013, se v bodě II. a) výslovně uvádí, že „*ke kácení stromořadí i ke kácení jednotlivých stromů, které jsou součástí stromořadí, je třeba povolení OOP, a to bez ohledu na obvod kmene ve výčetní výšce*“.

S o to větším znepokojením jsme se v aktuálním rozhodnutí Magistrátu hl. m. Prahy (dále též „MHMP“) ze dne 12. 11. 2013 (v příloze) dočetli právní názor, že „*i kácení rozsáhlé aleje*“ by mohlo proběhnout **mimo správní řízení** o žádosti o povolení kácení jako tzv. obnova porostů na pouhé předchozí oznámení podle § 8 odst. 2 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Uvedené rozhodnutí MHMP se opírá o jeden rozsudek Nejvyššího správního soudu (č.j. 5 As 53/2011 – 109 ze dne 31. 8. 2012), který se však, jako každý rozsudek, týkal jedné konkrétní, velmi specifické situace, v níž soud uznal, že podle jeho názoru bylo možné ust. § 8 odst. 2 zákona o ochraně přírody a krajiny použít (šlo o alej v prostředí nemovité kulturní památky, přičemž záměr její plné celkové obnovy byl odborně posouzen v samostatném správním řízení před orgánem státní památkové péče; za této situace uznal soud, že po získání pravomocného rozhodnutí orgánu státní památkové péče postačilo pouhé následné oznámení orgánu ochrany přírody, který navíc měl možnost oznámené kácení pozastavit, omezit nebo zakázat).

Již před přijetím nové vyhlášky posilující ochranu stromořadí byla dlouholetá výkladová a aplikační praxe taková, že stromořadí není porostem (což odpovídá i běžnému laickému chápání slova „porost“ - ostatně, s tím koresponduje i zavedení pojmu „zapojené porosty dřevin“ v nové vyhlášce), že pojem „porost“ byl převzat z lesního práva a na ochranu dřevin rostoucích mimo les (kde je předmětem ochrany každý jednotlivý strom) je aplikovatelný jen výjimečně. Ke kácení jednotlivých stromů ve stromořadí, a tím spíše celých stromořadí, proto vždy bylo vyžadováno povolení ke kácení. Ostatně celá tradiční právní ochrana dřevin rostoucích mimo les je postavena na principu ochrany každé jednotlivé dřeviny před poškozováním a ničením a principu povolání jejich kácení ve správním řízení, z něž jsou připuštěny zákonem určité výjimky.

Právě **správní řízení o žádosti o povolení kácení** je (i podle soudní judikatury) nevhodnějším právním rámcem pro objektivní a přezkoumatelné vyhodnocení funkčního a estetického významu dřevin a provedení správní úvahy o závažnosti důvodů pro povolení jejich kácení.

Pouze v rozhodnutí o povolení kácení je možné právně závazným a vynutitelným způsobem uložit povinnost provedení náhradní výsadby ke kompenzaci ekologické újmy vzniklé kácením dřevin.

Ve správním řízení se naplňuje účast občanů na ochraně přírody, garantovaná zákonem (srov. § 70 zákona č. 114/1992 Sb.), ve správním řízení mohou jako účastníci vedle občanských sdružení uplatňovat svá práva i další dotčené osoby, např. vlastníci sousedních nemovitostí.

Režim kácení dřevin na pouhé předchozí oznámení je chápán jako výjimka z povolovacího principu a jeho fungování v praxi vždy přinášelo velké problémy. Orgán ochrany přírody má pouhých 15 dnů na pozastavení, omezení či zákaz oznámeného kácení (proto by tyto záměry neměly vyžadovat složité odborné posouzení, což záměry obnovy alejí nepochybně vyžadují), nelze uložit náhradní výsadbu, veřejnost nemá právo podílet se na rozhodování atd. Tyto kritické výhrady k oznamovacímu režimu vedly mj. k tzv. alejové novele zákona o ochraně přírody a krajiny (s účinností od 1. 12. 2009), kdy z oznamovacího režimu bylo do režimu povolování ve správním řízení přesunuto kácení dřevin u silnic a železničních drah.

Vzhledem ke všemu výše uvedenému by bylo nepřijatelným a zcela zásadním snížením dlouholeté úrovně právní ochrany dřevin rostoucích mimo les, a zvláště stromořadí, pokud by zavádějící výklad jednoho soudního rozhodnutí v konkrétní specifické situaci měl vést k tomu, že zejména **správci veřejné zeleně** a některé orgány ochrany přírody nebudou ke kácení dřevin ve stromořadí opatřovat povolení ke kácení. Již v tuto chvíli se na nás obracejí pracovníci samotných orgánů ochrany přírody a krajiny zásadně kritizující a odmítající tento zavádějící výklad, způsobující významné oslabení jejich pravomocí ve vztahu k záměrům kácení stromořadí.

V demokratické společnosti je možná ještě závažnějším rozměrem problému znemožnění účasti občanů na ochraně přírody upřením postavení účastníka řízení jejich občanským sdružením. Takové snížení dlouholetého standardu účasti veřejnosti na ochraně dřevin a přírody by nás nutilo hledat ochranu soudní cestou a všemi dalšími vhodnými formami.

Podle našich informací bohužel existuje reálné riziko, že citované rozhodnutí MHMP není ojedinělý exces z dlouholeté aplikační praxe, ale tento návod, jak obcházet nutnost získat ke kácení pravomocné povolení pod příslibem jakési „obnovy“ (právně nevymahatelné), by se mohl mezi vlastníky a správce zeleně rychle rozšířit.

Žádáme proto Ministerstvo životního prostředí o urychlený metodický zásah.

Za co nejvčasnější vyrozumění o učiněných opatřeních předem děkujeme.

ing. Jiří Dlouhý, předseda Společnosti pro trvale udržitelný život

4.2.1 Odpověď Ministerstva životního prostředí na naši výzvu

Vážený pane předsedo,

dne 9. prosince 2013 jsem obdržel Vaši naléhavou výzvu, kterou jste mi zaslal jménem Společnosti pro trvale udržitelný život, ve které vyzýváte Ministerstvo životního prostředí k zajištění náležité právní ochrany stromořadí prostřednictvím metodického vedení příslušných orgánů státní správy ochrany přírody. Konkrétně vyjadřujete znepokojení nad aktuálním rozhodnutím Magistrátu hl. m. Prahy ze dne 12. 11. 2013 (S-MHMP-905611/2013/OZP-V-634/R-137/Kr). Zmíněné rozhodnutí se opírá, jak uvádíte, o jeden rozsudek Nejvyššího správního soudu (č.j. 5 As 53/2011 -109 ze dne 31.8. 2012), v jehož odůvodnění je vyjádřen právní názor, že i kácení rozsáhlé aleje by mohlo proběhnout mimo správní řízení o povolování kácení jako tzv. obnova porostů na pouhé předchozí oznámení podle § 8 odst. 2 zák. č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (dále jen „zákon“).

Souhlasím s Vámi, že jedním z důvodů, které vedly Ministerstvo životního prostředí k přijetí nové vyhlášky č. 189/2013 Sb., o ochraně dřevin a povolování jejich kácení, bylo zvýšit ochranu stromořadí, jako velmi významné součásti veřejné zeleně. Ve vztahu k této vyhlášce byla možná aplikace nové právní úpravy náležitě popsána v Metodickém doporučení MŽP vydaném ve Věstníku MŽP č. 8/2013. S cílem zajistit celospolečenský zájem na zvýšené ochraně stromořadí přistoupilo MŽP následně ke zpracování obdobného metodického doporučení i ve vztahu k aplikaci § 8 odst. 2 zákona, konkrétně té jeho části, zabývající se pěstebními důvody kácení, prováděnými pouze na oznámení příslušnému orgánu ochrany, mezi které se řadí obnova porostů i jejich výchovné probírky. Důležitou součástí připravovaného metodického doporučení by se měly mj. stát i definice porostu, která by vyloučila možnost, aby za něj byla považována např. stromořadí, ale i rozptýlená parková a hřbitovní zeleň. Vzhledem k tomu, že aplikaci Vámi popisovaného výkladu rozsudku Nejvyššího správního soudu považujeme za velmi problematickou a s vědomím nutnosti zajistit odpovídající úroveň ochrany veřejné zeleně zejména v intravilánech obcí, počítáme s vydáním metodického doporučení a jeho publikováním ve Věstníku MŽP.

Ve vztahu k uvedenému rozsudku Nejvyššího správního soudu Vám sděluji, že se zcela ztotožňuji s Vaším závěrem, že tento judikát se týkal velmi specifické situace kácení stromořadí, které je zároveň kulturní památkou, a kdy záměr obnovy byl odborně posouzen orgánem státní památkové péče v samostatném správním řízení. Rozsudek se nijak nezabývá obsahem pojmu „porost“ užívaným v zákoně i ve vyhlášce č. 189/2013 Sb. Podle našeho názoru nelze z tohoto rozsudku dovodit obecný závěr, že jakákoliv obnova stromořadí podléhá pouze oznamovací povinnosti podle § 8 odst. 2 zákona. S odkazem na výše uvedené učiní MŽP všechny metodické kroky, aby nedošlo k popření dosavadní aplikace předpisů upravujících ochranu stromořadí. Upozorňuji však, že toto může MŽP učinit pouze v obecné rovině (tj. prostřednictvím metodiky), nemůže však zasahovat do průběhu konkrétního správního řízení vedeného orgánem ochrany přírody nižšího stupně.

S pozdravem

Ing. Jiří Klápště, ředitel odboru obecné ochrany přírody a krajiny, Ministerstvo životního prostředí

4.3 Výzva Oborové platformy nevládních ekologických organizací Ministerstvu životního prostředí vzhledem k neúnosné míře skládkování a spalování odpadu

(STUŽ se k výzvě připojila)

Nechceme předražené spalovny ani nebezpečné skládky

Vážený pane ministře,

vyzýváme Vás, abyste konečně předložil návrh nové odpadové legislativy, která by zakotvila doporučení Evropské komise i ekologických organizací, zabránila plýtvání cennými surovinami a umožnila České republice zařadit se mezi vyspělé evropské země v přístupu k nakládání s cennými surovinami.

Nedávná zpráva Evropské agentury životního prostředí [potvrdila](#), že v nakládání s odpady Česká republika výrazně zaostává za vyspělými evropskými státy. V porovnání s Rakouskem či Německem používáme méně obalů, přesto vyhazujeme o třetinu více směsného odpadu. Ten pak končí na skládkách či ve spalovnách. Češi tedy třídí a recyklují mnohem méně než Němci a Rakušané.

Chyba ale není na straně občanů. V naší legislativě i při jejím uplatňování je nezbytné provést takové změny, které povedou k podpoře recyklace a prevence vzniku odpadu. Města, obce, veřejnost i firmy potřebují dobré příklady, dobré vzory a jasnou podporu toho, že třídít má smysl.

Evropská komise doporučila České republice sedm kroků, jež povedou ke zlepšení odpadového hospodářství ([Roadmap for Czech Republic](#)) a také ke splnění příslušných požadavků evropských směrnic v oblasti odpadů. K těmto krokům patří:

- Zvýšit poplatek za skládkování a jeho výnosy použít na podporu prevence a recyklace.
- Zavést poplatek za spalování odpadů a jeho výnosy použít na podporu prevence a recyklace.
- Umožnit domácnostem, aby za směsný komunální odpad platily podle množství, které skutečně vyprodukují.
- Přijmout a uplatňovat strategii pro nižší skládkování bioodpadů.
- Zlepšit recyklační služby pro domácnosti i živnostníky, zajistit, aby třídění odpadů bylo stejně snadné jako sypat odpady do popelnice.
- Rozšířit a zlepšit systémy zpětného odběru.
- Rozšířit spolupráci a konzultace na všech úředních úrovních.

Stejně návrhy prosazují ekologické organizace již mnoho let. Projednání příslušného legislativního návrhu je však řadu let odkládáno. Namísto toho vláda za Vaší účasti novelou zákona o podpoře obnovitelných zdrojů od letošního roku prosadila finanční podporu pro spalování směsných odpadů, tedy druhého nejhoršího způsobu nakládání s odpady.

V [rakouských](#) a [německých](#) domácnostech vzniká každý rok o polovinu více odpadů, než v těch [českých](#). Každý občan z těchto sousedních zemí ale vytrídí desetkrát více bioodpadu a čtyřikrát více ostatních materiálů. Směsného zbytkového odpadu proto vyhodí o čtvrtinu méně než Češi (166 kg/ob. versus 222 kg/ob.). Statisíce tun cenných surovin ročně u nás zbytečně skončí na skládce či proletí komínem. Přitom nepatříme k nejbohatším zemím a takové plýtvání si opravdu nemůžeme dovolit.

Dopis podpořili:

Júlia Sokolovičová, ředitelka, Asociace ekologických organizací Zelený kruh

František Marčík, předseda, o.s. Resilience

Jarmila Štěpánková, předsedkyně, Milkovický přírodně společenský kroužek

Miroslav Prokeš, prezident, Přátelé přírody ČR

Yvonna Gaillyová, ředitelka, Ekologický institut Veronica

Dita Michalíková, předsedkyně, Společnost pro zvířata - ZO ČSOP

Markéta Šugárková, koordinátorka, Dopravní federace, sdružení ekologických organizací

Romana Panská, předsedkyně, Calla – Sdružení pro záchranu prostředí

Edita Ježková, vedoucí centra environmentálního vzdělávání, Muzeum Říčany

Josef Rauwolf, předseda, Krocan, o.s.

Zdeněk Vermouzek, ředitel, Česká společnost ornitologická

David Číp, předseda, JARO Jaroměř

Jiří Šindelář, předseda ZO, 23/02 ZO ČSOP BERKUT

Pavlna Samsonová, ředitelka Bioinstitut, o.p.s.

Jarmila Johnová, předsedkyně o. s. Pražské matky

Jan Freidinger, vedoucí toxické a oceánské kampaně, Greenpeace ČR

Monika Machová Wittingerová, předsedkyně, Jihočeské matky, o. s.

Tomáš Hodek, předseda rady, sdružení Ekodomov

Miroslav Patrik, předseda Děti Země

Michal Krejčí, předseda Rady mluvčích, Unie pro řeku Moravu

Monika Šťastná Kohoutová, vedoucí hiporehabilitace, Sdružení SRAZ

Petr Skála, předseda, Svaz ochrany přírody a krajiny ČR

Jan Nezhyba, Arnika

Michala Kopečková, předsedkyně, Občanské sdružení Ametyst

Michal Ruman, předseda, o. s. Konopa

Jiří Dlouhý, předseda, Společnost pro trvale udržitelný život

4.4 **Nepřijímejte Koncept sociálního bydlení a novelu Zákona o hmotné nouzi**

STUŽ se usnesením předsednictva ze dne 3. 12. 2013 připojila k Otevřenému dopisu vládě ČR v demisi a premiérovi v demisi Jiřímu Rusnokovi s názvem „Nepřijímejte Koncept sociálního bydlení a novelu Zákona o hmotné nouzi“.

Otevřený dopis naleznete na stránkách www.stuz.cz

5 **Severní Čechy a územní limity**

5.1 **Miloš Zeman opět „nezklamal“ – ani ta nejhorší očekávání**

Se zájmem jsem si dnes po poledni počkal na tiskové prohlášení Miloše Zemana po návštěvě Ústeckého kraje, protože jsem tušil, že vysloví svůj názor i na otázku dalšího respektování nebo prolomení tzv. „územních ekologických limitů těžby“ na Velkolomu Čs. armády. Dočkal jsem se jen potvrzení toho, co si o Miloši Zemanovi myslím už 20 let – že je to „pragmatický cynik“ (nebo „cynický pragmatik“), zastánce platnosti pramálo etického úsloví „Účel světí prostředky“. Samozřejmě se plnou vahou své prezidentské funkce postavil za prolomení limitů a použil k tomu (opět) velmi pochybné zdůvodnění s falešnými argumenty.

Tento názor na něj jsem získal daleko před tím, než se dal na politiku. Proč? Za mého působení v Terplanu Praha koncem 80. let a v 90. letech minulého století jeden z elitních hlavních projektantů – územních plánovačů našeho ústavu – Ing. arch. Karel Vepřek – zpracovával jeden z územních plánů velkých územních celků v konceptu ve více variantách. Aby pomohl pořizovateli územního plánu rozhodnout objektivně o výběru nejvhodnější varianty, která má být dopracována do konečného návrhu, a aby vyloučil pochybnost, zda projektový ústav sám není neobjektivní při vlastním doporučení, nevyužil vlastní tým specialistů a výpočetní středisko „R“ samotného Terplanu, ale vstoupil do jednání s externím subdodavatelem – ekonomem – prognostikem Ing. Milošem Zemanem, který ovládal metodu tzv. „multikriteriální analýzy“. To je matematická metoda pro hodnocení složitých a komplexních jevů s mnoha proměnnými. Spočívá ve vytipování relevantních ukazatelů, charakterizujících všechny podstatné vlastnosti zkoumaného jevu (území) a dále v přiřazení vah těmto jevům, a to nikoliv jednotlivcem, ale týmem odborníků, pokrývajících svými profesemi vše podstatné, co může řešení územního plánu v reálném území ovlivnit – od jevů přírodních a fyzicky v území měřitelných, až po subtilnější a složitější, jako jsou jevy ekonomické, sociální a environmentální. Čím více takových hodnotitelů v týmu je, tím menší je riziko ovlivnění výsledku subjektivními faktory. Výsledky takového týmového vyhodnocení relevantních jevů a vah vytvoří matice, které zpracuje počítač. Vyjde nikoliv ideální, ale optimální varianta, nebo někdy i kombinace variant. Po vyložení tohoto výsledky objektivizujícího postupu ovšem Miloš Zeman žoviálně dodal: „A kdyby se Vám ty výsledky nelíbily, lze ten postup otočit pozpátku. Od žádoucího výsledku k úpravě vah jednotlivých charakteristik relevantních jevů, k intervalům, v nichž se pohybují a hodnotí, k úpravě jejich výčtu nebo i ke změně složení toho hodnotícího týmu, až po vstupní data tak, aby upravený postup už vyšel, jak potřebujete.“ Nejen Ing. arch. Vepřek z toho tehdy byl poněkud v šoku. Jemu totiž šlo opravdu o co nejméně subjektivně ovlivněné, objektivní výsledky ve veřejném zájmu – to tehdy ještě nebyla zneužívaná nebo dokonce „sprostá slova“.

Ač to nemohu dokázat, jsem přesvědčen, že stejně „cynicky pragmaticky“ se tehdy premiér Miloš Zeman choval při privatizaci Mostecké uhelné společnosti, ač dnes tvrdí, že o pozadí podvodu s použitím prostředků SHD, určených na budoucí rekultivaci, tehdejším managementem podniku schovaným za nálepkou „Appian“, pro koupi téměř poloviny podniku „za babku“ proti její skutečné hodnotě (nikoliv uměle sražené tržní ceně) nic nevěděl. Přitom to veřejně a nahlas kritizoval tehdejší šéf Fondu národního majetku Roman Češka a mnozí další zasvěcení, takže by musel být hluchý a slepý. Jenže tehdejší prominenti ČSSD, jako Zeman, Grégr, poslanec Hojdar a další to přinejlepším ignorovali, ne-li přímo pomáhali vahou svých funkcí „zamést pod koberec“, pokud z „vejvaru“ z této zlodějny dokonce něco nezbylo i pro ně. A to nemluvím o dalších aférách jako Bamberk, Olovo, však si mnozí vzpomenou i na další.

Pro Miloše Zemana a spolek jeho nekritických obdivovatelů a následovníků, vč. SPOZ, je nanejvýš nepříjemné, že tanec kolem MUS dodnes neutichl a dokonce se díky švýcarským soudům dostal znovu na první strany novin, a to právě po jeho zvolení prezidentem a před předčasnými volbami do Poslanecké sněmovny. Protože je to také jeho kostlivec ve skříni a také mnohých lidí ze SPOZ i z ČSSD, aspirujících nyní na převzetí zákonodárné a výkonné moci ve státě. Nejráději by tento problém rychle smetl ze stolu a je pro to schopný lhat lidem a voličům do očí, jak to dnes předvedl v televizi.

Tak především se mohl už 22 let cílevědomě a postupně měnit ekonomický profil Ústeckého kraje; z kraje s nejhorším životním prostředím, s obrovským soustředěním povrchové těžby, energetiky založené na spalování uhlí v elektrárnách, s nízkou účinností spalování zejména v teplárnách, zastaralých komunálních kotelnách a rozvodech s obrovskými ztrátami, na kraj s rekultivovanou krajinou, s regenerovanými alespoň zbytky osídlení (poté, co zmizelo přes 100 obcí, včetně 650 let starého královského města Mostu), na kraj s novou a moderní průmyslovou základnou, s technologiemi a výrobky šetrnými k životnímu prostředí. Za těch 22 let už z těžby uhlí odešly v tichosti desetitisíce lidí, aniž si toho Miloš Zeman dříve všiml. Dnes tvrdí, že by ukončením těžby VČSA zmizelo 8,5 tisíce pracovních míst a zvýšila by se nezaměstnanost. Pravda je taková, že přímo v těžbě na VČSA jich dnes pracuje sotva desetina tohoto čísla. V souvisejících provozech, které ovšem slouží nebo mohou sloužit i na jiných velkolomech, které limity neomezí ještě desítky let, by ubylo střízlivým odhadem dalších cca 1 500 míst. Jenže Miloš Zeman navíc zapomněl dodat, kolik pracovních příležitostí by postup Velkolomu ČSA na severovýchod naopak zlikvidoval, a to v podnicích a zařízeních jiných subjektů na povrchu v Černicích, Horním Jiřetíně i v Litvínově. Těžiště zásob uhlí navíc není pod Horním Jiřetínem či pod Černicemi. Tam už proběhla historická hlubinná těžba a uhlí je tam méně, než tvrdí těžaři (odhadem cca 170, nikoliv 250 mil. t). Hlavní zásoby v rozsahu cca 500 mil. t leží pod Chemopetroleu Litvínov, na katastru bývalé obce Záluží. Koridor mezi Krušnými horami a bývalým lomem Obránců míru s Černicemi a Horním Jiřetínem je úzký, těžba by se tam prohnala za pár let, ale je jen nástupištěm na tuto hlavní kořist. Likvidace Chemopetrolu a dalších podniků v tomto prostoru by ovšem znamenala ztrátu daleko více pracovních příležitostí, než ukončení těžby VČSA, což těžaři ani Miloš Zeman ve své argumentaci nějak zapomněli zmínit. Miloš Zeman nevnímá, že nejen lidé uvolnění z těžby uhlí, ale dokonce i část důlních mechanismů by měli na desítky let dost práce s „uklizením“ krajiny po těžbě v technických i biologických rekultivacích, při obnově vodního režimu a sítě vodních toků na desítkách čtverečních kilometrů těžbou zdevastovaných území, při obnově osídlení, dopravní a technické infrastruktury. Stačí k tomu vůle vládních, krajských a lokálních orgánů veřejné správy a dobře formulovaná veřejná zakázka, splácející dluh celého státu vůči tomuto desítky let zkoušenému kraji. Žádná nezaměstnanost nehrozí, naopak! Ještě by se na to daly získat i příspěvky z EU, pokud si ovšem pospíšíme, když už se dovolilo prostředky určené na rekultivace z dob před- i polistopadových rozkrást a zneužít k ovládnutí společnosti SHD při jejich „privatizaci“.

Miloš Zeman neopomněl zmínit, že při své starostlivosti o blaho národa si nechal vyložit i kvalitativní parametry uhlí uloženého v zásobách pod Černicemi a Horním Jiřetínem, a jde prý o uhlí vysoce kvalitní. Pokud to slyšel Petr Pakosta, kdysi pracující v dolech a disponující chemickými rozbory uhlí z těchto partií u výchozu sloje, vykliňujících ke svahům Krušných hor, musel na Hoře Sv. Kateřiny vyskakovat rozčilením. Sirnatost tohoto uhlí je v některých partiích i přes 16 %! Buď Miloši Zemanovi podstrčili zastánci prolomení limitů rozbory z jiných partií sloje, např. ty zpod Chemopetrolu, kde je uhlí opravdu málo sirnaté a kvalitní, nebo vědomě lže.

Já jsem Miloše Zemana za prezidenta České republiky z důvodů uvedených výše nevolil – volil jsem Karla Schwarzenberga. Také proto v textu uvádím jen jeho jméno – není to můj prezident. Potěšilo mne, že kdysi člen ČSSD a můj nadřízený na MŽP, exministr RNDr. Miloš Kužvart, dnes kandidující za SPOZ, zůstává ve věci zachování limitů těžby konzistentní a je proti prolomení limitů. Spatřil jsem ho dnes i na záběrech z protestu proti znovu obnovenému záměru těžby zlata u Mokrska, takže stále „drží linii“, zakotvenou v dokumentech MŽP a vlády z dob ministrů Moldana a Dejerala, což mu slouží ke cti. Tehdy ještě MŽP konalo aktivně pro ochranu životního prostředí. V posledních letech se mi jevílo spíše jako poslušná filiálka Ministerstva průmyslu a obchodu, bez nápadů, bez jakékoliv iniciativy ke zlepšování životního prostředí, např. na postiženém Ostravsku–Karvinsku. Tam by potřebovali podobný „Program

ozdravení životního prostředí“, jaký jsme prosadili pro severní Čechy my počátkem 90. let, jako sůl.

K omezení spalování uhlí nás ostatně donutí i fakt, že uhlí může být v budoucnu cennou strategickou surovinou pro chemický průmysl, takže je nesmysl ho pálit v době, kdy pětinu vyrobené elektřiny vyvážíme. Měli bychom vzít na vědomí také tlak na omezování vypouštění CO₂ od mezinárodního společenství, uznání negativních důsledků těžby, zpracování a spalování uhlí na lidské zdraví, prokázané již v 90. letech minulého století tzv. „Programem Teplice“, realizovaným Ústavem experimentální medicíny Akademie věd ČR a pracovišti hygienické služby v tehdejší Severočeském kraji pod vedením MUDr. Radima Šrama. Docela mne překvapil navazující komentář Dr. Pačese z Akademie věd ČR, že se mají vlivy těžby, energetiky a těžké chemie na lidské zdraví teprve zkoumat. Má je už dávno u svého kolegy vyzkoumané a žádné komise to nezmění. Ostatně Komise životního prostředí Akademie věd ČR potvrdila zcela nedávno trvajících platnost jejího negativního stanoviska k prolomení limitů těžby z roku 2010 – to nestačí?

Uhlí stejně jednou dojde a nelze na něm věčně stavět budoucnost kraje. Jsou státy, které nemají vůbec žádné vlastní uhlí, a přesto jde o hospodářsky vyspělé země a nelezou tam po stromech. Je načase, abychom přestali vyvážet surovou energii a suroviny bez zhodnocení ve výrobcích, v lidském umu. S nadsázkou řečeno „Ne elektrický proud, ingoty a kolejnice, ale hodinky“ – jako Švýcaři.

Kéž by zítřejší volby přispěly k tomu, aby se tyto pochybné stálce naší politické scény odporoučely co nejdříve do politického i mocenského zapomnění a ochrana skutečných veřejných zájmů, zájmů a majetků občanů, opět nabyly vrchu.

V Hradci Králové, psáno den před předčasnými volbami 24. října 2013, Martin Říha

5.2 Limity těžby v SHP – historie a aktuální stav v létě 2013

Zásoby hnědého uhlí v Severočeské hnědouhelné pánvi (dále jen SHP), uzavřené mezi Krušnými horami, Doupovskými vrchy a Českým Středohořím, jsou bohatstvím i prokletím tohoto kraje. Dokud se jejich těžba odehrávala hlubinným dolováním, nebo sice povrchově, ale tak, aby nepoškozovala historické osídlení, krajinu a přírodu, dokud těžaři byli místní podnikatelé se vztahem ke svému kraji, kompenzující újmu působenou zdejšími obyvatelům bohatými příspěvky místní samosprávě, kultuře, sportu, okrašlovacím a jiným občanským spolkům, dotud kraj na těžbě uhlí a energetice a s tím souvisejícím průmyslem a dopravě bohatl. Bylo to na jeho městech a obcích, na jejich technické a dopravní vybavenosti, na jeho kulturních památkách, lázních a dalších turistických aktivitách vidět. Rozvoj textilního, kožedělného, sklářského, keramického průmyslu, strojírenství a elektrotechniky, chemie i potravinářství doplňovalo v ekonomickém profilu kraje zemědělství na kvalitní zemědělské půdě, v horách a podhůří lesní a vodní hospodářství. Vytvářela se tak pestrá a bohatá nabídka pracovních příležitostí, vyrostly zde četné odborné školy, konjunktura konce 19. a začátku 20. století do I. světové války otupila náboženské a národnostní třenicemi mezi českým, německým a židovským obyvatelstvem. Ještě první desetiletí po I. světové válce těžil kraj z této situace, i když rozpad Rakouska – Uherska probudil opět německý i český nacionalismus, vyhrocující se ve velké hospodářské krizi počátkem 30. let. Osídlení, krajina a příroda se však vyvíjely relativně harmonicky. Škody působené těžbou, energetikou a průmyslem nepřesáhly lokální měřítko. Největší a nejmodernější prvorepubliková elektrárna Ervěnice z roku 1926 měla instalovaný výkon „jen“ 70 MW a stačila zásobovat kromě okolí i Prahu.

Velký zlom nastal za II. světové války, kdy průmysl přešel na válečnou výrobu a těžba uhlí i energetika byly podřízeny německým zájmům na co nejvyšší produkci. Je ovšem příznačné, že kromě spalování bylo uhlí Němci použito v Záluží u Litvínova i jako surovina k výrobě umělého benzinu, namísto nedostatkové ropy. Přeměna Československé republiky po roce 1948 na „kovárnu“ lidově – demokratického a později socialistického tábora, charakteristická rozvojem hutnictví, těžkého strojírenství a těžké chemie, dopravní a technické infrastruktury, byly doprovázeny obrovským nárůstem těžby surovin i uhlí, výstavbou nových elektráren s řádově vyššími výkony, než byly Ervěnice. Vedle hlubinné těžby, která pokračovala, se začala čím dál víc prosazovat povrchová těžba hnědého uhlí, s neporovnatelně vyššími výkony, ale i dopady na krajinu a osídlení. Těžba se již nevyhýbala historickým vesnicím ani městům, včetně královského měs-

ta Mostu, tím méně pak zemědělské či lesní půdě, cenným přírodním a krajinným celkům, soliterním památkám, dopravní a technické infrastruktuře. Po odsunu českého v letech 1938–39 a pak německého obyvatelstva v letech 1945–46, po vyvraždění většiny Židů za války, se kraj stal kořistí mnoha přistěhovaných lidí, kteří zde neměli kořeny. Z českého, moravského a slovenského území i Podkarpatské Rusi, ale i Volyňští Češi, Ukrajinci, Maďaři, Rumuni, Romové – často bez srovnatelné kvalifikace, bez citového vztahu k dědictví, které jim lacino „spadlo do klína“.

Vše německé bylo považováno za nepřátelské, podle toho se s tím zacházelo. Zmizel německý smysl pro pořádek, řemeslný fortel, znalost hospodaření na horských a podhorských zemědělských usedlostech. Bez potřebné údržby a oprav chátraly domy, byty, komunikace, technická infrastruktura pro zásobování vodou, pro regulaci vodních toků, kanalizace. Mnohé továrny se vůbec nepodařilo znovu rozjet a staly se z nich jen sklady a později ruiny. Komunistický režim nejen neměl zájem na zachování šlechtických sídel, církevních staveb a řádů, ale systematicky je ničil. Krajina přišla o drobnou architekturu, o síť turistických cest, rozhledny, odpočívadla, výletní restaurace, poutní kostely a Boží muka, o měřítko drobných polí s pestrou skladbou plodin, o meze, drobné meandrující potoky, rybníky, doprovodné stromy a keře a další prvky územního systému ekologické stability (dále jen ÚSES). Scelené lány, přizpůsobené velkovýrobním formám rostlinné výroby s těžkými stroji, umělými hnojivy namísto statkových, chemickými prostředky k ochraně rostlin namísto jejich vyhubených přirozených nepřátel, s melioracemi či naopak umělými závlahami, zcela změnilo měřítko a charakter krajiny, odtokové poměry. Učinily krajinu nepřístupnou a nepřívětivou pro člověka i pro mnohé do té doby rozšířené druhy hmyzu, ptactva a zvěře. Krajina i osídlení ztratily další část atraktivity pro cestovní ruch, dříve tak hojný. Všechny tyto změny se svými kumulativními a synergickými důsledky nepříznivě projeví na lidské psychice obyvatel a na lidském zdraví. Stoupaly výskyty nemocí horních cest dýchacích i plic, výskyt zhoubných novotvarů, úbytek počtu a kvality spermií u mužů, těhotenských komplikací u žen, genetických poškození plodů a zpožděného vývoje kostí, oproti celorepublikovému průměru se snižoval věk dožití.

Při delších bezvětrí, v inverzním vývoji počasí a v období jarních i podzimních mlh dosahovaly koncentrace škodlivin v ovzduší takových hodnot, že to bezprostředně ohrožovalo děti, staré a nemocné lidi a čekárny lékařů se plnily pacienti. Lékaři, hygienici, učitelé a další odborníci začali na tento nepříznivý vývoj se silícím důrazem upozorňovat státní orgány ve snaze tento nepříznivý vývoj zvrátit, zvláště když se ukázalo, že to vede až ke snahám odstěhovat se z kraje do lepšího prostředí. Namísto příčin však vládní místa začala v 80. letech řešit jen nepříznivé důsledky. Jedním z takových opatření byla nepsaná instrukce, že v jiných krajích nemají zaměstnavatelé přijímat pracovníky odcházející ze Severních Čech, města a obce jim nemají poskytovat byty. Pro ty, kdo v kraji naopak žijí a pracují více než 10 let, začali vyplácet stabilizační příspěvek 2000 korun ročně na osobu, údajně na zlepšení životosprávy a možnosti rekreace ve zdravém prostředí. Příspěvek mezi lidmi brzy dostal výstižný název „pohřebné“. Zhoršování příčin nepříznivého vývoje však pokračovalo s výstavbou každé další elektrárny spalující uhlí, s každým novým složištěm popílku, s otvírkou dalších povrchových dolů a s vršením dalších vnějších výsypek zemin z nadloží uhelné sloje, s výstavbou úpraven uhlí a se zaváděním nebezpečných chemických výrob. Zároveň rostla rozloha rumišť, neobdělávaných ploch dříve zemědělské půdy, šířily se plevele, alergizující a nepůvodní rostliny, divoké a černé skládky odpadů, stavebních materiálů, zvyšující prašnost a výskyt dalších škodlivin v ovzduší. Byly zničeny četné lokální vodní zdroje pro zásobování vodou a musela být vybudována nákladná vodárenská soustava se zdroji mimo devastované území. Povrchovou vodu z hor odváděly mimo důlní díla nákladné stavby převaděčů. Některé pro osídlení, zemědělství, přírodu a krajinu důležité toky byly spoutány do několikakilometrových potrubí. V 80. letech minulého století proto už nejen lékaři, hygienici a kantoři, ale i architekti, územní plánovači, krajinní ekologové, sociologové a odborníci dalších profesí varovali před možným ekologickým i ekonomickým zhroucením kraje, bude-li tato devastace přírody, krajiny, osídlení i lidských duší pokračovat. Podařilo se jim sice v programových dokumentech a územních plánech kraje odvrátit tzv. „velkou variantu těžby“, kterou doporučovali vedoucím tohoto státu tzv. „sovětští experti“, a která by znamenala vyorání jedné obrovské brázdy od Pětipeské pánve a Klášterce nad Ohří na jihozápadě až po Ústí nad Labem na severovýchodě, ale na víc sami v tehdejších politických a hospodářských poměrech nestačili.

Zásadní obrat nastal až v roce 1989, kdy se k odborníkům přidal lidový hněv a odpor k režimu při dlouhotrvajících inverzích a prudkém nárůstu nemocnosti v podzimních měsících. Demonstrace v Teplicích a dalších místech kraje předznamenala události 17. listopadu a dnů následujících v Praze a postupně v celé zemi. Během několika týdnů došlo k zhroucení komunistické nadvlády, vznikly Federální výbor pro životní prostředí, vedený předsedou Ing. Josefem Vavrouškem, CSc., Ministerstvo životního prostředí České republiky pod vedením ministra RNDr. Bedřicha Moldana, CSc., péče o životní prostředí se dostala do ohniska pozornosti nejen státních orgánů, ale i veřejnosti. Na úrovni federace byl zpracován a vydán „Atlas životního prostředí a lidského zdraví ČSFR“ a nový Zákon o životním prostředí č. 17/1992 Sb., na úrovni české pak nejdříve inventura zděděného stavu v podobě knihy „Životní prostředí České republiky“ z roku 1990, navazující „Program ozdravení životního prostředí České republiky“ a v roce 1992 celá série nových zákonů k ochraně životního prostředí a jeho složek. Program formuloval jednak věcné, jednak teritoriální priority, co musí stát začít řešit z příčin, nikoliv jen následků nedobrého stavu životního prostředí u nás. Po věcné stránce to bylo zlepšení čistoty ovzduší, čistoty vod a opatření k ochraně půdy i hospodaření s odpady. Po stránce teritoriální to bylo zlepšení životního prostředí a životních podmínek obyvatel v Severočeské hnědouhelné pánvi, na Sokolovsku, v Ostravsko – Karvinské oblasti a v Pražském regionu.

Pro tehdejší Severočeský kraj vznikl v návaznosti na zmíněné celostátní dokumenty v roce 1991 „Program ozdravení životního prostředí v Severočeském kraji“, schválený českou i federální vládou. Ten ukládal mimo jiné do 8 let odsířit nebo odstavit všechny elektrárny spalující uhlí a také stanovit pro povrchovou těžbu uhlí a energetiku nepřekročitelné hranice k ochraně zbytků osídlení (zlikvidováno bylo tou dobou už přes 100 sídel, poslední byly Libkovice u Mostu) i krajiny. To se týkalo i lesů na jižních svazích Krušných hor, dalších prvků ÚSES, vodních toků, památek jako zámek Jezeří a zbytků arboreta pod ním, zbytku zámecké zahrady u zámku v Duchcově a dalších, ochrany hodných prvků. „Územní ekologické limity těžby a energetiky v SHP“ schválila česká vláda usnesením č. 444/1991 jako **trvalé, nezpochybnitelné hranice negativních důsledků těžby vč. vnějších výsypek a energetiky včetně vnějších složišť popílků**. V důvodové zprávě se navíc jasně deklarovalo, že za tyto hranice nesmí působit ani hladiny hluku přesahující hygienické limity, ani koncentrace škodlivin v ovzduší, takže skutečné hrany skrývky se neměly přiblížit víc, než 500 m od zástavby či jiných limity chráněných prvků. Za limity měly být podle usnesení vlády přehodnoceny vyhlášené dobývací prostory a odepsány zásoby uhlí ze zásob bilančních, těžitelných, do zásob nebilančních. To už se bohužel po rozdělení ČSFR a po nástupu vlády premiéra Václava Klause v roce 1992 nestalo. Stejně tak už nebyly dokončeny práce na Programech ozdravení Sokolovska a Ostravsko–karvinské oblasti, ani nebyly schváleny podobné limity povrchové těžby pro Sokolovsko a hlubinné těžby pro Ostravsko a Karvínko. Oblast péče o životní prostředí byla premiérem Klausem prohlášena za „třešinku na dortu, který se teprve musí upéct“, čímž myslel privatizaci a zásadní změnu hospodářského systému.

Ke zpochybnění trvalé platnosti limitů v SHP poprvé došlo na přelomu let 2003/2004, kdy Ministerstvo průmyslu a obchodu, vedené tehdy Milanem Urbanem, mělo předložit vládě premiéra Vladimíra Špidly novou Státní energetickou koncepci ČR. V úseku náměška ministra pro energetiku Martina Peciny (dnes ministr vnitra Rusnokovy vlády v demisi) se zrodil materiál, který počítal nejen s dostavbou dalších dvou bloků v Jaderné elektrárně Temelín (kterou vláda Petra Pitharta z počátku 90. let 20. století odmítla), ale i s prolomením územních ekologických limitů těžby na Velkolomu Československé armády. Plánoval postup těžby na severovýchod od tehdejší těžební jámy přes zasypaný důl a výsypku Obránců míru na Černice a Horní Jiřetín, k litvínovským sídlištím Janov a Hamr a se stáčením porubní fronty k jihu do prostoru Záluží, kde pod stávajícími chemickými provozy leží odhadem 500 mil. t kvalitního, málo sirnatého uhlí. Tyto klíčové zásoby, o které těžářům především jde, by se tedy nemusely rozfárat po dožití Chemopetrolu a dalších firem v Záluží znovu z povrchu, ale došly by k nim pohodlně v úrovni uhelné slaje postupně velkorypadla z VČSA. A to přesto, že uhlí pod Černicemi a Horním Jiřetínem je jen úzký výchoz slaje, vytěžené zčásti hlubinnou těžbou, zčásti povrchovým lomem Dolu Obránců míru, a navíc s vysokým obsahem síry. Skutečných zásob je tam málo a jde o uhlí nekvalitní. Ministerstvo životního prostředí vydalo tehdy k Státní energetické koncepci záporné stanovisko k posouzení vlivů na životní prostředí (SEA). Premiér Vladimír Špidla si nechal na nočním zasedání vlády vysvětlit argumenty obou

sporných stran – MPO i MŽP. Pak rozhodl, že prolomení limitů musí být ze Státní energetické koncepce, schválené pak vládou v roce 2004, vypuštěno.

Od té doby jsou limity opakovaně zpochybňovány jak těžaři, tak Ministerstvem průmyslu a obchodu, některými politiky a politickými stranami, ale respektovala je i vláda Mirka Topolánka i vláda Petra Nečase. Od záměru prolomení se zpočátku distancoval i současný premiér vlády v demisi Jiří Rusnok. V listopadu 2013 náhle změnil názor pod vlivem těžařské lobby a MPO připravilo pro vládu materiál, vtahující do těžby majetkovým podílem znovu stát, aby bylo možné znovu vyvlastňovat soukromé nemovitosti v tzv. „veřejném zájmu“.

Limity vyhlášené v roce 1991 zatím platí a jsou respektovány už 22 let. Staly se součástí schválené územně plánovací dokumentace – Zásad územního rozvoje Ústeckého kraje i dotčených obcí. Bohužel ani tato dlouhá doba nebyla využita k zásadní změně názírání na hospodářskou, surovinovou a energetickou politiku státu. Neproběhla žádná výrazná změna orientace průmyslu na sofistikovanější, materiálově a energeticky méně náročné výroby, neškodící tolik životnímu prostředí a lidskému zdraví. Rozhodně takovým počinem není hliníkárna Nemač, umístěná na nejkvalitnější zemědělské půdě v Havrani, když okres Most oplývá zdevastovanými plochami, hledajícími nové využití. Nedaleko je přitom v místě bývalého vojenského letiště Žatec obrovská, zatím nevyužitá průmyslová zóna – „brownfields“. Nadále vyvážíme „surové“ uhlí i elektřinu namísto zhodnocené ve výrobcích lidskou prací, pálíme ho s nízkou účinností v bytovém a komunálním hospodářství pro topení a přípravu teplé užitkové vody, zatímco elektro-energetika udělala za těch 22 let mimořádný pokrok. Zaostáváme v programech úspor energie v místech konečné spotřeby i v odstraňování ztrát v rozvodech tepla. Demagogům a tunelářům z fotovoltaiky se podařilo načas zdiskreditovat využívání nevyčerpatelných a obnovitelných zdrojů energie u veřejnosti i u politiků. Nemyslíme na naše děti a vnuky a prodáváme energii a tím i naše životní prostředí pod cenou do zahraničí. Ještě z toho děláme ctnost, příspěvek k soběstačnosti a ke konkurenceschopnosti našeho hospodářství.

Zastánci prolomení limitů těžby často operují i hrozbou nezaměstnanosti, až bude muset být ukončena těžba na VČSA. Za těch 22 let však ubylo v těžbě několik tisíc zaměstnanců, aniž si toho někdo všiml a vytvářel pro ně cílevědomě adaptační programy a nové pracovní příležitosti. Dnes pracuje na VČSA cca 900 lidí, část z nich může již odejít do důchodu, část na jiné blízké lomy (Vršany, Bílina), aniž by museli měnit bydliště. Těžaři také nemohou popřít, že likvidací Černic a Horního Jiřetína by zlikvidovali řádově srovnatelné množství pracovních příležitostí v různých podnicích a zařízeních na povrchu, které mají trvalou perspektivu, zatímco uhlí tak jako tak, dříve nebo později, dojde a nelze na něm stavět budoucnost kraje ani obcí věčně.

Bylo by načas, kdyby se odpovědní činitelé kraje a státu konečně odpoutali od minulosti a začali cílevědomě plánovat a budovat podmínky pro budoucnost kraje po uhlí. Prospělo by to nejen dalším generacím, ale konečně by se dožila klidu i generace současná, iritovaná a stresovaná Damoklovým mečem hroziící těžby, mnozí po několikerém stěhování před ní. Jsou státy, které žádné uhelné zásoby nemají, a přesto „nelezou po stromech“, jde o státy hospodářsky vyspělé. Není žádný rozumný důvod, proč bychom se k nim nemohli zařadit i my a proč bychom nemohli vrátit Ústeckému kraji jeho bohatství a zdravé životní podmínky. Nebo si opravdu někdo myslí, že těžba a energetika v minulých desetiletích kraj obohatila, že je na tom životními podmínkami lépe, než jiné kraje ČR? Nikoliv. Po celou dobu na to kraj jen doplácel a není důvod věřit, že by tomu najednou začalo být jinak. Stačí se podívat na současný osud horníků na Ostravsku–Karvinsku; a to těžili kvalitní černé, koksovateľné uhlí. I tam bylo dávno na čas změnit hospodářskou strukturu, ekonomický profil kraje, ale i tam zaspali. Je nejvyšší čas o změně přestat jen žvanit a začít konečně i něco pro to dělat. Nedokážou-li to staří, musejí se o to zasadit ve vlastním zájmu, z prostého pudu sebezáchovy, ti mladší. My jsme stanovením limitů položili alespoň základ rekultivace krajiny, revitalizace osídlení, obratu k lepšímu. Promarnilo se už 22 let. Je tu příležitost učinit z rekultivace krajiny a revitalizace osídlení, ze zásadního zlepšení životních podmínek a zdraví, společenskou objednávku – chcete-li veřejný zájem, spolufinancovatelný ještě z fondů EU. Je načas, aby se toho nějaká politická síla ujala a chytila příležitost za pačesy, dokud tu ta možnost je.

V Hradci Králové dne 10. prosince 2013, Martin Říha

5.3 Můj osobní pohled na otázku těžebních limitů

Ve středu 27. listopadu 2013 jsem se osobně zúčastnila demonstrace, kterou vyhlásilo Hnutí Duha, a byla rozhodným **ANO** pro zachování limitů těžby v případě městečka Horního Jiřetína a k němu patřícím Černic.

Spoluúčastníci byli spolu s námi, obyvateli Horního Jiřetína a Černic, též zástupci občanského sdružení *Kořeny z Litvínova, Greenpeace, Strany zelených, lidovců, pirátů, TOP 09 + Hnutí Duha* – (pokud jsem na někoho zapoměla, necht' mi promine) – tedy ti, kdo mají přímo v programu zachování všech ohrožených lokalit vůči těžbařům. Těch lokalit – čili obcí a vesnic + našeho městečka, jemuž byl statut města navrácen před několika lety, je celkem **24!!!** – takže zdaleka nejde čistě jen o nás.

Prolomení limitů je rozhodně naprosté barbarství a naprostá neúcta ke všem obyvatelům republiky a nejen Ústeckého kraje. Limity nechrání jen nás, ale další obce v jiných krajích republiky a okamžitě by následoval dominový efekt.

Na počátku 90. let kdy byly limity stanoveny, nám tu bylo slibováno, že dostavba Temelína –a že to ještě v době federace byl opravdu lítý boj mezi již tehdy jistě fungujícím lobby (jadernou a uhelnou) – jenže tehdy se to slovo ještě tolik neužívalo – že právě **možnost dostavby prvních dvou bloků Temelína** nám zajistí útlum povrchových dolů a posléze zahazení jejich činnosti, které jsou směrem k životnímu prostředí a životu zde zcela devastující. V 80. letech se zde již téměř nedalo dýchat, jenže lidem se tehdy tajilo, jak strašný dopad na zdraví lidí a vlastně již dětí tato neustále se rozpínající povrchová těžba má. Napak – z každých tehdejších televizních novin se republika dozvídala jen oslavné ódy, pokud se mluvilo o uhelné energetice. „Já jsem horník a kdo je víc“ znělo od nás z pod Krušných hor i Ostravska a Karvinska. Zejména hlubinní havíři měli velmi slušné platy a tehdy se těžký průmysl, k němuž patřilo ještě hlavně ocelářství a chemický průmysl, zcela postavil nad práci duševně pracujících. Tehdy měli tito lidé název pracující inteligence – patřila jsem svou profesí k ní a můj tehdejší plat byl několik desetiletí na velmi nízké úrovni. Nebyla jsem horník, nebyla jsem ocelář. Byla jsem po studiích jen obyčejná knihovnice a jednu dobu obyčejná učitelka na základní škole.

Úplně stejně se ke svému životnímu prostředí chovaly sousední státy – NDR a Polsko a jejich továrny a doly chrlily k nám další a další zplodiny, kterých jsme měli sami dost. Protože zde většinou fouká od západu, čili ze Saska, a přes nás dál do vnitrozemí republiky, dostávali jsme vše ve velmi koncentrovaných dávkách. Kdo viděl tehdejší lesy v Krušných horách, musel být nutně zděšen. Telegrafní, zulámané sloupy, hektary a hektary. Žádné jednotlivé kousky, ale celé pláne mrtvého lesa.

V současné době hnědé uhlí rozhodně nepotřebujeme do té míry, aby se musely vyuhlovat další kilometry čtvereční krajiny, která nám ještě pod Krušnými horami zbývá. Stačí zajet si někdy do Komořan (u Mostu) a podívat se na zástupy cizích kamionů, kterak ho ve velkém vyvázejí z republiky. Žádné rodinné stříbro to není. Případná těžba by nebyla určena teplárnám, jak se tvrdí, nýbrž elektrárně, kterou vlastní současní uhlobaroni. To jsou „rychlý prachy“ – ty chtějí za každou cenu teď hned a včera bylo pozdě. Na velkolomu ČSA je v současné době zaměstnáno asi 1 200 lidí. Před rokem 1990 to bylo skoro 12 000. Za dvacet let se neudělalo v našem kraji vůbec nic – a bohužel ani na Ostravsku a Karvinsku (kde je ovšem v hlubinných černouhelných dolech mnohem kvalitnější uhlí) pro to, aby se našla náhrada pracovních míst. Samotný Horní Jiřetín a Černice, které mají asi 2 150 obyvatel, v tuto chvíli zaměstnávají asi 200 lidí. Protože uhlí je hlavně pod chemickými závody, Horní Jiřetín je pouze zástupný problém. To má být pouze odrazový můstek. Aby se těžbař dostali k němu, by znamenalo ovšem zbourat chemické závody v celém rozsahu. Netroufnu si tvrdit, kolik lidí zaměstnává Unipetrol + všechny možné firmy, které sídlí v bývalých prostorách chemičky, ale jistě to bude nějakých 4–5 000 pracovních míst. Samotná šachta se netají tím, že posunováním těžby nevzniknou žádná místa nová. To se jen posouvá díra v zemi s tím samým počtem pracovníků. Představa, že se tu snad zaměstnanost oživí a stavební firmy tím, že budou muset vystěhovaní lidé někde bydlet, začnou stavět, mi přijde dost směšná. Kdo bude chtít bydlet na výsypkách, obklíčených šachtami? Já tedy ne!!! Okamžitě se sníží hodnota všech bytů v okolí a přitom stavební materiál stojí všude stejně. Nedá se

stavět za nějaké dotované ceny, ale za skutečné tržní. Tím myslím tržní pro stavební materiál, nikoliv pro postavené dvoj, troj a vícedomků, protože vizí uhelných mocných je postavit „paneláky naležato“. Přitom nově vzniklé stavby by měly okamžitě hodnotu mnohem nižší. Kde je jaká infrastruktura? Horní Jiřetín má docela slušnou. Základní školu, mateřskou školu, několik obchodů, autoopravnu, svého obvodního lékaře i zdravotní sestru – neb jsou místní – i zubaře!!! Tady není v současné době možnost získat v blízkém okolí svého zubaře. Rozvíjí se kulturní činnost, včetně místní knihovny. Máme poštu a že to v dnešní době není „sakra“ až taková samozřejmost. Máme sběrný dvůr, dobře fungující svaz tříděného i netříděného odpadu, velmi dobře fungující dopravu městskými autobusy do Litvínova a to po celý den. V současné době se dostavuje ČOV (čistička odpadních vod) a místní kanalizace. Vodovod má Jiřetín již mnoho desetiletí. Tato stavba je dotována z peněz EU a přípravné práce a projekty na ní patřily ve svém roce schválení k nejlépe připraveným projektům, které tehdy dotace žádaly. Spolkne určitě přes čtvrt miliardy a chýlí se ke svému závěru. A toto všechno se má zase jen tak zahodit? Náš stát je věru špatný hospodář a s každými novými volbami tady trneme, kdo zase nastíní limity. A nastíní je vždycky!!! Nyní ovšem nemá prezidentem najmenovaná Rusnokova vláda vůbec žádný legitimní mandát rozhodovat o limitech. Ovšem jsa velmi silně podporována prezidentem a krajským hejtmanem soudruhem Bubeníčkem, se to snaží protlačit v hodině dvanácté. Honem, honem, dokud jsme ještě u koryt!!!

Ona už divoká privatizace MUS před více než deseti lety má silnou vazbu na současného prezidenta. Můžeme se ovšem jen domnívat, jak nekalou úlohu v tom hrál a ještě hrát chce.

V době, kdy jsou schváleny dostavby dalších dvou bloků Temelína a jsme třetím největším vývozcem energie na světě, k čemuž nemáme dostatečnou přenosovou soustavu, je úvaha o prolomení limitů naprosto scestná. Myslím, že současní majitelé mají nahrabáno dost. Horníky mají pouze jako rukojmí a těch je mi opravdu líto, protože je postavili – je obyčejné lidi zase jen proti nám obyčejným lidem. O to je to celé zruďnější.

Kolik z nás, kteří už zažili jedno a někteří i více vystěhování ve jménu republiky a uhlí, by zde ještě chtělo žít? My už jsme dluh vůči republice splatili!!! Zbourání našeho domova v Dolním Jiřetíně a následné vystěhování do paneláků, kdy se lidem zpívala krásná písnička o tekoucí teplé vodě a horkovodním topení zněla napřed krásně. Ovšem do paneláků se začali přestěhovávat podivné existence a bydlení v něm se stalo utrpením. Není to tak jistě všude, ovšem Janov, který byl postaven pro vybydlené z Kopist, Dolního a části Horního Jiřetína, Albrechtic a dalších a dalších zbouraných obcí, se stal opravdu později synonymem Chánova, který byl znám už v těch 80. letech jako sídliště hrůzy.

Já osobně už ne!!! Myslím, že postupně by došlo dokonce i na Litvínov a když kdysi mohlo padnout královské město Most, což byla zruďnost nejvyššího kalibru, proč by nemohlo padnout město Litvínov, kde žije něco přes 25 000 obyvatel. Pod ním je také uhlí. Ono je i pod Jirkovem, pod Chomutovem a jistě i pod Ústím nad Labem.

My jsme po padnutí stavební uzávěry na počátku 90. let přestavěli domek po manželových rodičích v Horním Jiřetíně. Pro rodinu se třemi dětmi a minimem úspor skutečně deset let života, neskutečného uskrovnování a šetření. Stavba svépomocí, pouze se stavebním spořením a posléze s tehdy nejvyšším možným úvěrem – což bylo asi 140 tisíc Kč, nám umožnila kolaudaci v roce 2002. A začít žít konečně zase ve svém, a po dalších třech letech již zcela bez dluhů. Ne, tohle už opakovat nechci!!! Ono je něco jiného, když vám je 30, 40 a něco jiného přes šedesát. Přijít o dům – to není jen o dům. To je o DOMOV. Přijdete o přátele, o vzpomínky, o možnost podívat se na místa hezkých chvil prožitých v životě. Protože povrchová šachta ve vás později vzbudí už jen zoufalství a i určitou nenávist. Nevím, jak to nazvat. V otázce limitů se angažují už mnoho let – skoro 20. Článků na toto téma a do různých médií, včetně poslanecké sněmovny a senátu, jednotlivým poslancům a senátorům. Jakmile se ovšem jejich složení změní (jako právě teď), stojím opět na prvotní startovní čáře a vše začíná znovu.

Je ve mně mnoho hořkosti, někdy psychiky, která mě sráží na kolena, opět se ovšem zvedám a píšu, píšu, přednáším, vysvětluji. Tahle dvacetiletá anabáze mě dovedla nakonec do klidnějších vod a

přivedla k pokusu psát beletrii, což se mi nakonec podařilo aspoň tak, že mi prozatím vyšly 4 beletristické knížky, z nichž první dvě jsou humoristické. Třetí trochu historická – korespondenční román a teprve čtvrtá je přímo z našeho regionu a pár postřehů o životě zde v 80. letech minulého století se v ní najde.

Jarmila Křížová – nyní spisovatelka, Mostecká 170, Horní Jiřetín

5.4 Po dvou letech znovu v Horním Jiřetíně pod zámkem Jezeří

Naposledy jsem byl v Horním Jiřetíně a pod zámkem Jezeří v roce 2011. Jednak s Českou televizí při natáčení pořadu *Nedej se*, podruhé při předávání Ceny Ivana Dejerala tamnímu místostarostovi Ing. Vladimíru Buřtovi. Letos mne přizvala Česká televize k natáčení pořadu o zkušenostech s plněním Programu ozdravení Severočeského kraje dle usnesení vlády ČR č. 287/1990 a o Územních ekologických limitech těžby uhlí v SHP podle usnesení č. 444/1991 s expremiérem české vlády z těch let a dnes už i exsenátorem JUDr. Petrem Pithartem, které proběhlo v úterý 28. 5. 2013. Přítomni byli i pánové poslanec a starosta Litvínova Mgr. Milan Šťovíček, tehdy ekologický aktivista, pamětník a ekologický aktivista Petr Pakosta, místostarosta Horního Jiřetína Ing. Vladimír Buřt, ale i lidé „z druhé strany barikády“ – zástupci dolů a Hospodářské komory, plédující za prolomení limitů těžby.

Protože jsem se na místo natáčení u arboreta pod Jezeřím dostal se značným časovým předstihem, mohl jsem si před příjezdem televize a ostatních hostů projít místa hrozivých sesuvů, která jsem nafotil před těmi 2 lety. Musel jsem uznat, že dnešní situace je tam o dost lepší. V souběhu s původní silnicí I/13 je vyhlouben nový hluboký odvodňovací příkop s pokryvem hrubým makadamem, stahující povrchové vody ze svahu nad ním místo již mnohde sesutého a nefunkčního betonového koryta. Jeho zachované a funkční části jsou vystlány svařovaným gumovým žlabem, zabraňujícím únikům vody mimo něj. Svody z těchto nových vrstevnicových prvků ochrany dolu a svahů nad nimi jsou provedeny širokými hadicemi tak, aby voda nezatékala do zátrhů svahu, které se přeci jen tvoří i nadále a nezhoršovalo se riziko dalších sesuvů. Děsivé sesuvy z doby před dvěma lety s kácejícími se břázdami zmizely. Terén je srovnán buldozerem do povlovných svahů a zatravněn, na mnoha místech nad hranou těžební jámy VČSA jsou vysázeny nové stromy, takže celkový dojem z okolí arboreta je přeci jen lepší.

A vlastní beseda? Hlukem větru a letadel přerušované natáčení pod zamračeným nebem bylo modérátorem směřováno k chvályhodnému pokusu najít společné východisko, nějakou jasnou perspektivu tohoto kraje, osídlení, obyvatel a krajiny, které se nebude měnit s každou novou politickou garniturou na ústřední i krajské úrovni a dá lidem trvalejší jistotu. Ukázalo se samozřejmě, že nic takového v současné politické konstelaci a hospodářské situaci „nehrozí“, není prostě reálné. Jistotu na dost dlouho dopředu nemůže poskytnout vzývaná Státní energetická koncepce ČR, neboť i ta bude obsahovat značný podíl nejistot jak o vývoji energetiky v evropském a světovém kontextu, tak v měnících se názorech energetiků i politiků o optimálním složení onoho mixu energetických zdrojů v České republice. Při současném komunistickém hejtmanovi a většinově sociálně demokratickém vedení kraje hrozí i změna Zásad územního rozvoje Ústeckého kraje, které limity respektují, při jejich první aktualizaci. Současnou cílenou diskreditací některých nevyčerpatelných či obnovitelných zdrojů energie, jakou představovalo a představuje dodnes zneužití správné počáteční podpory solárních elektráren k vytvoření nemravného tunelu pro zbohatnutí pár zasvěcených lobbistů (kutilstvím poslanců při pozměňovacích návrzích k vládnímu návrhu zákona a stanovení špatných a nepružných parametrů této podpory) se mínění politiků, úředníků a pomocí tisku i veřejnosti obrátilo i k ostatním OZE zády. Politika „ode zdi ke zdi“ jim teď velí zatratit i podporu lokálních solárních zdrojů elektřiny a slunečních konvektorů pro ohřev vody či vytápění, nezapojené do sítí, bioplynové stanice a další podobné možnosti, snižující potřebu výroby a rozvodů energie z velkých centrálních zdrojů. Znovu se začínají „fedrovat“ návrat k uhlí, samozřejmě s prolomením limitů, další jaderné bloky, podceňuje se potenciál úspor energie a ignoruje fakt, že šestiinu vyrobené elektrické energie i část uhlí vyvážíme, takže tím prodáváme naši vlastní budoucnost a životní prostředí, zisk z prodeje inkasují stát a soukromé společnosti, aniž z toho něco mají ti postižení v místech těžby a energetiky.

Zatímco velká elektrárenská energetika díky osvědčenému tehdejšímu vedení generálním ředitelem Ing. Petrem Karasem dokázala za 8 let odsířit nebo zastavit provoz u všech elektráren v kraji, jak mu ukládalo usn. vlády č. 287/1990, a udělala za těch 22 let obrovský skok vpřed v technologii a v účinnosti energetického využití uhlí jako paliva, teplárenství zaostalo. Obrovské jsou ztráty nejen v konečné spotřebě, ale i v zanedbaných rozvodech. Ti jsou na tom mnohde stejně, jako před těmi 22 lety.

Plnění usnesení vlády č. 444/1991 už zůstalo na půli cesty. Nedošlo k přehodnocení vymezení dobývacích prostorů a k převedení zásob za nimi alespoň do zásob nebilančních. Také proto jsou limity opakovaně zpochybňovány.

Nedošlo k plnění závazku státu, že vyrovná dluh vůči těžebním, energetickým a průmyslovým oblastem státu (i Sokolovsku a Ostravsku) a přispěje zde k regeneraci sídelní struktury, bytového fondu, občanského i technického vybavení a k rekultivaci krajiny nad rámec běžných celoplošných podpor. Slíbených 15 mld. korun není nikde vidět. Ekonomické, sociální i environmentální podmínky v kraji nadále odrážejí podnikatele od lokalizace žádoucích nových pracovních příležitostí v sofistikovanějších oborech, méně zatěžujících životní prostředí, protože jsou „háklivé“ na čistotu a vyžadují vysokoškolsky vzdělané odborníky, kterých je v kraji stále nedostatek, protože ti mají vyšší nároky na nabídku kulturního i sportovního vyžití, na rekreaci a rehabilitaci pracovních sil ve zdravé přírodě, než zdejší území nabízí. Krajští funkcionáři namísto využití desítek hektarů zdevastovaných ploch a brownfields nabízejí podnikatelům zemědělskou půdu nejlepší bonity. Např. v okrese Most v Havrani jako přínos ke změně ekonomického profilu kraje na ní povolili - hliníkárně!

Rekultivace krajiny po těžbě, které by dokázaly na desítky let zaměstnat lidi uvolněné z těžby, zaostávají za společenskou potřebou, protože je financují, a to nedostatečně, jen těžbařské společnosti. Stát do nich nedává ani korunu. Živoří obnova zbylých památek, včetně zámku Jezeří, protože těžbař dávají ze svého zisku příspěvek jen ostudně symbolický a stát jakbysmet. Zato mnozí opakují svou neudržitelnou mantru, že zastavením těžby na limitech se zvýší v kraji nezaměstnanost. Před dvaceti lety zaměstnávaly přitom doly a související provozy přes 15 tis. pracovníků, dnes cca 4 tisíce a na Velkolomu ČSA kolem 800. O tom, kolik by zlikvidovali pracovních příležitostí v Černicích, Horním Jiřetíně, v Litvínově a Záluží při prolomení limitů skromně mlčí, protože by museli přiznat, že by jich bylo víc, než těch udržených v těžbě.

Přesto i na této besedě vyjádřili zástupci Hospodářské komory a dolů názor, že vyhlášení limitů a trvání na jejich nepřekročitelnosti i do budoucna byla a je chyba. Nic nezapomněli, nic se nenaučili. Moderátor zkusmo požádal přítomné, jak by po vyslechnutí všech argumentů hlasovali o zachování limitů. Přítomní drtivou většinou potvrdili správnost tehdejšího rozhodnutí i trvání na něm. Stavět budoucnost tohoto kraje i dnes na těžbě a energetice je proti zájmu jeho obyvatel. Uhlí je vyčerpateľný zdroj a jednou stejně dojde. Zbylé zásoby budou cennou chemickou surovinou a nabudou na hodnotě. Naše děti a vnuci je budou umět využít lépe, než je „prohnat komínem“ s účinností dříve 27, dnes nejvýš 42 %. Jsou země, které žádné uhlí na svém území nemají, a přesto jde o vyspělé ekonomiky. Už se ztratilo 22 let, kdy se mohlo životní prostředí i ekonomický profil kraje měnit k lepšímu, protože se dosud víc žilo z minulosti a tím i z podstaty.

Dnes obce jako Horní Jiřetín ožívají. Vidíte nové domky, nové inženýrské sítě, novou naději. Bylo by načase, aby se tato naděje stala pro zámek Jezeří, černické, hornojiřetínské a litvínovské obyvatele již trvalou jistotou a vědomím, že už se nebudou muset před postupem těžby nikdy stěhovat a věci už půjdou jen k lepšímu. Moc bych jim to, spolu s většinou diskutujících, přál.

V Hradci Králové 30. května 2013, Martin Říha

5.5 Konečně politici z lidu, kteří do frasa rozumí i horníkům

a který(ří) mluví jejich řečí. Takže, vole, vole, my – předseda vlády v demisi a ty, lide, tomu problému práce nad i pod zemí nerozumíme, ale budeme do toho kecat s nulovými vědomostmi o dolování dokonce hlubinném, o geologických poměrech, o využití energetického potenciálu. Vždyť to samé, kurňašopa, říká i náš, lidem zvolený prezident.

Čemu kurňa rozumíme, je mluvit k lidu prostému jeho hantýrkou před volbami i po volbách, nalslibovat nemožné a vole, vole, na čtyři roky platu to stojí za to, vokrásť naše děti a vnoučata o miliardy ((rozumějme: vyrabovat suroviny a ať třeba potom potomci zmrznou!)) A pokud, lide prostý, to moc nechápeš, nebudu ti to mít za zlé, protože lživé sliby se dobře poslouchají, ale špatně se plní. Když heslo nejen vlády v demisi a jejího vrchního protagonisty, a dokonce i prezidenta, kteří horničině vůbec nerozumí, jen rozumí své výplatě a hlavně proto, že se řídí právě heslem - slibem neurazíš! Proč se do pr... le nezeptá někdo pánů Ciencialy, toho chachara z Ostrávka ((politik vstřícny uhlobaronům)), kolikrát pozdravil Zdař Bůh a kolikrát už politici zničili, „ekonomickým“ rozhodnutím to, co nám po miliardy let nashromáždila matka příroda.

Proč uhlobaroni souhlasí s rabováním a nepodniknou sami od sebe, tedy oni – baňaři, nezkusí nové metody nejen dolování, ale i lepší využití energie z uhlí a využití energetických surovin? Ale i doprovodných surovin jako je kurňa třeba velké množství nadložních velice kvalitních keramických jíílů (cihelna Fortuna a připravené dvě desítky let haldy těchto jíílů na dole ČSA.) Proč, kurňa, se jim nechce využít u nás i v cizině odzkoušenou metodu poddolování bez poklesu povrchu. Protože, vole, vole, jsou líní pracovat a nerozumí tomu a je to kurňa nad jejich chápání! Využití vydolované energie, tedy uhlí, a podle metody dolování (na to stačí i tzv. ekonomický mozek předsedy v demisi i politický mozek prezidenta), je povrchovým způsobem dolování zničeno přímo na dole 20–23 % energie, a to spotřebou energie na pohon vlastních strojů a velkorypadel. Důlním komorováním na Mostecku se využije 40–50 % a ostatní zůstane pod zemí a znehodnoceno. Stěnováním pod zemí se využije 50–60%, ostatní opět znehodnoceno. Teď přišli s chodbicováním – využití suroviny je jen 8 %!!!. A teď k tomu, kurník šopa, připočítejte, pane Cienciale, se svými experty z kanceláře z Prahy ztráty na dopravě a topeništ a jste, kurňa, na 15–30 % využití této vzácné, mimořádně drahé, neobnovitelné, kurňa šopa, znehodnocené suroviny s důsledkem zdravotního postižení lidí a přírody v Českomoravských kotlinách. To je to samé, jako kdyby zemědělec zasel, vypěstoval, a pak nechal 70 % obilí na poli pro vrabce. Ale protože to v podzemí není vidět, tak po tom, vole, vole, ani pes neštěkne, natož nikdo nebude žalován.

V tichosti na severu Čech byl zlikvidován projekt výskytu těžkých kovů v námraze a vydávání ročenky hygienických stanic v pánevní oblasti Severních Čech. Proč je délka života v této oblasti stále o dva roky kratší? Určitě odpovíte, pane premiére, že je to, „kurňa šopa, do pr...le, špatným životním stylem...!! Možná, že by se mohl „životní styl“ vylepšit, v těchto postižených oblastech, kdyby ten milion, co má přijít na žranice na prezidentův hrad, se věnoval k ozdravení na Mostecko a Ostravsko!!!

Víte proč, pane předsedo v demisi i pane prezidente, se pan Mandela dožil vysokého věku a bude jeho život věčný?? Protože byl slušnej, nebyl slepý k věcem lidu prostého a nedělal chytrého tam, kde na to, kurňa šopa, neměl!!

Petr Pakosta, vyučený horník

6 Analýzy, podněty, připomínky, úvahy

Články v této sekci vyjadřují výhradně názory autorů a nevyjadřují v žádném případě většinový názor Společnosti pro trvale udržitelný život. Autorské články také neprošly jazykovou korekturou.

6.1 Věcné podotknutí k rozporům kolem kauzy NP Šumava a navrhovaného zákona

Ve Zpravodaji STUŽ 1/2013 jsem velmi ocenil pana předsedu Ing. J. Dlouhého s jeho v plném slova smyslu vzácnou nabídkou vyjádřit se ke kauze NP Šumava či k rozcestí, které existuje v názorech nejen na tuto záležitost¹. Trvale se udržující sporné body jsou zřejmě z bibliografie kauzy za uplynulá léta. Něco lze usuzovat např. i z toho, jak naše média léta houfně a velmi ochotně zveřejňují jednohledisková stanoviska laiků, nadšených možností zřídit v krátkém čase divočinu v kulturní krajině. Avšak pohledy odborníků, majících za to, že v daném případě je nezbytné uvažovat více než jedno hledisko pro nakládání s přírodou v krajinném měřítku – byť by šlo o národní park – se dostávají do veřejnosti víc než obtížně. Lze tedy uvítat, jestliže se k 20. výročí existence NPŠ uvádí, že prvním krokem dohody v letitých sporech je otázka cílové podoby NPŠ s časovým harmonogramem, tedy koncepce. Z ní by měla vyplynout míra společenské přijatelnosti volných přírodních procesů – tedy míra účelného zasahování člověka do nich na ploše Národního parku². Také povzbudivá slova o možných dalších hlediscích v nakládání s daným parkem.

Za velice vítanou myšlenku pokládám tedy pobídku pana předsedy J. Dlouhého *zamyslet se nad opravdu spornými body jako cestu ke společnému stanovisku*. Takových příležitostí bylo za léta střetů pramálo – vzpomínám na sezení 3+3 odborníků u předsedy STUŽ na podnět Národního lesnického komitétu v roce 1999 a dalších odborníků u předsedy Komise životního prostředí AV ČR v roce 2011 z podnětu Odboru lesního hospodářství ČAZV. Zajisté to dokládá i další názor nynějšího pana předsedy STUŽ, když zdůraznil jako nutnost prvního kroku: aby „jednotliví aktéři vůbec uznali, že ti na druhé straně jsou opravdu odborníci, se kterými je užitečné diskutovat“.

Jako příklad této nutnosti uvedu otevřený dopis spoluautorů Krečmera a ing. arch. Martina Říhy, rozeslaný v létě 2012 odborné veřejnosti se souhrnem jejich poznatků a osobních zážitků kolem kauzy NPŠ, zejména *o jeho lesích jako složce životního prostředí krajiny*³. Přímá odezva zatím nebyla vlastně žádná, nepočítám-li jediný email z univerzitní oblasti, jenž pouze uvedl, že „racionálně myslící lidé na lži a polopravdy neodpovídají“. Svědčí to o dobré vůli, když se otevřela možnost číst názory „z obou stran barikády“.

Snad už dlouho jsem se nezamýšlel nad onou kauzou tak, jako při četbě názorů pana Šandy k Národnímu parku Šumava v článku, který otiskla řada jihočeských Deníků na konci května 2013. Poslal jsem věcné podotknutí k tomu paní redaktorce Janě Hronkové pro jihočeské Deníky. Zůstalo to bez odezvy, jak je to v této kauze obvykle. Sloh autora a argumentace mi byly velmi povědomé. Před časem jsem zaznamenal podobně vroucně přírodní myšlení též v jihočeských Denících. Takže puzen touhou seznámit se blíže s autorkou, po objevu paní Růženy Š. jsme si vyměnili řádku emailů. Psal jsem, že chápu obdiv velkoplošné destrukce stromového patra lesů nejen u nadšenců pro přírodu, ale také u vědců-specialistů různých oborů přírodních věd – např. půdního mikrobiologa pro následné změny edafonu, entomologa pro bohatství brouků a larvy v odumřelém stromoví kůrovcem udolaných lesů Šumavy, mykologa pro nárůst biodiverzity dřeva rozkládajících hub, botaniků pro hory zelenající se mechorosty, kapradím, travami, také pro vzácnou flóru rozšiřujících se mokřadů, zoologů pro rostoucí biodiverzitu mokřadní fauny atp. Prostě zaujetí řady specialistů *dílčích oborů přírodních věd pro následky zásadních změn přírodních procesů*

1 Dlouhý J.: STUŽ na rozcestí? Zpravodaj STUŽ, 1, 2013; str. 23

2 Kučera A.: Bude Šumava i nadále rájem lesů??? Šumava, zvláštní číslo k 20. výročí založení NP Šumava, 2011; str. 20–21.

3 Krečmer V. – Říha M.: Příspěvek k diskusi o managementu lesů jako nenahraditelné složky životního prostředí v kauze ne/zasahování proti lýkožroutu v NP Šumava, Praha a Hradec Králové, červenec 2012; 5 stran. Zveřejněno ve Zpravodaji STUŽ 1/2012; str. 37–41.

a tím i změn vlastností prostředí pro je zajímavější organizmy v území, vznik zajímavých biotopů – to vše z hlediska jejich oboru ekologického zájmu. Jedním z významných sporných bodů zůstává, zda toto jediné hledisko je v dané situaci daného území to jediné možné.

Ony následky určují totiž zejména také fyzikální zákony, které známe už ze střední školy. Platí nepochybně i pro národní park. U NP Šumava jde o území s lesními, převážně kulturními ekosystémy smrku od šumavských vršků dolů a od východu k západu. To znamená podle přírodních zákonů možnost rozsáhlých a dlouhodobých destrukcí lesních porostů smrku⁴. Je slyšet názor: nic se přece neděje, neboť jedná se o přirozený proces, jemuž Šumava podléhá tak jako jiná lesní území s porosty smrku, odedávna ve vazbě na periodické výskyty bořivých větrů a následných přemnožení hmyzu. Necht' to tedy v národním parku probíhá přirozeně v tradičních vztazích smrku a kůrovce a umožní zkoumat přirozenou sekundární sukcesí, probíhající podle tradičních pravidel přírody.

Řekli-li specialisté přírodních věd toto „A“, je pochopitelný i jejich další krok „B“, zařazení NPŠ do II. kategorie národních parků, kde se podle definice této kategorie IUCN počítá s velkoplošnou a snad i absolutní bezzásahovostí na většině plochy národního parku.

Zde stojíme u množiny pojmů či kritérií, představujících soubor klíčových sporných bodů. K němu bez odezvy po léta předkládají odborníci jiných vědních disciplín návrhy na věcnou diskusi. Tyto disciplíny se už po řadu generací vědců zabývají vlivy – řekněme – „celku lesů“ v krajině na její přírodní a životní prostředí. V kulturních krajinách pochopitelně přihlížejí také k životnímu prostředí lidské společnosti. Jestliže v takové krajině se vymezí velké území, kde napříště jsou vyloučeny jakékoli lidské zásahy, zdá se být rozumné mít za jednu složku oné množiny diskusních témat *otázku možných rizik tam uvolňovaných a chráněných přírodní procesů*.

K tématu možných environmentálních a sociálních rizik bylo již publikováno dost textů a bylo by patrně vhodné věcně probrat v diskusi shromážděné poznatky a názory z „druhé strany barikády“. Nikoli proto, aby byla potřena, ale proto, abychom došli k vzájemnému porozumění toho, o co tu vlastně jde – že se nejedná o vrácení hospodářských lesů do NPŠ, ani o jeho přeměnu v druh Disneylandu. Jde o získání reálných podkladů pro plány péče. Pohyboval jsem se okolo prvního Plánu péče. Už tehdy na reálném podkladu stál návrh krátkodobých opatření v nakládání s lesy, avšak koncepce budoucnosti byla postavena výlučně na ideových axiomech v duchu „spočítat“ to smrku co nejdříve na co největší ploše bez ohledu na standardní vědecké poznatky. Zabýval jsem se většinu života vztahy lesů a krajinného prostředí a tak si dovoluji léta upozorňovat na možné vlivy lesních distrubancí na prostředí nejen lesní. Tahle oblast jakoby ležela mimo obzor zájmu přírodovědců-specialistů dílčích disciplín. Podotýkám hned, že nebývá na předním místě ani v myšlení klasických lesníků. Komu by měla vlastně patřit? Těž diskutabilní otázka a nejen v kauze MPŠ...

Uvažme, že přirozená druhová i prostorová skladba lesů Šumavy vzala převážně za své během staletého kulturního vývoje krajiny. Uváděná mnohaletá tradice vazeb smrku a kůrovce⁵ se dnes realizuje v docela jiných lesních podmínkách ve vyšších polohách Šumavy a s velmi proměněnou krajinou pod horami. Uvažme také, že NPŠ definici II. kategorie podle IUCN věcně *vůbec neodpovídá*. Houževnaté prosazování této kategorie zastánci rychlého vzniku divočiny z kulturních lesních ekosystémů představuje podle zkušenosti patrně postulat a tím velmi choulostivý problém pro věcnou diskusi. Za úvahu stojí také to, jak z botanických pramenů je patrné, že problematika přírodních horských smrčín nejvyšších poloh Šumavy

4 V roce 1993 jsem studoval poměry v Bavorském národním parku (NPBW). Velmi jsem si vážil pana ředitele dr. Biebelriethera, jenž při našich diskusích o managementu lesů uvedl, že na naší straně Böhmerwaldu by byl velmi opatrný s bezzásahovostí pro naprosto odlišné podmínky – absolutně převládající kultikultury smrku a značné plochy k podmáčení náchylných porostů. Byl si vědom možných environmentálních následků, které v NPBW nehrzily. Naše společné úvahy o budoucí podobě totálně kůrovcem sežraných horských smrčín jako dnes evropsky významného biotopu zakončil s humorem formulací společného stanoviska: sejdeme se tak po 50 letech, záležitost bude jasnější.

5 Viz třeba Hofmeister J. – Svoboda M., 2007: Samovolný vývoj horských lesů. Lesnická práce, 86, č. 5; 13-15. K tomu Krečmer V. – Šach F. – Švihla V. – Černohous V., 2007: K samovolnému vývoji horských lesů. Lesnická práce, 86, č. 9; 30-32.

se předkládá tak, jakoby představovala celek lesů NPŠ. U neinformovaných odborníků zejména v zahraničí tato záměna části za celek může budít docela mylné představy o reálné situaci v NPŠ. Jak se dívat na takové virtuální skutečnosti na místě faktů a jejich odezvy třeba v orgánech EU?

Poznamenávám, že dlouho schází i definice divočiny, mající vznikat v NPŠ. Snad jí není potřeba – prostě podle často uváděných hesel: „Vše, co příroda činí, vždy jen dobře činí“ a „Příroda si sama se vším poradí“. Takže se chrání a zkoumají bezzásahovostí uvolněné přírodní procesy, jak si příroda sama dává dohromady „divočinu“ ve způsobu i v čase jí vlastním, a to jenom z hlediska oněch dílčích přírodovědných oborů. Tak lze postupovat v národních parcích, kde přírodní kalamita zasáhne plášt přírodních lesů krajiny a vůkol není také nic jiného než příroda. Ovšem i tady se v časech globálních změn prostředí objevují myšlenky o smyslu absolutní bezzásahovosti. Je to patrné ze studie šestnácti amerických ekologů pod egidou The Ecological Society of America⁶. V lesích u nás taková proměna prostředí přece prošla v delším historickém vývoji krajiny.

Expertní pracovní skupina odborníků (EPS), zřízená hejtmany, která v letech 2009–2011 analyzovala situaci lesů v NPŠ, položila tehdejšímu vedení Správy NPŠ osm otázek k jednotlivým možným rizikům podle změn základních bilancí energie a vody, proudění vzduchu a dalších změn klimatogenetických procesů a faktorů, procesů půdních a vodních. EPS chtěla poznat, zda jsou přepoklady k prognóze možných efektů vyvolaných procesů na řadu funkcí lesů Šumavy, které jsou ve veřejném zájmu mnohdy nejen pro plochu NPŠ: funkce bioklimatické v měřítkách mikro- a mesoklimatu, funkce hydrické (eventuálně i vodohospodářské – hlediska existence CHOPAV), půdoochranné, rekreační a výchovně-vzdělávací. Konkrétní reálná odpověď na sedm z nich nepřišla a vlastně přijít nemohla, neexistovala-li léta pevná koncepce vývoje NPŠ. Závěry EPS by mohly dát témata k věcné diskusi tak, jako další věcné soubory, zabývající se NPŠ z více hledisek veřejných zájmů nejen na ploše reálného objektu⁷.

Domnívám se, že právě na půdě Zpravodaje STUŽ by bylo vhodné místo hlouběji pojednat, zda a proč by bylo či nebylo vhodné zamýšlet se při probíhající tvorbě divočiny nad více než přírodovědným hlediskem, nad vahou možných dalších hledisek, které druhá strana sporů pokládá za nepominutelné při nakládání s krajinou. NPŠ přece neleží v liduprázdné přírodní krajině. Je tu dlouhodobě problém, zda ve výsledném souboru poznatků jen přírodovědného hlediska něco nebude chybět – *to, co žádný dílčí obor přírodních věd nezajímá: možná rizika pro životní prostředí a sociální hlediska i v okolní krajině*. Jako charakteristické vnímám, že mně upřímně nadšení vědci odmítli dát k této tezi své stanovisko, většinou jednoduše tak, že mně prostě neodpověděli.

Mám za to, že pouhé nadšení pro divočinu, rozpumpovávané nadšeneckými skupinami cíleně metodami osvědčené propagandy podle dávno známých a vyzkoušených politických praktik, může pomoci boji o moc, avšak rozhodně nenapomůže objektivnímu řešení. Mám živou zkušenost. O tom a rizicích přírodních živlů z „divočiny“ plynoucích, jsem emaily psal zmíněné dámě z jižních Čech. Ta dobrá duše však ukončila nečekaně korespondenci s tím, že ji moje argumenty rozčilují a ona věří panu MVDr. Bláhovi, jenž tak krásně o Šumavě mluví. Byl jsem skoro dojat její vírou. Připomněla mně mého dědečka, když jsem se s ním jako gymnazista pokusil diskutovat o religiozních problémech. „Ale páter Stork na sv. Hostýně káže jinak a já jemu věřím“. Nyní se mi zcela vyjasnilo, že jde o pevnou víru v ekologické postuláty, o axiomaticky budovanou doktrínu. Proč se divit publikacím laiků, když podobně píše třeba také,

6 Viz Guiding concepts for park and wilderness stewardship in an area of global environmental change, *Front Ecol Environ*, 2010, 8 (9); 483–490. www.frontiersin ecology.org.

7 Mrkva R. – Herman J. – Vovesný J. – Krečmer V. – Zahradník P. – Kroupar J., 2010 : Souhrnná zpráva Expertní pracovní skupiny pro posouzení stavu managementu péče v Národním parku Šumava se zvláštním zřetelem na gradaci kůrovců pro zadavatele. *Lesnická práce*, 89. 2010, č. 2; 6 až 9. – Ochrana přírody a péče o les v NPŠ. Analýza vývoje a řešení problému aktivní ochrany lesa v NPŠ, Edit. B. Vinš. Národní lesnický komitét a Ministerstvo životního prostředí ČR, Praha 1999; 56 stran. – Analýza vývoje NPŠ za období uplynulých 15 let. Edit. Perlín R., Bičík I. Přírodovědecká fakulta UK, Praha 2007; 263 str. Rozmnož. – Vacek S., Podrázský V.: Stav, vývoj a management lesních ekosystémů v průběhu existence NP Šumava. *Nakl. Lesnická práce, Kostelec n. Černými lesy*, 2008; 95 stran – Krečmer V.: Otázka rizik velkoplošných disturbancí lesů v Národním parku Šumava. *Živa*, 59, 2011, č. 3; str. XLVIII–XLIX.

dokonce jménem Čechů, ideový ředitel Duhy V. Koutecký⁸ a významnou ideovou slupku kauzy NPŠ připouštějí i vědečtí specialisté.

Nic proti tomu nemám. Byl jsem však v kontaktu – dokonce i osobním – třeba s odborníci na slovo branou v oboru mykologie. Jako velmi vzácný jev mezi nadšenými vysokoškolskými ekology mne dáma dokonce osobně dvakrát navštívila k diskusi. Jejím zásadním stanoviskem bylo, že stromy NPŠ, žrané kůrovcem a suché, se nesmějí loupat z kůry, a to *na celé ploše* národního parku ani stoje ani v leže. Jen s kůrou, až padnou, začnou být totiž brzo kýženu příčinou zvyšující se biodiverzity dřeva rozkládajících hub. A to je přece z jejího hlediska posláním národního parku. Její názor specialistky dílčího vědního oboru – zařídí destrukci stromového patra lesů na co největší ploše a v co nejkratším čase s cílem podpory biodiverzity určitého druhu přírodních organismů – nic jiného na vědomí nebere. Tak to podpořily i některé české odborné společnosti z hlediska jejich přírodovědné specializace. Co největší plochu destrukce v co nejkratším čase mně písemně potvrdil jako správnou linii řešení vysokoškolský profesor-ekolog.

Vědci tohoto přesvědčení podle svých dílčích oborů mnohdy po léta odmítají diskutovat o standardních vědeckých poznatcích jiných vědních oborů. Dovolte citaci jednohlediskového stanoviska ve sporech kolem kauzy NPŠ: „Ta celá potíž leží v tom, že Šumava, patrně jako ostatní podobné větší lesní celky, podléhá velkoplošným rozpadům a to na základě periodického výskytu velkých větrných bouří a následného napadení dřevokaznými organizmy (což je přirozené). A o tuto přirozenost jde. Nejde tedy v zásadě o les, ale o přírodní vývojový proces (sukcesi)“ (Braniš 2012⁹). Z druhé strany nahlíženo, změny krajiny v NPŠ jsou tak rozsáhlé a dlouhodobé, že by mělo jít právě o ten les! Z pohledu environmentální a sociální funkce lesů je to problém udržení onoho „celku lesů“ v krajině. O něm se už mnohem déle než století ví. Také lesní zákony jsou na tom stavěny od hloubi XIX. století. Už tehdy zákonodárcům nešlo výlučně o trvalou udržitelnost zisků z produkce dřeva. Existence stromového patra celku lesů v krajině poskytuje jejímu prostředí při nejmenším velmi důležité, pro život lidské společnosti pozitivní externality. Znají to lesníci, přírodními fyzikálními zákony a experimenty v celém světě to dokládají vědy environmentální. Patří to vše bez věcného projednání skutečně se starými učebnicemi do stoupy?

Je patrně nutné diskutovat o různých důsledcích velkoplošné a dlouhodobé destrukce stromového patra lesů NPŠ diferencovaně. Podle hospodářských hledisek např. vznikají důsledky v nákladech zrušením dřevoproductivního využívání lesů včetně „nevyužitých příležitostí“ jako národohospodářské problematiky. Ty jsou z tradičního lesnického hlediska zkalkulovány velmi všestranně – jsou to ztráty a náklady nutně spojené s existencí národního parku, s jiným posláním jeho lesů. Pak tu jsou důsledky pro národní park specifického managementu lesů. Soudím, že se jedná o hlediska stavu lesů jako nenahraditelné složky životního prostředí, o hlediska jeho environmentální únosnosti pro krajinné prostředí ve vazbách sociálních a politických. Choulostivost této složky je velká, zvláště když se před věcným projednáním přistupuje k mocenským řešením typickými propagandistickými postupy, formami „fait accompli“ mnohokrát vyzkoušenými v politice.

Je slyšet názor, že se jedná o strašení veřejnosti před jakýmsi riziky z dávno odložených učebnic. I to stojí za věcnou diskusi. Před léty byly nejen u nás experimentálně zkoumány velké lesní plochy destruované kůrovcovitými či imisemi, kde se přirozenou sukcesí les neobnovil a pro vzniklé prostředí obnovit nemohl ani obnovou umělou – zejména zamokřením půdy a vznikem rozsáhlých mrazových kotlin po destrukci stromového patra lesa na velkém území. Nedovolovaly to změny klimatogenetických faktorů a procesů při nikdy před tím nepoznaném rozsahu změny rázu krajiny. Sporným bodem k diskusi je tedy také otázka změn rázu krajiny, času a charakteru sekundární sukcese, uvažujeme-li vše jen z hlediska přírody samé – kdy les nehraje žádnou roli, nebo i z hlediska bytí a „well being“ člověka – kdy les hraje roli podstatnou. Ve věcné diskusi se tady snadno dostáváme s postuláty na půdu ideologickou, kde se podle dávných i čerstvých zkušeností hledá společné stanovisko mimořádně těžce.

8 Viz „Kůrovcová kalamita, víc než spor přírodovědců“, Sborník textů, CEP Praha, č. 94/2011; 133–139.

9 Z korespondence Komise životního prostředí AV ČR.

Vysokoškolská ekologové, zaujatí pro divočinu uprostřed kulturní krajiny podle volby samé přírody jsou často v médiích, na seminářích i v literatuře deklarováni jako vědci jediní – ti druzí vědci jsou – v nejlepším případě – např. nevléčitelně nemocní fachidiotismem, nebo přestárlí obtěžovatelé dávno vyšumělými poznatky z antikvárních učebnic. Takové jsou zveřejněné názory nikoli nadšených laiků, ale vysokoškolských profesorů. Bývá tomu tak odedávna tam, kde v podkladu názorů je nezvratná idea.

Patrně nelze zastírat, jak velkou roli v kauze NPŠ má ideologie. Snad proto se tak zřídka dosahuje věcné rozpravy, zatím také bez závěrů. Vítám proto náhled pana předsedy STUŽ, že *by bylo dobré scházet se a vyslechnout se jako rovnocenní odborníci*. Chápu, že začátek bude těžký. Myslím, že všichni lidé ve vědách letití takové časy už zažili, kdy není zájem věcně diskutovat. Pohybují se historií věd po jakési sinusoidě – vzpomeňme třeba jen éru lisenkismu s nesmyslnými hypotézami, se zavržením mendel-morganismu jako živé pavědy imperialistické¹⁰.

Jeden z velmi vážných problémů je v tom, že jedna ze stran zásadních sporů v kauze NPŠ argumentuje, že v naší zemi, od pradávnych dob kulturní, by se nemělo nakládat ve velkých měřítkách s krajinou jen podle jediného hlediska – i když se jedná o území zvláště chráněná. Obává se per analogiam, že důsledky stávající destrukce lesů vyšších poloh Šumavy a způsobu i času následné samovolné obnovy sekundární sukcesí (jako chráněné přírodní procesy v bezsahovosti velkých ploch) mohou snadno přestupovat hranice parku daného charakteru a během několika generací lidí být riziky nejen pro pohodu obyvatelstva přílehlých regionů, ale i hrozbou jeho majetkům, zdraví, ba i životům. Plyne to třeba jen podle fyzikálních přírodních zákonů, o něž se dílčí vědy biologické jakoby nestaraly. Není na takové situaci něco zvláštního, nad čím uvažují zejména zastupitelé a měli by i politici včetně nejvyšší kategorie? Kdo by jim však měl říci, že vedle hlediska ochrany přírody samé jsou pro nakládání s krajinou účelná i další hlediska jiných vědních oborů? Opět jeden z dílčích závažných sporných bodů k diskusi: kde, kdy a za jakých podmínek může být národní park v kulturní krajině výlučnou „Ding an sich“ jen pro ekology přírodních organismů?

Nakládáním s krajinou – byť postupy na nejvyšší vědecké úrovni dílčích oborů přírodních věd – lze nesporně dospět k výsledkům výhodně publikovatelným v impaktovaných časopisech vědeckého světa, leč velmi nedostatečným pro nakládání s krajinou v kulturní zemi. Vážné zamyšlení si zaslouží, zda taková hlediska v národním parku připustit nebo nepřipouštět. Opomenout obyvatelstvo v kulturní krajině může být, mám za to, *nezodpovědnou nehorázností odborné nekompetentnosti. Ony zmiňované přírodní zákony totiž platí bez ohledu na lidské ideje a záměry, i když o nich nevíme, i když nechceme o nich vědět, ba i když právo pro ochranu přírody zformulujeme jinak*¹¹, Z poslední doby mohu citovat mínění vysokoškolského profesora-ekologa ke kauze bezsahovosti v NPŠ: „Kulturní krajiny máme dost, kulturní krajina je přece právě to, co nás vůbec nezajímá!“, nebo: „Šumava zůstane zelená, kdo a proč vlastně potřebuje les na horách?“. Tohle jsou stanoviska volající po analýze z hledisek jiných vědních oborů. Existuje platný zákon, jenž stanovil, že les je krom jiného také „nenahraditelnou složkou životního prostředí“. Zákonodárcům se nejen podle mého názoru podařilo vyjádřit jednou větou to, co environmentální a lesnické vědy vypátraly během skoro dvou set let studií a experimentů. Také téma pro věcnou diskusi.

Máme dokonce státní orgán v gesci MŽP ČR, jenž podle svého zakládajícího zákona má dozírat na nakládání s onou nenahraditelnou složkou životního prostředí. Lze mít logicky za to, že v podstatě všechny lesy zejména vyšších poloh jsou takovou složkou pro níže ležící kulturní krajinu v různé míře podle jejich

10 Nemohu odolat a nepřipomenout, jak autor Krečmer se stal fachidiotem už na začátku 50. let, když řídil experimentální polní pokus, jenž prokázal nesmyslnost hypotézy Trofima D. Lysenka o krycích kulturách. Za génia jedině správné vědy vydaný, aplikoval v ní marx-leninské třídní hledisko na vztahy mezi kulturními dřevinami a kulturními polními rostlinami jako přátelské oproti jejich nepřátelským vztahům s plevely. Viz Krečmer V. – Zachar D.: O metodice výzkumu a některých problémech vlivu krycích kultur... Práce Výzkumných ústavů lesnických ČSR, 3, 1953; str. 73–148,

11 Speciální spornou otázkou je i skutečnost, že formulace právních norem v oblasti ochrany přírody i životního prostředí bývá tak povšechná, že se přímo nabízí tvořit právní názory podle skupinových zájmů. Jako soudní znalec jsem se setkal ve správním i trestním řízení s virtuálními skutkovými podstatami. Může tak vznikat i neprávo v právu, jak jsem analyzoval (viz. Krečmer V.: Lesní hospodářství v právních souvislostech s ochranou životního prostředí a ochranou přírody. Nakl. Lesnická práce, Kostelec nad Černými lesy, II. vydání 2009; 83 strany).

stavu, jak to je dávno vyzkoumáno a známo. Za věcnou diskusi stojí, zda lze pominout jako nepodstatnou záležitost, když by onou nenahraditelnou složkou zásadně nemohly být lesy zvláště chráněných území ve správě MŽP ČR. A to v takové důslednosti, že ani nestojí za to provést k záměrům velkoplošných a dlouholetých disturbancí a mizení celku lesů vyšších poloh třeba postup EIA/SEA, uvážit právní normy o existenci Chráněných oblastí přirozené akumulace vod – zvláště když zkušenosti s bleskovými povodněmi co chvíli zdůrazňují potřebu zvyšování retence vody v krajině.

Opravdu mnohaletý rozpor jediného nebo více hledisek při zásazích do krajiny či v nakládání s ní stojí za vážné, velmi vážné zamyšlení týmu odborníků. Pak by se i zastupitelům obcí i krajů, ba i Parlamentu ČR a vládě samé dostalo snad objektivních jednoznačných podkladů pro jejich práci na podmínkách zacházení s naší krajinou.

Ing. Vladimír Krečmer, CSc., emer. předseda České bioklimatologické společnosti (1992–1998), Národního lesnického komitétu (1997–2005), čestný člen ČAZV a dalších odborných institucí, soudní znalec (1993–2011) pro ochranu přírody a lesní hospodářství se specializací na funkce lesů v přírodním a životním prostředí. Na Loukotě 20, 160 00 Praha 6, v.krecmer2@seznam.cz

6.2 Nejnovější dění kolem NP Šumava

Jak je už v Česku zvykem, ten kdo byl nejvíce zostouzen, dojde až posléze k rehabilitaci. Nejnovější rozhodnutí Ministerstva životního prostředí dalo za pravdu nevládním ochráncům přírody a nikoliv vedení Správy NP Šumava či některým starostům šumavských obcí. Správa a starostové se totiž odvolali vůči rozhodnutí České inspekce životního prostředí z 24. 8. 2012 o udělení pokut za protiprávní jednání Správy NP Šumava. Aby si čtenář učinil bližší představu, co se na Šumavě dělo, ocituji nejdůležitější část rozhodnutí MŽP:

„I.

podle ustanovení § 90 odst. 1 písm. c) správního řádu m ě n í rozhodnutí České inspekce životního prostředí, oblastního inspektorátu České Budějovice, č.j. ČIŽP/42/ I OOP/SR01/1106446.013/12/CJL ze dne 24. srpna 2012, jímž byly Správě Národního parku a chráněné krajinné oblasti Šumava (dále též „Správa“) uloženy pokuty ve výši 250 000 (A.) a 200 000 Kč (B.), tak, že

1) text jeho výroků A. a B. nahrazuje tímto zněním:

A.

dle ustanovení § 88 odst. 2 ZOPK pokutu 250 000 Kč (slovy: dvěšřtřpadesát tisíc korun českých) za protiprávní jednání

1. dle § 88 odst. 1 písm. e) ZOPK, kterého se Správa dopustila nedovoleným zasahováním do přirozeného vývoje zvláště chráněného druhu živočicha, když v rozporu s ustanovením § 50 odst. 2 ZOPK, bez výjimky povolené podle § 56 ZOPK, a) rušila kriticky ohroženého tetřeva hlušce (Tetrao urogallus)

aa) v období května 2011 přítomností lidí a hlukem motorových pil při odstraňování souší podél turisticky značených cest v trasách Třístoličník – Trojmezna, přístup k jezeru Laka, přístupové cesty na Poledník a Stará březnická cesta, přičemž v posledně uvedené trase byl tetřev rušen i provozem harvestorů a nákladních automobilů,

ab) přítomností lidí a hlukem motorových pil při kácení smrků napadených lýkožroutem smrkovým (dále „kůrovce“) a při jejich odkorňování v jarním období 2011 ve dvěšřtřmetrovém pásu podél státní hranice od Trojmezna po Plechý a v období od května do července 2011 ve více než pětisetmetrovém pásu podél státní hranice mezi Smrčinou a Hraničnickem při provádění loupání kůrovcem napadených smrků na stojato,

b) škodlivě zasahovala do biotopů tetřeva hlušce vytvářením rozsáhlých ploch bez stromového patra při provádění zásahů proti šíření kůrovce v červenci a srpnu 2011 na lokalitách Bavorská cesta s navazujícím Jezerním hřbetem a Na Ztraceném;

2. dle § 88 odst. 2 písm. n) ZOPK, kterého se Správa dopustila výkonem činnosti, která je na celém území

národních parků zakázána ustanovením § 16 odst. 1 písm. a) ZOPK, když na pozemcích v Národním parku Šumava hospodářila způsobem vyžadujícím intenzivní technologie, zejména prostředky a činnosti, které mohou způsobit podstatné změny v biologické rozmanitosti, struktuře a funkci ekosystémů, neboť

a) v jarním období roku 2011 použila ve II. zóně národního parku biocidy k ošetření obranných zařízení (lapáků a trojnožek) dřívě, než měla povolenu výjimku podle § 43 odst. 3 ZOPK,

b) v červenci a srpnu 2011 prováděla v lokalitě Na Ztraceném kácení kůrovcem napadených smrků a jejich zpracování tak, že na různě rozsáhlých plochách došlo v důsledku odstranění pásma vzrostlých stromů k významným změnám světelných, teplotních a vláhových poměrů, což povede k obsazení lokalit jinými druhy živočichů a rostlin“.

Rozhodnutí nabylo právní moci 10.10.2013. Proti tomu podala Správa NP a CHKO Šumava žalobu u soudu, což je velmi kuriózní – Správa NP se staví proti nadřízenému ministerstvu i kontrolnímu orgánu...

ČIŽP jako kontrolní orgán ovšem nezůstává stranou a vzhledem k tomu, že Správa NP a CHKO i nadále ignoruje zákon o ochraně přírody, vydala dne 25.10.2013 další rozhodnutí, vůči němuž se Správa NP a CHKO opět odvolala a tak nastává další kolo.

Je vůbec otázka, jaký to máme právní stát, když představitelé státní správy naprosto ignorují rozhodnutí soudů. Již loni Nejvyšší správní soud zamítl kasační stížnost obcí a potvrdil rozhodnutí ministra Bursíka z r. 2008 o ponechání téměř jedné třetiny území Národního parku Šumava divoké přírodě, krajský soud v Plzni a ombudsman odsoudili nasazení policie proti lidem, hájícím vzácné horské lesy před kácením jako protiprávní a porážení stromů jako nelegální, okresní soud v Klatovech pak odmítl žalobu Správy NP Šumava ohledně předběžného opatření z r. 2011, jímž Hnutí Duha nesmělo organizovat blokádu, ale vedení Správy NP a CHKO Šumava pokračuje ve své likvidační činnosti. Doufejme, že ne už nadlouho.

12. prosince 2013 Krajský soud v Plzni znovu rozhodl, že policie proti aktivistům při blokáde proti kácení stromů v oblasti Ptačího potoka v Národním parku Šumava v roce 2011 zasáhla nezákonně. Rozsudek dosud nenabyl právní moci.

Zajímavé výsledky také přinesly v obcích na území Šumavského národního parku volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu. Strana SPOZ, jejíž jihočeský krajský lídr Miloš Kužvart patří mezi nejvášnivější zastánce kácení a jeho článek „Kůrovec na Šumavě? Zločin za 100 miliard!“ patřil mezi jeho hlavní volební trumfy v šumavských obcích propadla ještě ostudněji, než ve zbytku republiky, zatímco strany spojené s nezasahováním měly často výsledky nad celostátními průměry:

Obec	TOP09	Zelení	SPOZ
Borová Lada	19,2 %	5,7 %	2,6 %
Horská Kvilda	19,4 %	6,0 %	0 %
Kvilda	27,7 %	8,8 %	0 %
Modrava	26,5 %	2,7 %	0 %
Prášily	24,0 %	10,7 %	0 %
Celostátní výsledky	12,0 %	3,2 %	1,51 %

Zprávu podal: Pavel Šremer

6.3 Začneme konečně řešit příčiny, ne až následky aneb Lze se poučit z globálních anomálií ve vývoji počasí?

Vedra ve Skandinávii, bouře, přivalové deště a záplavy ve Střední Evropě, čím dál častější tornáda v USA. Nejdříve nechce přijít zima, pak nechce přijít jaro a topíme ještě v květnu. Naši zemědělci nemožou do polí nejen na sv. Řehoře, ale dokonce ještě asi ani na Medarda. Co se to s počasím ve světě i u nás

děje? A musí to mít čím dál častěji katastrofální průběh vždy, když víc zaprší? Kdybychom všichni, včetně vlád, více naslouchali klimatologům a ekologům, nemuselo by to mít tak zlý průběh, jakého jsme čím dál častěji svědky.

Začněme u globálních změn klimatu. Pojem „globální oteplování“ je vysmíván nejen exprezidentem Klausem a skeptiky jako je pan Lomborg. Ono také jde akutně spíše o výrazné rozkolísání amplitudy teplot, odparu vody i srážek kolem dlouhodobých průměrů, které samy stoupají v čase jen nepatrně. Přílehavější by tedy bylo nazvat to „globální zvyšování energetického potenciálu atmosféry“, charakteristické většími a rychleji se střídajícími extrémy teplot a vlhkosti a zvýšeným elektrickým nábojem v atmosféře, které způsobují zrychlené přesuny vzdušných mas, přivalové srážky, silný vítr i elektrické bouře, a které se spolu s emisemi SO_2 , NO_x , NH_4 , methanu a dalších sloučenin jako důsledků průmyslové a zemědělské činnosti člověka spolu s vodními parami na tomto jevu podílejí. Není to tedy **jenom** působením lidské činnosti, **ale také jí**, jejím příspěvkem ke změnám fyzikálního a chemického složení atmosféry.

Docházejí-li dnešní čeští a evropští politici k odklonu od globální odpovědnosti za změny klimatu pod praporem obav ze ztráty konkurenceschopnosti evropského hospodářství oproti USA, zemím Asie a Jižní Ameriky, které se ke Kjótskému protokolu o omezování emisí škodlivin do atmosféry nepřipojily, činí celému lidstvu medvědí službu. Nadále bránit rostoucímu znečišťování atmosféry jak na straně omezování škodlivých emisí, tak při ochraně tropických pralesů, lesů subtropů i středního klimatického pásma a mořských šelfů jako přirozených ekosystémů, schopných CO_2 , další škodliviny a vodu samotnou vázat, čistit a zadržovat, je jediná smysluplná cesta, pro kterou je třeba získat i ony konkurenty, využívající v konkurenčním boji „ekodumping“ – tedy šetření nákladů na úkor ochrany globálního životního prostředí. Řečeno tak trochu s Ernestem Hemingwayem, i jim „zvoní hrana“, a to i když mají dojem, že v konkurenci vítězí. My bychom na ochranu životního prostředí nejen neměli rezignovat, ale celou vahou faktických dat a argumentů přesvědčit i tyto konkurenty k následování – jsou s námi totiž na stejné lodi.

A co doma, co u nás? Ministr financí Kalousek a předseda Asociace krajů ČR Hašek se v dnešním pořadu Otázky Václava Moravce v České televizi byli v prsa, jak jsou orgány veřejné správy „vyučeny“ minulými povodněmi a okamžitě schopny řešit **následky** právě probíhajících povodní. Přitom právě z tohoto přístupu je zřejmé, že se moc z těch minulých oni sami nepoučili. Je na čase se jich zeptat, kdy začnou odstraňovat a řešit alespoň ty lidmi způsobené **příčiny** katastrofálních průběhů povodní. A těmi jsou kromě přitakávání výše zmíněné „globální nezodpovědnosti“ také např. odlesňování rozsáhlých ploch v horských lesích. Ta jsou totiž spojená se ztrátou jejich zadržovací funkce srážek v korunách porostů, se snížením objemu zpětného odparu z listů a jehlic do ovzduší, snížením či ztrátou akumulací funkce lesního edafonu, pokud není zastíněn zdravými korunami a dostatečně masivní, tedy nespláchnutý vodní erozí nebo po vysušení neodnesený erozí větrnou. Důsledkem je nezadržení spadlých srážek a enormně zrychlený povrchový odtok vody z hor do potoků a řek, jakých jsme v dnešních dnech svědky na tocích pramenících na Šumavě či v Krkonoších. Příčiny odlesnění jsou přitom v těchto horách odlišné.

V Krkonoších je tlak na Správu KRNAP jako lesního hospodáře na odlesnění vyvíjen především ne-soudnými majiteli a provozovateli lyžařských sjezdovek, vleků a lanovek a některými obcemi, které jim jdou na ruku s vidinou větší prosperity. Na Šumavě jsou to paradoxně někteří tzv. „ochránci přírody“, kteří pod praporem „bezzásahovosti“ a „návratu k divočině“ bránili likvidaci kalamity způsobené v lesích vichřicí Kiril a zasahování proti kůrovci v nepůvodních a stejnověkových smrkových monokulturách i mimo I. zónu národního parku. Princip, uplatnitelný v lidmi nedotčených přirozených lesích Sibíře, Severní Ameriky a v tropických pralesích vnucovali a vnucují do kulturního lesa, pod antropogenní zátěží, který je žádoucí naopak u zdravých jedinců co nejdéle chránit, proti jedincům napadeným kůrovcem hned zasahovat a nenechat ho rozšířit se na větší plochy lesa, vzniklé světliny po kácení hned dosazovat již v žádoucí pestřejší skladbě dřevin. Dosáhnout tak aktivním managementem rychlejší přeměny na ekologicky stabilnější, druhově i věkově pestrý les, odpovídající stanovištním podmínkám, který teprve bude schopen lépe odolávat klimatickým i biologickým disturbancím. Důsledkem jsou obrovské plochy, kde zralé stromy uschly nastojato, neposkytují ani ochranu proti větru a vodě, natož stín, a pod nimiž se nacházejí jen řídké a opět monokulturní nízkověké, ekologické funkce v krajině ještě desítky let neplnící nálety téhož

nepůvodního smrku. Toto má být žádoucí hospodaření s lesy na Šumavě? Voda, která dříve ze Šumavy od spadnutí ve srážkách odtékala pozvolna a týdně, je dnes za pár hodin až v Českém Krumlově a za 2 dny v Praze. Podívejte se na rozložení srážek v Čechách za poslední 3 dny a na rozložení toků a míst s dosažením nebo překročením 3. stupně povodňového nebezpečí. Pršelo v celých Čechách, ale kritická místa jsou pod Šumavou a pod Krkonošemi a na řekách z nich odtékajících. Takže je na místě se ptát našich politiků a úředníků, spravujících „věci veřejné“: Kdy se naučíte nejen řešit důsledky, ale pokud možno co nejlépe **předcházet příčinám**?

Kdy se v Krkonoších konečně naplní princip deklarovaný už v prvním polistopadovém Územním plánu Krkonoš, že prioritou tohoto území národního parku je na prvním místě ochrana přírody a krajiny, nikoliv rekreace a cestovní ruch? A kdy se na Šumavě začne brát ohled i na zájmy a stanoviska také jiných vědeckých oborů, včetně krajinných ekologů a věd lesnických, a také samozřejmě zdejších obyvatel a návštěvníků, než úzké skupiny přírodovědců, kteří chtějí z rozsáhlého území zdejšího národního parku učinit svou laboratoř „samovývoje přírody“, ačkoliv o nedotčenosti lidskými vlivy tu už po staletí a ani do budoucna nemůže být řeči?

Na to by se měli občané a voliči, ale i sdělovací prostředky ptát politiků a úředníků, kandidátů do zastupitelstev krajů i obcí, do Poslanecké sněmovny a Senátu Parlamentu České republiky i do Evropského parlamentu před volbami. Ne na to, kolik jsou z peněz daňových poplatníků schopni neukrást a věnovat na komunikace rozbité po zimě či na odstraňování následků povodní.

Exprezidenta Klause z mnoha důvodů nemusím, ale v jednom měl v dnešním rozhovoru v Nedělní partii na Primě pravdu: u nás i v Evropě se vládne bez jakékoliv vize budoucnosti, ze dne na den, „hasí se“ nastalé problémy a budoucnost zajímá vládnoucí politiky jen do délky jejich funkčního období a do příštích voleb. Je na čase přijít s jinou společenskou objednávkou na úroveň politiky i politiků. Vrátit lidem víru v lidský rozum, slušnost, nebo aspoň naději, že každá „blbá nálada“ jednou skončí, nebudeme-li se bát vyměnit politiky s dávnou a u některých už opakovaně „prošlou zárukou“.

V Hradci Králové 2. června 2013, Martin Říha

6.4 Velká voda 2013: seznam povodňových hříchů

Když píšu o neslavné bilanci jednotlivých povodní, velmi často bych mohl opisovat ze svých starších hodnocení. Selhání zejména v prevenci povodní se opakují, mnozí lidé i většina vodohospodářů je jaksi nepoučitelná. Politici a jimi placení odborníci nám bez ostychu lžou, že vše bylo v nejlepšího pořádku.

Když se na Útvaru rozvoje Prahy konalo veřejné slyšení v rámci přípravy tzv. metropolitního plánu Prahy, část životní prostředí, sdělil nám nejprve zástupce šéfa kanceláře pro metropolitní plán, že naši předkové byli hloupí a neodpovědní, když přeměnili někdejší tržiště na park na Karlově náměstí. Po té nám I. Beneš sdělil, že protipovodňová ochrana v Praze počátkem června 2013 fungovala skvěle. Přednesl jsem řadu zjevných selhání pražského krizového štábu. Odsekl, že tentokrát metro zatopeno nebylo. Nebylo a ani nemohlo být, protože Vltava kulminovala na asi 3 200 m³/s. a k případnému zatápní metra potřebovala alespoň 4 750 m³/s. Že by to bylo zásluhou pražské protipovodňové ochrany?

Pojďme ale k těm pravidelně se opakujícím povodňovým hříchům.

Hazard

Když rozvodněná řeka dosáhne prvního stupně povodňové aktivity, rozumný vodák zanechá jejího sjíždění. Čtyři vodáci zkoušeli štěstí při podstatně vyšší vodě a rozšířili seznam potvrzených lidských obětí povodně v Česku. Další dva vodáci se později utopili na Vltavě, když jí rozvodněnou sjížděli na raftu. Ještě přitom ohrožovali záchranáře, kteří některé jejich kolegy z rozvodněné Vltavy vytáhli včas. Prostě, šest z patnácti obětí letošní povodně jde na vrub vodáckého hazardu. Jinak se to nazvat nedá.

Rozumný člověk nechodí do blízkosti rozvodněného vodního toku. Nikdo neví, co udělá. Může pode mlet břeh, můžete do něj uklouznout a utopit se. Někteří lehkomyšní tomu nevěří.

Zákaz vstupu do silně podmáčených lesů a parků se respektuje. Venčení psa a jiné potřeby nemohou být nad rizikem, že na vás spadne v dešti narušený strom, viz tragédie ženy pod padajícím dubem v Průhonickém parku.

Výstavba v záplavovém území

Rozumný občan nestaví v záplavovém území. Mnoha občanům je ale riziko vytopení objektu povodní lhostejné a pak se hodně diví, nejednou i opakovaně.

Nestavět drahé objekty v záplavovém území by mělo platit i pro zoo. Umístit do něj drahé investice – např. pavilon goril s rozumem nesouvisí. Ač byl s dolní částí zoo vypleněn pětisetletou povodní v srpnu 2002, obnovili ho tam. Nevěřili varování, že pětisetletá voda neznamenaá jednou za pět set let, a teď se diví.

Odvézt auto při hrozbě povodně do bezpečí je prkotina. Přesto nejedno auto je ponecháno povodni napospas.

Vodohospodářské chyby

Přehrady by měly být provozovány i k mírnění velkých povodní. Dosud tomu tak není a prý ani nebude. Takže v lepším případě přehrady situaci nezlepší, v horším ji i mírně zhorší. Skutečnost je ale ještě horší. Předseda bezpečnostní komise Středočeského hejtmanství mně sdělil, že manipulační řád přehrad Vltavské kaskády je tajný a ani on ho nesmí vidět, protože není prověřen. Přitom za defekty jím způsobené zodpovídá.

Povodeň by neměly zhoršovat pevné jezy v obcích. Jsou ale chráněné, a to i ve velkých městech, kde je jejich role za velkých povodní zvlášť tragická.

Povodeň by neměly zhoršovat plavební komory. I za velkých povodní zůstávají zavřené a zhoršují tak průběh povodně. Plavební komora v Praze Tróji byla otevřena až po povodni, kdy další přívalový déšť rozízl Trojský ostrov a ohrozil čistírnu odpadních vod na něm umístěnou. Najednou otevřít plavební komoru nebyl problém.

Hráze rybníků mají být v pořádku. Prakticky při každé větší povodni některé hráze rybníků nevydrží a způsobí další umělou povodeň.

Protipovodňové hráze jsou užitečné, ale mají dvě vady. Mohou se protrhnout, mohou přetéci. Pak se stávají kontraproduktivními.

Vytopení objektů kanalizací by měly bránit povodňové klapky. Chybějící zpětná klapka u kanalizace v Praze-Modřanech vedla ke zbytečnému vyplavení oblasti Modřanského náměstí.

Kanalizace by měla být funkční, nikoliv ucpaná. Právě to se stalo v Kolíně a vedlo k vytopení klíčového, nedávno modernizovaného nádraží mohutným lijákem.

Železnice i silnice je nutné chránit funkčními propustkami, aby měla povodňová voda kudy odtéci. Tak tomu nebylo u Křížan na trati „Liberec – Jablonné v Podještědí“ i na řadě silnic, které pak zle poničila velká voda. Podle zlých jazyků k tomu přispívá žebrácké financování oprav a údržby silnic a železnic.

Dálniční šílenství

Že je šílenstvím stavět velké dopravní stavby na sesuvném území, se nyní tvrdě přesvědčili dálničáři v Chráněné krajinné oblasti České středohoří. Převálcovali kdejaký zákon i zdravý rozum, jen ta sesuvná území se převálcovat nenechala a dálničáře Ústeckého kraje připravila o klidný spánek. Dopadne-li to dobře, bude stabilizace velkého sesuvu stát 0,5–1 mld. Kč a zpoždění rok a půl. Dopadne-li to špatně, bude nutné stávající stavbu odepsat a vrátit se k tunelu Kubačka 3,5 km dlouhému mimo velká sesuvná území, který kdysi ve strachu před sesuvnými územími plánovali komunisté a později marně žádali ekologové z Děti Země a Českého a slovenského dopravního klubu. Dopadne-li to katastrofálně, sjede svah a zničí tři obce, hlavní silnici a koridorovou trať v údolí Labe. To jsem si nevymyslel, to uvádí zpráva pro vládu P. Nečase.

Protierozní opatření by se neměla zanedbávat. V praxi se na to ale vesměs kašle. A tak ne jeden bahnotok doplní povodeň vodou v obci či městě. Tomu nám napomáhá státem silně podporované pěstování kukuřice na výrobu bioplynu, řepky olejky na výrobu bionafty a zejména nezájem o obnovu územních systémů ekologické stability krajiny. Ano, obnova ÚSES na zemědělské půdě i na vodních tocích až na drobnosti vázne.

Chaos v Praze

Odborníky na krizové řízení na pražském magistrátu vyházeli, neboť prý sloužili i předchozí politické reprezentaci. Noví úředníci si s velkou povodní nevěděli rady.

Nezbytná protipovodňová opatření je nutné dělat hned. V Praze se ale otálelo. Když se k nim konečně odhodlali, nenašli klíče od skladu mobilních protipovodňových stěn. Problém řešili další hodiny. „Sjeli“ reptající starosty ohrožených městských částí. Veřejnosti ale nahlali, že vše je v nejlepšímu pořádku. Pokud se snad stala chyba, tak že odvolaný primátor nepředal seznam lidí, které je v případě povodně nutné kontaktovat. Rvačka o moc v hlavním městě je zřejmě důležitější než boj s povodní.

Z Hostivaře přišla velká stížnost, že je vyšplouchla tamní přehrada. Měla tak učinit bez varování. Chápu, že sypanou přehradu nelze nechat přetéci, to by znamenalo její rychlou destrukci a následně umělou povodeň. Varování všech potenciálně ohrožených by ale mělo být samozřejmostí a mělo by se dít prakticky automaticky. Kolikrát ještě úřední šiml zde bude řehtat?

Hasiči mají určeny lokality, které v případě potřeby zachraňují. Znájí je, tudíž je snadněji zvládnou. Každou skupinu hasičů ale v Praze poslali jinam. Například hasiči z Prahy 13 Stodůlek, vycvičení na uzavírání Kamy, byli posláni evakuovat zvířata do Zoo. Zásobovala je radnice Prahy 13, protože pražský krizový štáb jim nezajistil ani jídlo a pití.

Evakuace se má konat tam, kde je potřebná, kde jsou lidé ohroženi. Úřadující primátor pan Hudeček svévolně oznámil zrušení výuky na mateřských, základních a středních školách v Praze z důvodů ohrožení povodní. Reálně byla ohrožena jen malá část škol a školek. V případě základních a mateřských škol překročil své pravomoci. Způsobil, že telefony rodičů příslušným ředitelkám, pracovníkům odborů školství a starostům drnčeli celou noc. Dospělí mají hodně starostí s povodní, tak jim k nim ještě přihodí děti. Děti jsou zvědavé a mnohé si půjdou tykat s povodní. Že nejspíš budou nemístně riskovat, je prý jen malá vada na kráse. Že ano, byla prý to jen malá vada na kráse.

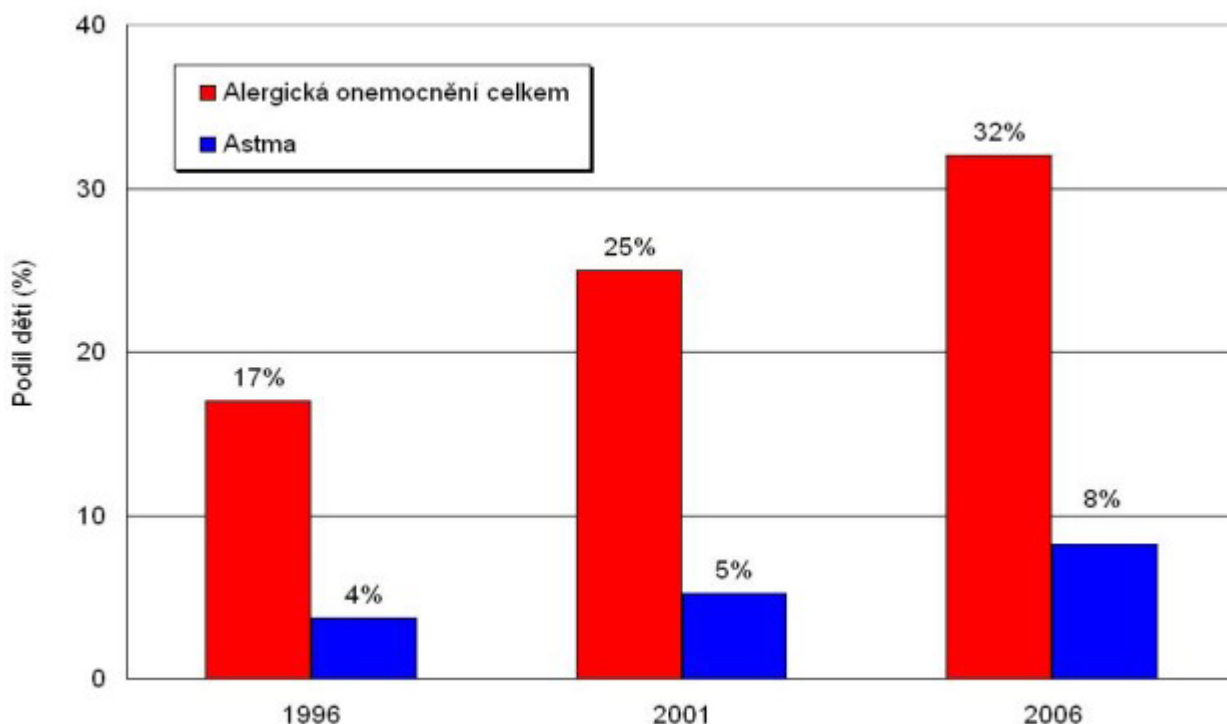
Jan Zeman, 23. 7. 2013

6.5 Astma u dětí: znečištění v blízkosti silnic je srovnatelně nebezpečné jako pasivní kouření

Studie aktuálně publikovaná v European Respiratory Journal uvádí, že 14% chronického astmatu u dětí může být způsobeno znečištěním ovzduší z automobilové dopravy v okolí frekventovaných silnic. Studie shrnuje výzkum v deseti evropských městech a její autoři uvádějí, že jde o zátěž srovnatelnou s pasivním kouřením. Podle Světové zdravotnické organizace (WHO) je spojeno s pasivním kouřením 4 až 18 procent případů astmatu u dětí.

Astma patří mezi nejčastější chronická onemocnění a jeho výskyt ve vyspělých průmyslových zemích roste. V České republice bylo v roce 2006 lékařem diagnostikováno astma asi u 8% dětí, což podle Státního zdravotního ústavu představuje nárůst o polovinu ve srovnání s rokem 1996. První projevy astmatu se projevují v raném věku. Ve velké většině vzniká astma před pátým rokem, ale výjimkou není ani kojenců nebo batolat.

Aktuální mezinárodní studie probíhala v 10 významných evropských městech (Barcelona, Bilbao, Brusel, Granada, Lublaň, Řím, Sevilla, Stockholm, Valencie a Vídeň). Jako frekventované silnice byly pro potřebu studie považovány ty, po kterých projede více než 10 tisíc vozidel denně. Ve zkoumaných městech přitom asi třetina obyvatel žije ve vzdálenosti do 75 metrů rušné silnice a více než polovina ve vzdálenosti do 150 metrů.

Studie analyzovala data z již existujících epidemiologických studií, podle kterých děti vystavené vyšší hladině znečišťujících látek z dopravy mají vyšší výskyt astmatu. A to i pokud je brána v potaz řada dalších relevantních faktorů, jako je pasivní kouření nebo socioekonomické faktory. Výzkum se soustředil na analýzu toho, kolika případům astmatu by bylo možné předejít, pokud by expozice znečišťujícím látkám byla snížena nebo odstraněna.

Vedoucí autorka studie Laura Perez (Swiss Tropical and Public Health Institute) uvádí: „Znečištění ovzduší bylo již dříve považováno za schopné vyvolat příznaky onemocnění, ale je to poprvé, kdy jsme byli schopni odhadnout procento případů, které by nemusely vzniknout, pokud by Evropané nebyli vystaveni znečištění ze silničního provozu. Vzhledem ke všem stávajícím epidemiologickým studiím, které prokazují, že silniční doprava přispívá k nástupu onemocnění u dětí, musíme vzít tyto výsledky v potaz a zlepšit jak tvorbu politiky, tak územní plánování.“

Výzkumníci se také zabývali **dopadem znečištění ovzduší** způsobeného dopravou na výskyt ischemické choroby srdeční u starších dospělých. Podle nich by asi 28 procent případů onemocnění mohlo být způsobeno znečišťujícími látkami v blízkosti intenzivního automobilového provozu.

Miroslav Šuta

6.6 Umíme si vládnout? Dobré vládnutí v České republice

Tak se jmenoval seminář, který uspořádalo Evropské hnutí v ČR a think tank Good Governance s partnery Erste (Českou spořitelnou), Rekonstrukce státu, Oživení a s Nadačním fondem proti korupci 14. 10. 2013 v aule Matematicko-fyzikální fakulty Univerzity Karlovy v Praze na malé Straně. Seminář uvedl expremiér a exposlanec EP Vladimír Špidla, ve dvou panelech se vystřídali Václav Velčovský (GG), Lukáš Wagenknecht (GG), exsenátor Edvard Outrata (EH), politoložka profesorka Vladimíra Dvořáková (VŠE), Petr Janský (IDEA Cerge-EI) a po přestávce Kateřina Valachová (MU Brno), Jan Rovenský (Odborový svaz státních orgánů a organizací), David Ondráčka (Transparency International) a advokát Václav Láška.

Z vystoupení obou panelů a na ně navazujících diskuzí vyplynulo zjevně, že se všichni shodneme na tom, že současný způsob vládnutí v ČR je neuspokojivý, že je spojeno až příliš s korupcí, nekompetentností politiků i úředníků, nepředvídatelností a neřízeností veřejné správy a přebujelou a přesto neúčinn-

nou byrokracií, že se nelze spolehnout ani na soudy. Namísto naplňování pojmu veřejný zájem se staly orgány veřejné správy rejdištěm zneužitelů veřejné moci a správy, veřejných rozpočtů pro skupinové nebo soukromé zájmy. Umíme pojmenovat, co bychom chtěli změnit, víme, jak by to mělo fungovat, ale zcela zřejmě nejsme s to najít způsoby, jak toho dosáhnout. Je zřejmé, že na to nestačí ani „demokratická slupka“ tvořená Ústavou a právním řádem formálním ustavením relativně nezávislých státních mocí - zákonodárné, výkonu státní správy a soudní. Že zatím účinně nefunguje kontrola výkonů státní moci ani od oněch tří mocí navzájem, ani od nezávislých kontrolních orgánů, ani od veřejnosti, ani od veřejných sdělovacích prostředků, ani od nadnárodních a nadstátních struktur EU či OSN. Přitom nejde o pole neorané. Existuje spousta dokumentů, jak má dobré vládnutí vypadat, lze se učit z historie i ze současné praxe některých zemí. Vladimír Špidla mohl přispět zkušenostmi z fungování demokracie a tržního hospodářství a praktického prosazování veřejných, tedy všem lidem společných zájmů ze svého působení v orgánech EU a jiných zemích Evropy, Edvard Outrata svými zkušenostmi z dlouholetého působení v emigraci z Kanady. Bohužel přispěl také svou zkušeností z doby po návratu do ČR, kde o téma potřebné rekonstrukce veřejné správy nikdo nestál a kde rozhodnutím o právní kontinuitě s minulým režimem a jen postupnou přeměnou právního řádu do souladu s novou Ústavou a Listinou práv a svobod došlo k rozmělnění a zneužití změn zákonů i složení zastupitelských sborů a výkonných orgánů státní správy a samosprávy k vytvoření dnešního neutěšeného stavu, který dobře popsala Vladimíra Dvořáková i vystupující ve druhém panelu.

Přes to vše jsem se jako člověk, působící ve veřejné správě nebo v odborném zázemí pro ni pracujícím nemohl zbavit dojmu, že ta vystoupení ani navazující diskuze nejdou k jádru problému. Probíraly se klady a nedostatky našich politických stran, jejich neschopnost generovat kvalitní kandidáty pro volby, deficity vnitrostranické demokracie u některých z nich, nedostatečné ideové a programové zakotvení mnohých politických subjektů, kde zjevně jde více o moc, než o dlouhodobě hájené a prosazované principy, o pokleslý populismus. Probíralo se, proč ve skutečnosti nejsme „právní stát“, když je např. možné, aby prezident zneužil svého práva udělit milost anebo vyhlásit amnestii tak, že osvobodí kromě bagatelních přešlapů zákona i zjevné korupčníky a zloděje ve velkém, neplatiče výživného na děti a zbaví tak jejich oběti možnosti domoci se odškodnění, zatímco lumpové si mohou oddechnout, nezákonně nabyté prostředky a výhody si dál užívat a obětím se smát do očí. Tam, kde se policejní vyšetřování táhnou tak dlouho, až uplynou promlčecí lhůty, takže kauzy jsou odkládány, trestní činnost není vůbec předávána k řešení soudům, takže není sankcionována, nebo kde se tahanice o příslušnosti k řízením u státních zástupců nebo soudní procesy včetně opravných prostředků táhnou donekonečna, takže se porušuje zásada, že sankce za trestní čin musí být jednoznačná, spravedlivá a rychlá, jinak ztrácí smysl, tam nemůže mít občan důvěru k fungování státu jako jeho ochránci, jako službě poctivým.

Podle mého názoru se však nedošlo na kořen věci. Jací jsme my občané, jak vychováváme své děti, co je učíme o soužití lidí navzájem a lidí s přírodou, jaké základní pravdy jim i sobě vštěpujeme, co motivuje naše chování, čím se v životě sami řídíme, jak se chováme či jak jsme neteční k veřejným záležitostem, co pro nás představuje přirozenou a co násilím vnucovanou autoritu. Jsem dalek nějakého „sociálního inženýrství“ a „předělávání lidí“ či jejich názorů nějakým násilným způsobem. Na druhé straně nemohu přehlédnout, že v reakci na vnucovaný kolektivismus, potírání svobody, kreativity a individuality, chronický nedostatek a uniformitu zájmů z dob reálného socialismu jsme po Listopadu 1989 až příliš ochotně překmitli pod falešným výkladem svobody k opačnému extrému – přehnanému individualismu, sobectví, neúctě k právu a autoritám, vč. institucí veřejné správy a soudů, k vědě, kultuře. Po přechodném období naděje z let 1990–1992 sklouzáváme i vlivem špatných voleb vůdců zpět k manipulaci veřejnou mocí, zastávanou lidmi toho nehodnými. Za těch 24 let jsme nenašli způsob, jak docílit, aby se do vůdčích rolí ve státě dostávali opravdu odborně zdatní a morálně pevní, nezkorumpovatelní a z blbosti nezneužitelní lidé. Je zřejmé, že prostřednictvím korupcí a klientelismem prolezlých stran, které se jen navenek tváří jako „politické“ v původním slova smyslu, ač jde o sekretariáty a mafiány z pozadí řízené zájmové struktury, zaměřené na skupinové a soukromé zájmy, na boj o moc a peníze, to nepůjde. Proto se rodí jako houby po dešti nová politická uskupení, nové pidistraničky, nová hnutí, slibující nápravu. Jenže právě jejich rozdrobenost, neschopnost najít společnou řeč a společný postup, programová i personální

rozplizlost je diskvalifikují v soutěži o právo spravovat věci veřejné, protože nepřekročí 5 % hranici pro zastoupení v Poslanecké sněmovně. Zatím pořád hledáme a zdůrazňujeme víc, co nás rozděluje, než co nás spojuje. Proto nejsme schopní složit nový politický subjekt s důvěrou a podporou dostatečného počtu voličů podobného smýšlení, o čem je korektní výkon veřejné správy. Bohužel u nás nefungují ani očištěné vnitřní mechanismy uvnitř „zavedených“ politických stran, jak nám názorně předvádí jak ODS, tak ČSSD, v menším i TOP 09. Snaha nastrčit voličům jakési nové, nebo alespoň „neprofláknuté tváře“ v potěmkinské snaze vylepšit fasádu jinak prohnílé stavby, jakou předvedla ODS Petrem Nečasem nebo teď Miroslavou Němcovou, už by neměla zabrat. Stejně tak by voliči neměli naskočit na vábení strany, jejíž skutečný vůdce se do funkce presidenta doslova „prolhal“, pozurážel své konkurenty, opovrhuje novináři a ve skrytu duše celým voličstvem, protože nenávidí ty, kdo ho nevolili a pohrdá i těmi, kteří se jím nechali zmanipulovat a volili ho. Člověk, který slíbil, že bude prezidentem i těch, kdo ho nevolili, ale myslí to tak, že i oni se musí podřídit jeho vůli, nikoliv tak, že on bude respektovat i tu jejich. Člověk, který je kvintesencí přesvědčení, že pravidla tu nejsou proto, aby je respektovali všichni bez výjimky, ale k tomu, aby se přetvářela nebo aspoň vykládala tak, jak se to právě jemu a jeho nohsledům hodí.

Vím, že národ a voličstvo nikdo náhle nepředělá a jsme, jací jsme. Sním o době, kdy konečně většina voličů nahlédne, že takhle to dál nejde, kdy začne hledat cesty, jak do veřejných funkcí, do všech státních mocí vyzvedávat lidi opravdu kvalitní. Schopné, ale ne všeho schopné, morálně pevné a nezkorumpovatelné, kterým nepůjde primárně o moc, ale o poctivou veřejnou službu. Lidi, kteří chápou, že lidé si vyvipplali zastupitelskou demokracii jako nástroj, jako procesy a pravidla, kterými se příslušnými orgány zajišťují z výnosů daní, tvořících prostředky veřejných rozpočtů, skutečně veřejné potřeby, a ne golfová hřiště pro smetánku. Lidi, kteří chápou, že v tržním hospodářství a demokracii si své soukromé zájmy zajišťuje a hájí a za sebe zodpovídá především každý sám, a na veřejnou správu deleguje zájmy společné, které by individuálně zajistit nešlo nebo nebylo efektivní. Podpora jednotlivců nebo zájmových skupin je záležitostí korporací jimi vytvořených – podniků, pojišťoven, spolků a církví. Z veřejných rozpočtů je přípustná jen z uznatelných důvodů výchovných a vzdělávacích, vědeckých, kulturních, zdravotních a sociálních, kde není parazitováním na veřejných rozpočtech, ale naplněním dosažené civilizační úrovně, mezigenerační podpory a solidarity s postiženými. Nedonutíme-li nově zvolenou reprezentaci v Poslanecké sněmovně, aby konečně schválila účinnost kvalitních a účinných zákonů o veřejné službě, o průhledném financování politických stran, o rozšíření působnosti NKÚ na všechny stupně veřejné správy, o obecném veřejném referendu, o možnosti odvolat hřešící poslance i zastupitele i v průběhu funkčního období, ne jen při volbách, nenaučíme-li je důsledně oddělovat veřejné zájmy od zájmů soukromých a skupinových, nezlepší se nic. Dokud politické strany nebudou nominovat nejkvalitnější dostupné lidi pro veřejné funkce, a pokud je nenajdou ve své straně, nenavrhnou raději znalého nestraníka, než nezpůsobitou stranickou loutku, nestanou se důvěryhodnějšími a volitelnými. Je třeba působit na občany a mládež, aby se aktivně zajímali o věci veřejné. Nízká volební účast a naprostá pasivita „mlčící většiny“ (kromě nepočtených občanských iniciativ, nevládních neziskových organizací a občanských hnutí) v průběhu funkčních období zastupitelských orgánů jsou z hlediska budoucí konkurenceschopnosti a suverenity ČR sebevražedné. Zatím nepřesvědčujeme ani sami sebe, ani mezinárodní společenství, že jsme schopní si sami kvalitně vládnout bez nějaké vnější kurately. Ostudy už bylo dost a je na čase to začít měnit. Bohužel jsem na semináři kromě několika „ex-“, neviděl žádné současné politiky, ačkoliv slyšet to, co zde bylo vysloveno, by potřebovali „jako prase drbání“. Kéž by předčasné volby za 10 dní byly prvním krůčkem k obratu a volební účast i výsledky dali politikům žádoucí lekci.

V Hradci Králové 16. října 2013, Martin Říha

6.7 Znečištěné ovzduší zabíjí statisíce Evropanů ročně, WHO doporučuje zpřísnit ochranu ovzduší

Znečištění ovzduší v Evropě stále představuje největší hrozbu pro lidské zdraví z hlediska životního prostředí. Rizikové analýzy ukazují, že v Evropě má špinavý vzduch na svědomí několik stovek tisíc předčasných úmrtí ročně. Evropská unie v tomto roce připravuje revizi své politiky v oblasti ochrany ovzduší.

A v souvislosti s tím evropská kancelář Světové zdravotnické organizace (WHO) zveřejnila koncem ledna první výsledky přezkoumání současného vědeckého poznání dopadů znečištěného ovzduší na zdraví lidí. Úplná zpráva WHO by měla být zveřejněna během července a následně během roku 2015 se očekávat vydání nových oficiálních doporučení WHO pro kvalitu ovzduší.

Regionální ředitelka WHO pro Evropu Zsuzsanna Jakab koncem ledna 2013 k jeho výsledkům přezkoumání uvedla: „Jsme přesvědčeni, že tyto nové poznatky nakonec povedou k přísnější politice omezování znečištění ovzduší ve prospěch ochrany zdraví evropských občanů.“ Eurokomisař pro životní prostředí Janez Potočnik konstatoval, že „politika EU v oblasti ovzduší musí být založena na nejnovějších vědeckých poznatcích. To je důvod, proč jsem pořádal WHO, aby provedla toto zkoumání.“ Prokázané negativní vlivy znečištěním ovzduší na lidské zdraví posílily podle Potočnika argumenty pro novou ambiciózní politiku. Budou prý klíčovými podklady pro revizi evropské politiky kvality ovzduší.

Jemný prach

Zpráva WHO konstatuje, že dlouhodobé vystavení jemným prachovým částicím ($PM_{2,5}$) může vyvolat aterosklerózu, respirační onemocnění a také nepříznivě ovlivňovat výsledky těhotenství. Dále naznačuje možnou souvislost s poruchami vývoje nervového systému, s poruchami kognitivních funkce a s cukrovkou. Posiluje také příčinnou souvislost mezi znečištěním $PM_{2,5}$ a úmrtím z respiračních a kardiovaskulárních příčin.

Nedávné studie ukazují souvislost mezi úmrtností a vystavením jemnému prachu ($PM_{2,5}$) v koncentracích nižších než činí aktuální hodnota doporučená WHO ($10 \mu\text{g}/\text{m}^3$ v ročním průměru). Proto studie navrhuje přehodnocení doporučené hodnoty pro prach od roku 2015. Zpráva rovněž doporučuje další úpravy legislativy EU, neboť současný limit pro jemný prach je v evropské směrnici o kvalitě ovzduší 2,5x vyšší než platné doporučení WHO. Přitom je v současné době více než 80 % Evropanů vystaveno znečištění prachem nad úroveň, kterou v roce 2005 stavila WHO v rámci svého doporučení pro kvalitu ovzduší. To v průměru každému Evropanovi podle WHO zkracuje život o téměř 9 měsíců, obyvatelům České republiky bohužel o něco více.

Prach po Česku

Znečištění ovzduší prachem vážně ohrožuje životy a zdraví obyvatel České republiky. Vdechování vzduchu znečištěného prachem má na svědomí asi 6 400 předčasně zemřelých a dva tisíce pacientů, kteří museli být hospitalizováni pro akutní srdeční nebo dýchací obtíže. Konstatuje to odborná zpráva Státního zdravotního ústavu o dopadech znečištění ovzduší na zdraví obyvatel za rok 2011.

Zpráva za hlavní zdroj znečištění ovzduší prachem ve městech označuje automobilovou dopravu. Alespoň jedno z kritérií překročení limitu bylo v roce 2011 naplněno na 89 ze 115 hodnocených měřicích stanic. V místech, kde byl překračován limit pro znečištění prachem, přitom žilo 49 % obyvatel monitorovaných sídel. Hodnota doporučená WHO pro znečištění prachem (PM_{10}) přitom byla splněna jen naprosto výjimečně – pouze na 3 pozadových a 4 městských monitorovacích stanicích. V případě znečištění jemným prachem ($PM_{2,5}$) bylo dokonce doporučení WHO překročeno na všech hodnocených měřicích stanicích!

Ozon

Zpráva WHO uvádí nové důkazy o vlivech dlouhodobého vystavení ozonu (O_3) na respirační úmrtnost a úmrtnost lidí s predisponujícími chronickými chorobami. To se přidává k předchozím zjištěním o krátkodobých účincích, které byly důvodem pro stávající regulaci. Naznačeny byly také vlivy ozonu na vývoj kognitivních funkcí a na reprodukčního zdraví, včetně vyvolání předčasných porodů. Zpráva proto navrhuje stanovit doporučenou hodnotu i pro dlouhodobé průměrné koncentrace ozonu.

Fotochemický smog provázený vysokými koncentracemi ozonu představuje problém také v pro Českou republiku. Jen v období od dubna do června 2013 musela být kvůli znečištění ovzduší ozonem vy-

hlášena smogová situace v krajích Jihočeském, Plzeňském, Ústeckém, Libereckém a Moravskoslezském.

Oxid dusičitý

Podle zprávy WHO by měla být stanovena nová limitní hodnota i pro oxid dusičitý (NO₂) – plyn, který uniká při mnoha spalovacích procesech. Problém představují hlavně jeho emise z intenzivní automobilové dopravy v hustě obydlených oblastech. Nové studie ukazují spojitost mezi úmrtností, nemocničními příjmy (hospitalizace) či respiračními symptomy a krátkodobým nebo dlouhodobým vystavením NO₂ v koncentracích na nebo pod úrovní aktuální limitní hodnoty platné v EU.

Přitom v České republice mají hlavně velká města s intenzivní automobilovou dopravou problémy s překračováním platných limitů. Ministerstvo životního prostředí žádalo Evropskou komisi o udělení výjimky z plnění limitů pro Prahu, Brno, Ostravu a Ústí nad Labem. Komise však vzhledem k nehodnověrným podkladům české strany schválilo odkad z plnění ročního limitu jen pro Brno (až do 1. ledna 2015). Proti podobným žádostem o výjimky pro Prahu, Ostravu a Ústí n. L. vznesla Komise námitky.

Iniciativa evropských nevládních organizací

Kromě WHO se pro ambicióznější politiku ochrany ovzduší vyslovují také občané Evropské unie, přinejmenším podle výsledků nedávného průzkumu veřejného mínění Eurobarometr a také v rámci veřejné konzultace pořádané Evropskou komisí.

V lednu 2013 se 18 ekologických, zdravotních a spotřebitelských organizací v 13 evropských zemích obrátilo na ministry životního prostředí s rezolucí ve formě novoročního přání s opatřeními, která by měli podpořit pro čistější ovzduší. Organizace upozornily ministry na přetrvávající vysokou úroveň znečištění ovzduší a požádaly je o rozhodné angažování pro čistější ovzduší, jak na národní, tak na evropské úrovni.

Nevládní organizace kromě jiného uvádějí, že znečištění ovzduší způsobuje nemoci dýchacího ústrojí, srdce a cév, které jsou v Evropě zodpovědné za předčasné úmrtí stovek tisíc lidí ročně. Znečištěný vzduch také vážně poškozuje biodiverzitu a přispívá ke globální klimatické změně. Všechna tato environmentální a zdravotní poškození vyvolávají velmi vysoké ekonomické škody pro společnost. Aliance nevládních organizací za důležité považuje zejména následující požadavky:

- Posílit evropské normy znečištění ovzduší, neboť některé stávající limity jsou výrazně vyšší než doporučení WHO.
- Zahrnout do limitů také počet prachových částic.
- Prosadit nové Národní emisní stropy a jejich kontrolu, které povedou ke snižování škodlivých emisí polutantů jako černý uhlík (black carbon, BC), oxidy dusíku a amoniak.
- Snižit emise ze zemědělství, zejména amoniaku a metanu, které přispívají jak ke špatné kvalitě ovzduší, tak ke globálnímu oteplování.
- Snižit emise z průmyslových spalovacích zařízení o výkonu 1 až 50 MW, které jsou významnými zdroji emisí prachových částic, jež jsou znečišťující látkou s největším dopadem na lidské zdraví.
- Snižit emise prachu, a tím i černého uhlíku (BC), z nesilničních mobilních zařízení (NRMM).
- Snižit emise prachu, BC a oxidů dusíku z lodní dopravy.
- Další regulace se musí soustředit na emise za běžných reálných podmínek a musí zahrnovat i běžné jízdní podmínky, včetně provozu za nízkých teplot.

Podle dostupných informací by měla Evropská komise zveřejnit svůj návrh nové politiky pro ochranu ovzduší během léta nebo podzimu 2013. Rozhodovat o ní však budou až europoslanci zvolení na jaře 2014. V platnost by tedy nová směrnice mohla vstoupit v druhé polovině roku 2015 nebo počátkem roku 2016.

Miroslav Šuta

6.8 REACH: Švédsko navrhuje další omezení použití olova ve spotřebním zboží

Švédsko předložilo Evropské agentuře pro chemické látky (ECHA) návrh na restriktci použití olova a jeho sloučenin v dalším spotřebním zboží. Omezení se má týkat výrobků, jež mohou malé děti vkládat do úst a které spadají např. do kategorie oděvů, nábytku, dekorací nebo výrobků pro sport a volný čas.

Olovo bylo v minulosti prokázáno jako příčina vážných ekologických i zdravotních problémů, a proto bylo jeho využití drasticky omezeno například ve vodovodních potrubích, v automobilových benzínech nebo v elektrických a elektronických zařízeních. Nicméně olovo je stále používáno například jako součást některých slitin a složka některých barviv, v menší míře pak jako čistý kov nebo jako stabilizátor v některých plastických hmotách.

Vystavení olova může poškozovat nervový systém člověka a narušit duševních vývoj i schopnosti. Zvláště citlivé k působení olova jsou malé děti a vyvíjející se plod v těle matky. V případě dospělých patří mezi nežádoucí účinky olova například vysoký krevní tlak nebo zvýšený výskyt kardiovaskulárních onemocnění.

Švédská agentura pro chemické látky (KEMI) systematicky sleduje obsah těžkých kovů v různých typech spotřebního zboží. V rámci provedených analýz objevila obsah olova asi v 10 % spotřebních výrobcích, které děti vkládají do úst a na které se doposud nevztahuje regulace. Na základě těchto analýz se Švédsko rozhodlo počátkem roku 2013 přeložit návrh na další omezení používání olova ve výrobcích. Agentura ECHA vyhlásila koncem března k švédskému návrhu veřejnou konzultaci, v rámci které může kdokoli do 21. září 2013 zasílat k návrhu své připomínky a komentáře.

Konečné rozhodnutí o případném omezení použití olova ve spotřebním zboží bude mít Evropská komise. Ta bude rozhodovat na základě stanovisek dvou klíčových komisí ECHA, které budou mít k dispozici pro své hodnocení švédského návrhu i připomínky zaslané v rámci veřejné konzultace. Stanovisko komise pro hodnocení rizik (RAC) se očekává v prosinci 2013 a stanovisko Komise pro socioekonomickou analýzu (SEAC) by mělo být vydáno v březnu 2014. Finální rozhodnutí Evropské komise se proto očekává zhruba v polovině roku 2014.

Miroslav Šuta

6.9 Zakáže nám Evropská unie prodávat semínka?

Jak dýmějový mor se po facebooku a mailech v posledních 14 dnech šíří petice proti údajnému „bruselskému diktátu“, který vám zakáže vyměňovat si se sousedkou semínka cuket a dýní hokkaido... I mne se na to furt někdo ptá. Já k tomu pár dní už jen kopíruju následující: „Nemám to prostudovaný nijak podrobně – je to legislativa, nahrazující a zjednodušující dnešních 12 směrnic a nařízení. Dostal jsem se k tomu tak, že jsem někdy na jaře podepsal a sdílel jednu velmi podobnou petici. Ozval se mi tenkrát Laco Miko, který to má v Komisi na starosti, že ty petice nechápe. Zásadní problém, který s nimi tedy mám já, je, že straší tím, že bude ilegální vyměňovat si semínka mezi zahrádkáři nebo pěstovat cokoli, co nebylo registrováno – například staré odrůdy. To je nesmysl, to tam opravdu, ale opravdu není. Druhá věc je, že to protestuje proti povinné registraci osiv, která se obchodují. To je ovšem legrace veliká, protože osiva se registrují povinně už hodně dlouho a je to i v národních legislativách, včetně české, dávno předtím, než jsme vstoupili do EU. Tenhle návrh celou registraci zjednodušuje. Tedy jistě by se tam dala najít řada věcí, které se leckomu nelíbí, o tom nepochybuju. Ale to, co se vesměs píše v těch peticích je strašení něčím, co tam není, či protest proti zavádění něčeho, co nová legislativa nezavádí, ale naopak zjednodušuje.

A k tomu aktuálně píše Ladislav Miko z Bruselu:

„Je to opravdu jinak a nic z toho čím se straší, návrh legislativy nepřináší. Nejlépe se podívat na Kubou [uvedený link](#) . Žádné omezení výměny semen mezi soukromníky/zahrádkáři nikdo nenavrhuje, stejně tak ne ponechání si semen z vlastní produkce. Samozřejmě bude možné semínka prodávat lokálně třeba na trzích.

Registrace semen zde opravdu je už léta a právě díky ní se evropští střední a malí producenti drží na trhu (nikdo jim nemůže jejich odrůdu „ukrást“, registraci je chráněna). Díky tomu je Evropa (a ne americké firmy) největším vývozcem semen na světě.

Povinnost kupovat geneticky modifikovaná semena je totální nesmysl, řekl bych na hranici kriminální pomluvy. V Evropě je už přes deset let autorizována ke kultivaci jediná odrůda kukuřice, takže GM semena všeho ostatního jsou tady naopak nezákonná a je zákaz je používat. Schvalovací proces na jakoukoliv GM kultivaci je super složitý, a jestli bude něco někdy dále schváleno se vůbec nedá předvídat, v každém případě se to ale jen tak nestane a návrh zákona o osivech s tím nemá nic do činění.

Navic se to vůbec netyká nikoho, kdo si chce něco pěstovat na zahrádce...

Je složité vystopovat kdo za tou fámou je a taky proč ji podpořily některé NGO (aniž si ověřily, zda to je pravda).

Vysvětlení, které se mi nabízí, je následovné: pravidla pro registraci se týkají výrobců semen pro trh. Umožňují registraci i místních, starých a krajových odrůd, a to ve značně zjednodušeném režimu. Tím garantují kupujícímu (zahrádkáři, občanovi), že opravdu dostane to, co myslí, že kupuje. A to je možná to, co někomu vadí: u registrovaných odrůd nebude možné podvádět a prodávat na širším trhu na veliko věci pod libivými tituly jako staré či krajové odrůdy, aniž by to byla pravda. Přitom na místním trhu můžete samozřejmě prodat cokoli - registrace se týká tak jako tak firem, které prodávají osiva komerčně, a ne jednotlivců. Budu rád, když kdokoli může, bude uvádět věci na pravou míru.

A já dodávám na závěr: Vážně by mě zajímalo, kdo furt tenhle hoax přiživuje. Každopádně jedinej efekt je rostoucí nas*anost lidí na EU kvůli něčemu, co je jen nesmyslný blábol.

Jakub Kašpar

6.10 Chrudim poprvé obhajovala nominaci na příznání kategorie A MA21 a Zdravých měst

Po několika letech, kdy město Chrudim obhajovalo opakovaně příznání kategorie B v plnění kritérií Místní agendy pro 21. století (MA 21) a nastoupení na trajektorii dlouhodobě udržitelného a zdravého města, představitelé města a úředníci radnice 8. října 2013 poprvé obhajovali před vlastními občany, hodnotící komisí při Radě vlády pro udržitelný rozvoj, Národní síť zdravých měst a expertní komisí svou ambici vstoupit jako první v České republice do nejvyšší kategorie A.

Tzv. „obhajoba na místě“ proběhla ve velkém sále Muzea. Byla výborně připravena co do prezentace aktivit a produktů na čtených panelech a stolech v sále, v PowerPointové prezentaci plnění kritérií Aalborgských závazků udržitelnosti vývoje, přednesené starostou Mgr. Řezníčkem, odpovědnou garantkou Šárkou Trunečkovou a úředníky městského úřadu, některých městem řízených organizací i zástupci některých nevládek, ve městě působících. Vytknout lze pořadatelům snad jen patrně slabou propagaci této obhajoby ve vlastním městě pro ty, kdo nemají počítač či napojení na Internet, nesledují webové stránky města ani Národní síť zdravých měst, protože občanů nenapojených nějak na radnici v sále mnoho nebylo, ač nechybělo ani kvalitní a „fair-tradeové“ občerstvení.

Hlavní prezentace města začala krátkou rekapitulací vztahu města Chrudim k MA 21 a hnutí Zdravých měst, zrekapitulovala „sebehodnocení“ města v plnění kritérií v 10 hlavních tematických okruzích dle Aalborgských závazků a dle metodiky hodnocení expertní skupinou, přešla na výsledky auditu udržitelnosti vývoje města a vyvrcholila vysvětlením pojetí MA 21 jako systému, prostupujícímu práci volených orgánů i úředního aparátu města.

Z přednesené prezentace je zřejmé, že za dobu, kdy se město Chrudim do sítě Zdravých měst, plnících kritéria MA 21 k dlouhodobé udržitelnosti vývoje přihlásilo, prošlo mnohými změnami k lepšímu jak v systému plánování a řízení vývoje města, v jeho správě, tak ve fyzickém stavu města, viditelném pro obyvatele i návštěvníky. Pokrok se týká jak průřezových témat, jako jsou Správa věcí veřejných a územní rozvoj a Životní prostředí, tak dílčích témat Udržitelná spotřeba a výroba, Doprava, Zdraví obyvatel,

Místní ekonomika a podnikání, Vzdělání a výchova, Kultura a místní tradice, Sociální prostředí a Globální odpovědnost. U Životního prostředí, Udržitelné výroby a spotřeby, Dopravy a Místní ekonomiky a podnikání bylo splnění kritérií schváleno s určitými výhradami či podmínkami, na které se musí město zaměřit, aby plnění obhájila i příště, zato v sociální oblasti byla shledána činnost radnice, jí řízených organizací a dalších mnoha subjektů ve městě již nyní jako excelentní. V tematickém okruhu Správa věcí veřejných a územní rozvoj letos město překonalo dva dlouhodobě působící brzdící faktory udržitelnosti – totiž dokončilo, projednalo a v listopadu po zapracování připomínek schválí nový územní plán města, pořízený již v souladu s novým stavebním zákonem č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu. Zahájí také intenzivní práce na přípravě nového Strategického plánu města Chrudimi, když dosud formálně platný již opravdu „dosluhuje“. Další bariérou, která bránila postupu města do vyšší kategorie A, a kterou se letos podařilo konečně prolomit, byla neexistence silničního obchvatu I/37 kolem města, ačkoliv v územních plánech byl zakotven již od roku 1942 a město tedy čekalo na zahájení jeho realizace plných 70 let (!). Letos byl konečně rozestavěn a lze doufat, že z městských tříd do několika let konečně zmizí zejména tranzitní kamionová doprava alepší se nejen funkčnost vnitřního komunikačního systému, dosud provázeného četnými kongescemi, ale i bezpečnost chodců a cyklistů, životní prostředí v přiléhajících plochách a objektech, sníží se hluk a emise škodlivin v údolní poloze nivy Chrudimky, předurčené pro oddech, sport a relaxaci.

V prezentaci představitelé města reagovali na výtku expertů z oblasti Životního prostředí, že nový územní plán obsahuje v rozvojových a rezervních plochách až příliš vysoký zábor půd I. a 2. bonity. Argumentovali tím, že jinou půdu bohužel již k dispozici pro případný rozvoj bydlení, výroby, občanské a technické vybavenosti nemají. Využívají v souladu se stavebním zákonem důsledně „brownfields“, proluky v zástavbě, a až poté ty pozemky, které od souvislé držby odřízne obchvat města tak, aby zastavěné území bylo co nejkompaktnější a využívalo maximálně stávající dopravní i technickou infrastrukturu. Já jsem k tomu považoval za nutné dodat, že návrh převodu části nezastavěného území do zastavitelných ploch či rezerv v územním plánu ještě neznamená skutečný zábor. Znamená vyjádření názoru územního plánovače, kam by se město mohlo dále rozvíjet, bude-li o to zájem a najde-li se investor, jehož záměr nebude možné uskutečnit v současně zastavěném území města. Chrudim jako město na jižním konci urbanizační osy, definované v Politice územního rozvoje ČR, táhnoucí se od Jaroměře přes Hradec Králové a Pardubice až pod úpatí Železných hor a Českomoravské vrchoviny, přitom nepostrádá určitý rozvojový potenciál díky dopravní dostupnosti zejména do blízkých Pardubic a vazbě na republikové dálniční, železniční koridory, k letišti Pardubice i k vodní cestě - toku Labe. Na tomto potenciálu nic nemění fakt, že pro územní nepřipravenost pro výstavbu rodinných domků v minulosti, obyvatel ve městě spíše ubývalo, než přibývalo. Upozornil jsem ale rovněž, že určitý potenciál pro rozvoj bydlení, obchodů, služeb, veřejného stravování, kultury a cestovního ruchu představuje regenerace památkově chráněného historického jádra, kde se město nemůže omezit jen na vylepšování fasád a prvků veřejných prostorů, na regulaci reklamy a další vnější atributy, ale mělo by začít realizovat zpracovaný regulační plán zahájením moderované diskuse s majiteli nemovitostí, uživateli bytů i obchodních prostorů, se správci inženýrských sítí, a tak podpořit jejich snahu i zprostředkováním pomoci se zpracováním komunitního plánu postupné modernizace, respektujícího památkové ohledy, ale přesto přivádějícího standard bydlení, obchodů a služeb na soudobou technickou úroveň, včetně spotřeby, resp. šetření energií. Prostor historického jádra je jako stvořený pro integrovaný plán obnovy a oprav nejen fyzických fondů v území, ale i tamní občanské komunity ve smyslu ekonomické podpory s využitím fondů EU a také ve smyslu sociálním. Značná část majitelů domů jsou zde restituenti, kteří dostali zpět domy ve špatném stavu a ve věku, kdy již nemají ani prostředky, ani energii obnovit a modernizovat vše vlastními silami. Zabilo by se tak více much jednou ranou. Vyslovil jsem zároveň naději, že se to stane jedním z klíčových bodů nového Strategického plánu města Chrudimi a navazujících akčních plánů pro období 2014 – 2020, což může být posledním plánovacím obdobím EU, kdy ještě budeme spíše příjemci, než plátcí pomoci ve Fondu soudržnosti. Bude to i jedním z témat budoucího hodnocení při obhajobě.

Toto téma také odhalilo dvě ze slabín prezentace, ke kterým mohla přispět i metodika hodnocení, zpracovaná expertní skupinou. Totiž že městské orgány se jednak téměř výhradně zaměřují na ty oblasti

života města a na ty fondy v něm, které jsou jejich majetkem či v jejich přímé kompetenci, zatímco skutečné dlouhodobě udržitelné město vyžaduje součinnost radnice i s ostatními subjekty v něm a dokonce jakousi iniciační a moderační aktivitu městské samosprávy, jinak nebude dlouhodobě udržitelné. A pak také, že ono rozdělení celého komplexního problému dlouhodobé udržitelnosti do dílčích tematických okruhů svádí k oddělenému plnění i sebehodnocení příslušnými odbory dle kompetencí, takže problémy, které mají vazbu na více témat, se řeší občas bez potřebné průběžné komunikace mezi dílčími gestory – buď duplicitně, nebo se naopak neřeší vůbec, protože se tito gestoři domnívají, že je řeší kolegové jinde. Ukazuje to na důležitost úlohy kolektivních orgánů města a hlavního koordinátora MA 21 a Zdravých měst na každé radnici, kteří by měli takovou syntézu a homogenitu programu zajistit, a to až po průmět do městského rozpočtu či rozpočtového výhledu.

Určité poučení z toho vyplývá i pro skupinu hodnotitelů a expertů. Neměli by se při hodnocení soustředit jen na vlastní tematický okruh, ale měli by mít čas a prostor prostudovat i hodnocení kolegů z ostatních témat, reagovat na ně a reálné vazby a souvislosti zohlednit ve svém dílčím hodnocení upozorněním na duplicitu nebo naopak na chybějící opatření, pokud taková objeví.

Závěrem je třeba vyseknout poklonu funkcionářům a úředníkům města Chrudimi, tamním nevládním neziskovým organizacím zejména v sociální oblasti, výchově a vzdělávání, skupině hodnotitelů i expertů, že se odvážili tohoto kroku a mohla se tak v praxi ověřit jednak metodika sebehodnocení i expertního hodnocení, jednak vůle zlepšovat ekonomickou sílu, sociální soudržnost a životní prostředí měst o velikosti mezi 20 a 30 tisíc obyvatel tak, aby se mohla ucházet o přiznání kategorie A, právě na jejich městě „naostro“. Stali se tak názornou pomůckou a „příkladem dobré praxe, hodným následování“ pro mnohé municipality nejen v dílčím pojetí, jako je jejich excelentní úroveň v sociální oblasti, ale v celé šíři života měst.

Proto městu Chrudimi přes drobné nedostatky, které jsme objevili a vtělili do podmínek příštího hodnocení a obhajoby přeji, aby kategorii A obhájila a v letošním roce jí byla opravdu přiznána, byť zatím asi s jedinou hvězdičkou. Jsou dobří a mají vůli se dál zlepšovat.

V Hradci Králové dne 9. října 2013, Martin Říha

6.11 Glyfosát: Pesticid nalezený v těle 6 z 10 Čechů

Glyfosát je účinnou látkou dnes patrně vůbec nejčastěji používanou v pesticidech. Většina lidí ho zná patrně pod obchodní značkou Roundup, která patří jednomu z globálních agrochemických koncernů. Glyfosát zabíjí široké spektrum rostlin, a proto je základem nejprodávanějších a univerzálně používaných herbicidů v Evropě. Ale neuvádí se jen zemědělství, a tak se s ním mohou dostat do kontaktu i lidé, kteří nepracují v zemědělství ani nebydlí v zemědělských oblastech. Glyfosát se používá například v parcích, na sportovištích, na nádražích a železničních tratích, ale i v soukromých zahradách. Protože jsou dostupné jen omezené informace o tom, nakolik jsou glyfosátu vystavení lidé, rozhodly se evropské ekologické nevládní organizace zorganizovat studii, v rámci které německá nezávislá laboratoř provedla analýz vzorků moči dobrovolníků z 18 zemí, včetně České republiky. Rozbory prokázaly glyfosát v moči téměř poloviny testovaných osob, mimo jiné také u 6 z 10 testovaných obyvatel ČR.

Co je glyfosát a kde se používá?

Jde o systémový, širokospektrý herbicid, který v rostlinných buňkách blokuje enzym nezbytný pro tvorbu esenciálních aminokyselin. Proto je schopen hubit rozmanitou škálu rostlin.

Glyfosát se v zemědělství používá jednak k odstranění plevelů před setím nebo před vyklíčením semen, jednak před sklizní k postřiku obilovin, řepky nebo slunečnice k jejich vysušení, což se označuje jako tzv. desikace. V České republice bylo za rok 2011 oficiálně spotřebováno více než 962 tun glyfosátu, což je asi 1/6 celkové spotřeby pesticidů u nás. Glyfosát byl vůbec nejvíce používaným pesticidem v Česku, přičemž polovina byla použita na obiloviny a necelá třetina na olejninu.

Asi polovinu celosvětového prodeje glyfosátových herbicidů kontroluje americká firma Monsanto. Dalšími významnými producenty glyfosátu jsou chemičky Syngenta, BASF, Bayer, Dow a další.

GMO a exploze spotřeby

K dramatickému zvýšení spotřeby glyfosátu došlo v důsledku zavedení geneticky manipulovaných organismů (GMO), které jsou odolné vůči působení tohoto pesticidu. V USA v průběhu zavádění GMO na polích došlo v letech 1994 až 2009 k více než zdesetinásobení spotřeby glyfosátu. Pokud by Česká republika nebo Evropská unie schválila používání geneticky modifikovaných plodin rezistentních vůči glyfosátu, které jsou běžné v USA, lze předpokládat podobný nárůst spotřeby tohoto pesticidu.

Nadužívání pesticidu je také spojováno se vznikem tzv. superplevelů, tedy se vznikem odolnosti řady druhů rostlin vůči glyfosátu. V USA je evidována odolnost vůči glyfosátu minimálně u 13 druhů plevelů. V zemích Evropské unie zatím nejsou povoleny GM plodiny odolné vůči glyfosátu a zda bylo popsáno zatím 5 druhů plevelů odolných vůči glyfosátu.

Škody na přírodě

Glyfosát je považován za vysoce rizikový herbicid pro necílové rostliny a může ovlivňovat např. množství a rozmanitost rostlinných druhů na okrajích polí. Britské pokusy zkoumající dopad GM plodin rezistentních vůči herbicidům ukázaly, že by mohlo zprostředkovaně docházet k negativnímu vlivu na prostředí.

Glyfosát má rovněž vliv na půdu, když může ovlivnit biologické a chemické procesy v okolí kořenů rostlin, včetně jejich schopnosti vázat dusík. Což může vést ke zvýšené spotřebě průmyslových dusíkatých hnojiv.

Glyfosát a zdraví

Pokusy na zvířatech naznačují, že asi 15 až 30 % glyfosátu se při konzumaci může vstřebávat do těla. Ukazuje se, že je schopen projít z krve matky placentou do těla vyvíjejícího se plodu. Odborníci odhadují, že asi jedno procento glyfosátu zůstává v těle týden po vystavení pesticidu. To je poměrně dobrá zpráva, že pesticid nepřetrvává v našem těle delší dobu. Na druhou stranu výsledky provedených analýz ukazují, že velká část společnosti je mu patrně vystavena velmi často, vzhledem k podílu dobrovolníků, v jejichž moči byl prokázán. Znamená to, že byli vystaveni glyfosátu poměrně nedávno před provedením testu.

Obavy lékařů vzbuzuje možnost, že by glyfosát mohl narušovat lidský hormonální systém. Pokusy na zvířatech totiž v případě vystavení březích samic glyfosátu ukazují narušení hladiny hormonu testosteronu u samčích potomků. Dále studie na buněčných kulturách zjistila schopnost glyfosátu blokovat receptory samčích pohlavních hormonů androgenů a také možnost zpomalení tvorby ženského pohlavního hormonu estrogeneru.

Co navrhuje nevládní organizace?

Současně s výsledky testů obsahu glyfosátu v moči zveřejnily nevládní organizace také svou představu toho, jaká přijmout opatření, aby se omezilo vystavení lidí tomuto pesticidu. Jedná se o uplatnění následujících opatření:

- Evropská unie a česká vláda by měly zahájit program monitorování přítomnosti glyfosátu v potravinách a krmivu, včetně dováženého, například v geneticky modifikované sóji z Jižní Ameriky. Sledována by měly být koncentrace glyfosátu v životním prostředí, včetně vodních zdrojů a půdy. Monitorovací programy by měly být komplexní a výsledky by měly být bezodkladně zveřejňovány.
- Ministerstvo zemědělství by mělo zavést program snižování spotřeby glyfosátu. Desikace plodin pesticidem by měla být zakázána a ostatní způsoby používání glyfosátu by měly být do roku 2015 podrobeny analýze.
- Měly by být stanoveny nové maximální limity reziduí (MRL), tj. nejvyšší povolené koncentrace glyfosátu v potravinách.

- Evropská unie by neměla povolit pěstování geneticky modifikovaných plodin (GMO) rezistentních vůči glyfosátu, neboť jejich rozšíření na evropských polích by vedlo k větší spotřebě glyfosátových herbicidů.
- Výrobci a prodejci potravin by měli minimalizovat riziko, že jejich zákazníci budou zbytečně vystaveni reziduům glyfosátu. Měli by rozšířit nebo zavést své vlastní programy sledování přítomnosti pesticidů a zahrnout glyfosát do pravidelných testů.

Co říci na závěr? Snad shrnout, že průzkum uskutečněný Přáteli Země indikuje, že vystavení běžné populace, která ve svém životě nepoužívá pesticidy, je širší, než se předpokládalo. Rostoucí spotřeba glyfosátu společně s rostoucím množstvím studií o možných negativních vlivech na lidský organismus by pro nás měly být varováním. Vzhledem k možným účinkům glyfosátu jako tzv. endokrinního disruptoru by měly být opatrné hlavně ženy těhotné nebo plánující rodinu. Ukazuje se totiž, že nejcitlivější k účinkům látek narušujícím hormonální systém je lidský plod.

Miroslav Šuta, odborný konzultant v oblasti ekologických a zdravotních rizik

6.12 Připomínky Jana Zemana k návrhu zadání nového územního plánu Prahy – Metropolitní plán

Jako občan hlavního města Prahy uplatňuji tímto k návrhu zadání nového, tzv. Metropolitního územního plánu Prahy (dál návrh), následující připomínky. Návrh zásadně odmítám, protože návrh odporuje platnému zákonu o územním plánování a stavebním řádu, § 47 a ustanovení přílohy č 6 vyhlášky č. 500/2006 Sb. Návrh má tyto další hrubé nedostatky:

1. Návrh nemá grafické části, které by daly alespoň základní představu o záměrech autorů. Grafické části návrhu musí být součástí jeho zadání.
2. Návrh předpokládá 2 až 3 stupně Metropolitního plánu. První má být zhruba na úrovni zásad zrušeného konceptu územního plánu Prahy. Na něj mají navazovat územní plány 22 městských částí (2. úroveň). Pro vybraná transformační a rozvojová území mají být vypracovány zastavovací plány (3. úroveň). Návrh neuvádí, kdo plány 2. a 3. úrovně pořídí a jak je prováže s Metropolitním plánem. Návrh neuvádí, co se stane, když 1. úroveň bude schválena a 2. a 3. nikoliv. Předpokládá více méně libovůli investorů v takových případech? Návrh musí současně vypracovávat a schvalovat všechny tři úrovně, jinak založí chaos z nesladěnosti návrhů jednotlivých městských částí Prahy.
3. Návrh předpokládá, údajně kvůli zjednodušení, místo dosavadních desítek barev různých funkčních využití jednotlivých území jen čtyři: lokality produkční (modrá barva), obytné (červená barva), rekreační (žlutá barva) a krajinné (zelená barva). Je to neuvěřitelně málo, zvláště pokud jde o produkční a obytné lokality. Jak se bude rozhodovat, zda příslušnou produkční lokalitu zastavět silnicí či průmyslovou firmou? Těž to, jak se bude čelit zastavení ploch pro školy, nemocnice či kulturní zařízení obytnou zástavbou, se neuvádí. Návrh musí obsahovat dřívější počet barev územního plánu, neboť jsou pro efektivní územní plán nezbytné.
4. Návrh proti předchozímu návrhu opustil velmi rozumný požadavek vytvořit pás zeleně v okrajových částech, tzv. zelený prstenec, a pružníky zelených pásů do centrální Prahy. Návrh předpokládá jen minimální ochranu zeleně v intencích platných zákonů, což je velký krok zpět, Návrh musí akceptovat zelený prstenec a zelené paprsky.
5. Návrh nepředpokládá výraznější celoplošnou regulaci výšky zástavby, tj. – na rozdíl od zrušeného návrhu - ochranu před další výstavbou hyzdících mrakodrapů. Návrh se musí vrátit k celoplošné regulaci výšky, jak předpokládal zrušený návrh konceptu územního plánu Prahy.
6. Návrh předpokládá respektovat stávající protipovodňovou ochranu na úrovni povodně ze srpna 2002 (Q 500) a ze září 1890 (Q 100) a individuální protipovodňovou ochranu. Základní postup prevence povodňových škod – zákaz výstavby v záplavových územích a postupné vymísťování zbytných aktivit z nich - však neuvádí. Zřejmě 25 mld. Kč přímých ekonomických škod, které Praha utrpěla při povodni 2002, nestojí za řeč. Návrh musí základním pilířem protipovodňové ochrany učinit vymísťování zbytných aktivit ze záplavových území.

7. I když se návrh zaklíná udržitelným rozvojem, žádá devastovat dolní Berounku jejím splavněním a výstavbou nepotřebného přístavu Radotín. Záměr chce umožnit silným investorům vydrancovat ložiska štěrkopísků na dolní Berounce pod rouškou vytvoření rekreační oblasti, tzv. Radotínských jezer. Návrh nesmí obsahovat splavnění dolní Berounky, výstavbu přístavu Radotín a vytěžení ložisek tamních štěrkopísků.
8. Návrh předpokládá výstavbu nové paralelní přistávací dráhy na letišti Ruzyně RWY (BIS) směrem k městu, přestože její provoz nadměrným hlukem vážně poškodí zdraví a životní prostředí desetitisíců obyvatel Prahy 6. Činí tak přesto, že tento záměr byl v územním plánu Prahy v minulosti již soudem zrušen. Návrh nesmí předpokládat výstavbu nové paralelní přistávací dráhy na letišti Ruzyně RWY směrem k městu.
9. Návrh předpokládá dlouhodobé úsilí vymístit čistírnu odpadních vod z Prahy Troje. Že nikdo o pražské splašky nestojí, nevádí, stejně jako to, že Praha v této souvislosti přišla již o dotaci 6 mld. Kč z fondů EU a hrozí jí vysoké pokutování za nesplnění požadovaného čištění pražských odpadních vod. Návrh musí i dlouhodobě počítat se stávajícím umístěním čistírny odpadních vod v Tróji.
10. Návrh místo aby se snažil připojit systém centrálního zásobování tepla v Praze Jihozápadním Městě a v Praze Řepích na mělnický horkovod a významně tak toto teplo spotřebitelům zlevnil (zajistil územní ochranu trasy propojení výtopy v Holešovicích s teplárnou Veleslavin a s horkovody v Řepích a v Jihozápadním Městě), plánuje další kogenerační zdroj na západním okraji Prahy nebo spalovnu. Je jisté, že uhlí nebude a zemní plyn bude hodně drahý, což zde systém centrálního zásobování teplem ohrožuje již dnes, o letitém překračování imisních limitů v Řeporyjích nemluvě. Návrh nesmí obsahovat další kogenerační zdroj či spalovnu nejen na západním okraji Prahy.
11. Návrh neobsahuje novou měnírnu elektřiny „sever,“ ač ji Praha potřebuje. Návrh musí akceptovat novou měnírnu elektřiny „sever.“
12. Návrh vychází z rozvojových os, které Ministerstvo pro místní rozvoj navrhlo v řadě případů v rozporu s realitou. Návrh nesmí se opírat o rozvojové osy MMR.

Návrh zadání pokračuje jako volné slohové cvičení. Předpokládá blíže neuvedené stavby ve veřejném zájmu, např. technické infrastruktury. Připomíná, že současně dojde k přepracování strategického plánu Prahy. Co to bude pro návrh zadání metropolitního plánu znamenat, neuvádí. Návrh musí řešit vazbu k přepracování strategického plánu Prahy a k Agendě 21.

Jan Zeman

6.13 Komunitní kompostování na Praze 12

Městská část Praha 12 se vyznačuje velkým množstvím zeleně. Nalézají se zde parky, lesíky, ale i řada zahrádek v chatařské kolonii nebo u rodinných domů. Většina biologického odpadu z veřejných ploch se odváží na kompostárnu mimo Prahu 12., což pro Městskou část představuje zvýšené náklady. Přitom půda v městské zeleni je ochuzována o živiny, které buď musí být v místě nových výsadeb doplňovány nebo většina půdy se stává méně a méně úrodnou a tomu odpovídá i kvalita zeleně, která na ni roste. Dalším problémem je odkládání biologického odpadu občany na okraje lesů, ale i parků a dalších ploch veřejné zeleně. Většina občanů si kompostuje na zahrádce, část z nich využívá i sběru biologického odpadu hl. m. Prahy. Bohužel však část z nich přebytky odkládá na veřejné plochy, což nejen že nevypadá hezky, ale i následný úklid těchto černých skládek představuje pro městskou část další náklady.

Snažili jsme se najít způsob, jak tento trend zvrátit, tzn. aby biologický odpad volně neležel na veřejných prostranstvích a nehyzdil vzhled města, ale naopak jsme ho využili pro získání humusu, který využijeme na přilepšení na záhony a ke stromům a keřům.

Tak se zrodila myšlenka dát možnost občanům kompostovat přebytky ze zahrádek na veřejných prostranstvích. Proto jsme začali na Prahu 12 v červnu roku 2011 projekt komunitního kompostování. Z počátku jsme zkušebně rozmístili deset dřevěných kompostérů v parčících a na okraji lesů, blízko zástavbě rodinnými domky, kam by občané mohli svoje přebytky ze zahrádek (trávu, plevel a další rostlinné zbytky) odkládat.

Radnice je využila i při veřejných pracích, kdy dlouhodobě nezaměstnaní odstraňovali plevel z chodníků a ostatních komunikací. Plevel se dříve odvážel do sběrného dvora, což představovalo zbytečné nároky na odvoz a jeho další zpracování. Mnohdy multikára vezla pouze několik pytlů plevele.

Občané se do projektu ochotně zapojili a začali kompostéry využívat. Kompostéry se postupně zaplňovaly a proto jsme během léta zajistili několik dalších, včetně menších plastových, které jsme umístili k bytovým domům. V současnosti je na městské části umístěno cca 20 otevřených kompostérů různých velikostí.

Kompostéry mají několik rozměrů podle toho, pro koho jsou určeny. U bytových domů, kde mají občané pouze malé zbytky zeleně z pletí předzahrádek, jsme umístili malé plastové kompostéry o velikosti 390 l, které lze koupit v obchodní síti za cca 900 Kč. Na veřejné plochy zeleně k rodinným domkům by však tento typ nestačil, proto jsme nechali udělat větší kompostéry z prken. Mají rozměr 2 x 2 x 1,2 metru a mají tu výhodu, že se dají snadno sestavit a rozebrat. Jeden stojí 3 500 Kč a jeho životnost je několik let. Největší kompostéry o rozměru 2,5 x 2,5 x 1,2 m jsou umístěny v zahrádkářských koloniích. Zde jsou i nižší nároky na estetický vzhled kompostéru, takže pro výrobu jsme mohli využít odložené europalety. Cena jednoho takto vyrobeného kompostéru je cca 2 tis. Kč. Velké kompostéry mají otevřenou přední stěnu, aby občané mohli přivést odpad až do kompostéru na kolečku. Objednali jsme i kompostéry z recyklovaného plastu, které stojí 6 000 Kč, ale mají oproti dřevěným delší životnost.

Kompostéry jsou opatřeny informačními tabulkami, jaký odpad do něj patří a jaký nepatří. Nepotvrdily se obavy, že občané budou do kompostéru házet nebiologický odpad. Až na několik plastových lahví či plechovek hozených do kontejneru u cyklostezky, jsme našli v komposterech pouze odpad biologický. Problémy jsou v podstatě dva. První je, že někteří lidé do kompostéru odhazují větve, které nelze zkompostovat. Druhým problémem je, že občané nerespektují, že kompostér je již naplněný a odkládají biologický odpad vedle kompostéru.

V září 2011 jsem převzala ocenění zvláštní cenou za rozvoj komunitního kompostování za snahu o zapojení široké veřejnosti do společného kompostování v soutěži Miss kompost, kterou pořádá občanské sdružení Ekodomov. O tom, že se Praha12 stává rájem pro kompostování svědčí i to, že v téže soutěži získali první cenu za nejkrásnější kompost manželé bydlící taktéž na Praze 12.

Každým rokem projde kompostérem odhadem několik tun biologického odpadu, za níž by jinak městská část platila 1000 Kč – za dopravu do sběrného dvora, odtud do kompostárny s poplatkem za uložení. Na jaře roku 2012 jsme již získali první úrodnou zeminu a využili ji k výsadbě květin a keřů v parcích. Projekt kompostování na veřejných plochách samozřejmě nemůže nahradit v plné šíři management zeleně, který např. při jedné seči představuje desítky tun posekané trávy, ale zlepšuje vzhled města, ulehčí občanům odkládání přebytků, vyrobí potřebný humus a ušetří náklady.

Na konci roku 2012 se celý program komunitního kompostování rozšířil dvěma novými směry.

Ozvala se nám řada občanů z bytové zástavby, že by se také chtěli do kompostování zapojit s bioodpadem z kuchyní: zbytky jídla, ovoce a zeleniny, čajové sáčky atd. Koupili jsme proto kompostéry, které jsou uzavřené a s izolací, takže kompostování probíhá po celý rok. První zkušební místa jsou v ulicích Šumenská a Daňkova. Instalace proběhla v dubnu 2013. Všechny občany v okolní zástavbě jsme oslovili osobním dopisem, aby se do kompostování zapojili. Získanou zeminu občané dle vlastního zájmu využijí na předzahrádkách před bytovými domy nebo pro květiny pěstované v truhlících na balkonech a pro pokojové rostliny. O kompostéry se společně s občany stará i pracovník radnice, aby byl při kompostování zajištěn správný postup. Zatím máme z kompostování pozitivní zkušenost. Občané kompostéry využívají, nehází do nich nic závadného, takže je prozatím nezamykáme. Kompostér stojí cca 23 tis. Kč. Je z recyklovaného plastu. Na základě dobré zkušenosti se nám ozvali další občané a zakoupili jsme další 3 uzavřené kompostéry.

Další oblast na kterou jsme se zaměřili je osvětové působení. Začali jsme od těch nejmenších. Do kompostování jsme pilotně zapojili třináct školek. Mateřské školky dostaly kompostér z recyklovatelného plastu, do kterého dávají bioodpad z kuchyně i ten, který děti přinesou z domova. Pracovníci odboru

životního prostředí pro ně uspořádali přednášky o kompostování. Hravou formou se na přednáškách se děti dozvěděli, jak cyklus kompostování probíhá, čím je prospěšný a jak samy mohou přispět. Vyvrcholení programu kompostování na školkách lze právem označit divadelní představení „Vivat kompostela“, ekologického občanské sdružení EKODOMOV, které zábavnou formou představilo dětem cestu tvorby kompostu. Dramatické putování hlavního hrdiny pana Rubína z Rubínova nenechalo žádné dítě chladným. Za vydatné podpory všech dětí našel cestu z pekla popelnice na směsný odpad do ráje v kompostu na zahradě s kvetoucími stromy a zurčícím potůčkem. Na příští rok připravujeme pro školky řeřichový test zralosti kompostu.

Ing. Eva Karolina Tyllová, místostarostka na Praze 12

6.14 Návrh nových opatření Evropské komise: Krůček pro čistější ovzduší s mnoha ale

Brusel, 18. prosince 2013 – Evropská komise dnes představila balíček opatření, která by měla lidem pomoci, aby mohli dýchat čistější vzduch. Balíček zahrnuje návrh programu Čisté ovzduší pro Evropu s cíli pro kvalitu ovzduší na období do roku 2030, návrh revidované směrnice o národních emisních stropích a návrh nové směrnice na snížení znečištění ze středních spalovacích zařízení. Tato opatření by měla snížit ekonomické škody zaviněné znečištěním ovzduší a zejména snížit vážné ohrožení zdraví a životů lidí.

„Vítám, že Komise představila dlouho očekávaný balíček opatření pro čistější ovzduší a považuji ho za krok dobrým směrem, byť už při jeho pročitání vidím také celou řadu jeho nedostatků. Bezpochyby největší zklamání pro mne představuje to, že dlouho odkládaná směrnice o národních emisních stropích směřuje až k horizontu roku 2030, nikoli k rokům 2020 nebo 2025, jak navrhovala řada odborníků. Pozitivně hodnotím navržení stropu pro metan, který je nejen významným skleníkovým plynem, ale také důležitým faktorem pro vznik letního fotochemického smogu, který ohrožuje zdraví lidí a poškozují zemědělskou produkci i stav lesů,“ uvedl MUDr. Miroslav Šuta z Centra pro životní prostředí a zdraví.

Špinavý vzduch je v Evropě příčinou několika stovek tisíc předčasných úmrtí ročně a ekonomických škod v řádech desítek miliard euro ročně. Česká republika bohužel patří v rámci Evropské unie mezi země s nejvíce znečištěným ovzduším. Podle zprávy Státního zdravotního ústavu mělo znečištění ovzduší prachem v České republice za rok 2012 na svědomí zhruba 5 500 předčasně zemřelých lidí a 1 800 vážně nemocných, kteří museli být hospitalizováni pro akutní srdeční nebo dýchací obtíže. „Zavedená opatření by kolem roku 2030 mohla předejít až 58 tisícům předčasných úmrtí ročně a společnosti ušetřit na nákladech souvisejících s poškozením zdraví ušetřit kokem 40 miliard eur ročně,“ uvedl Šuta.

„Nyní bude úkolem Evropského parlamentu a členských států EU vložit do této legislativy energii nutnou k tomu, aby bylo dosaženo nižší úrovně znečištění, která je nezbytná pro ochranu zdraví Evropanů a životního prostředí,“ uvedla Louise Duprez z European Environmental Bureau.

Další informace:

Miroslav Šuta, odborný konzultant pro ekologická a zdravotní rizika, Centrum pro životní prostředí a zdraví, tel.: 608 775 754, e-mail: miroslav.suta (zavináč) centrum.cz

Louise Duprez, Senior Policy Officer, EEB, louise.duprez@eeb.org +32 (0) 2 289 13 07, +32 (0) 489 34 18 96

7 Zamyšlení ke konci roku

Vánoce a Chanuka – křesťané a Židé. Svátky obou u nás převažujících náboženství se prolínají vždy v období od konce listopadu do konce prosince.

Chanuka, jinak také svátek světél, je svátkem pohyblivým, který trvá 8 dní a letos začal 27. listopadu a skončil 5. prosince.

U křesťanů předznamenává vánoční svátky advent, jehož začátek, 1. adventní neděle, je také pohyblivý. Je to proto, že čtvrtá adventní neděle musí být vždy před hlavním vánočním svátkem křesťanů, před 25. prosincem. Letos začal advent 1. prosince.

Oba tyto svátky jsou svátky míru, klidu a naděje. Těší se na ně děti i dospělí a étos vánoc přijala za své i většina těch, kteří se ke křesťanské víře nehlásí.

Krásně ozdobený vánoční stromeček, voňavé cukroví, ryba s bramborovým salátem, a pod stromečkem spousty dárků. Všude zní vánoční koledy, voní purpura a františky. Pomíjím záměrně to předvánoční šílenství, které postihuje národ v honbě za nákupem olbřímího množství vánočních dárků, všudypřítomný hluk a světelný smog.

Chanuka je naproti tomu svátek o mnoho skromnější. Každý večer zapálí nejmladší mužský člen rodiny svíčky na osmiramenném svícnu. První večer jednu, druhý dvě, až osmý den svíček osm. Maminky připraví tradiční jídla, děti dostávají malé dárečky.

Mám ráda advent, vánoce i chanuku. Rodinná pohoda, dobré jídlo a pití, dárky, zpívání písní. Je to příjemný čas rozjímání, usebrání a radosti. Nezapomeňme ale, že ne pro všechny naše bližní je to čas naplněný pohodou. Vzpomeňme ty, kteří nemají to štěstí, jako my, na lidi bez domova, na osamělé staré lidi bez rodiny, na děti v dětských domovech a vůbec na všechny ty, kteří v tuto posvátnou a nadějeplnou dobu jsou v beznaděži – bez naděje na lepší příští.

A přejme si, abychom měli vždy s kým sdílet všední i sváteční dny, abychom měli vždy sílu snášet i bolestné situace, které nám život nezřídka přináší a aby nám jasná hvězda celý rok svítila na cestu.

Eva Vavroušková

8 AKTUÁLNÍ ADRESY A INFORMACE O STUŽ

8.1 Informace o STUŽ

Společnost pro trvale udržitelný život (STUŽ) je dobrovolná nezisková nevládní organizace (občanské sdružení). Byla založena prvním ministrem životního prostředí Československa Josefem Vavrouškem v roce 1992. STUŽ je zaměřena na zkoumání a vytváření předpokladů trvale udržitelného života na místní, regionální, národní a globální úrovni. **Předsednictvo STUŽ zasedá 1. úterý v měsíci od 14,30 hod. zpravidla v místnosti č. 401 v Klubu techniků, Novotného lávka (před seminářem), schůze předsednictva jsou otevřené pro členy STUŽ, kteří zde mají hlas poradní (článek 7.4 stanov STUŽ)**

Podmínky členství: Podmínky členství jsou upraveny stanovami STUŽ čl. 6. O členství podle těchto podmínek rozhoduje předsednictvo (výjimečně valné shromáždění) na základě vyplněné přihlášky a případného vyjádření ostatních členů STUŽ. Přihlášky jsou k dispozici u tajemnice. Zápisné činí jednorázově 100,- Kč, členský příspěvek 500,- Kč za rok. Osoby bez vlastního příjmu: zápisné 50,- Kč, členský příspěvek za rok 100,- Kč. Příspěvek lze uhradit buď přímo v hotovosti tajemnici Evě Vavrouškové např. na úterních besedách, nebo složenkou či bankovním převodem na účet STUŽ. Číslo účtu STUŽ: 3944349/0800 u Čs. spořitelny a. s., Praha 2.

8.2 Předsednictvo

Jméno	Kontakt
Jiří Dlouhý – předseda	jiri.dlouhy@czp.cuni.cz
Miroslav Martiš - místopředseda	martis@marabou.cz
Pavel Šremer – místopředseda	sremer@seznam.cz
Jiří Bendl – členka předsednictva	jiri.bendl@mzp.cz
Marcela Křížová – člen předsednictva	makrizova@gmail.com
Eva Rychlíková – členka předsednictva	rychlikovi@volny.cz
Miloš Tuháček – člen předsednictva	tuhacek@akkt.cz
Ing. Jaroslav Mejzr – předseda revizní komise	jaroslav.mejzr@seznam.cz
Ing. Miroslav Punčochář, CSc. – člen revizní komise	punc@cpf.cas.cz
Ing. Eva Vavroušková – tajemnice	eva.vavrouskova@ecn.cz
Ing. Dana Kopanicová – účetní	kopanicova@udapra.cz
Českolipská regionální pobočka PhDr. Miroslav Hudec – předseda	mhudec@seznam.cz
Východočeská regionální pobočka Miroslav Petr – předseda	mirek.petr@email.cz
Jihočeská regionální pobočka JUDr. Miloš Tuháček – předseda	tuhacek@akkt.cz
Karlovarská regionální pobočka Jana Jandová, DiS. – předsedkyně	j_jandova@centrum.cz
Jizerskohorská regionální skupina Ing. Zdeněk Joukl – předseda	z.joukl@iol.cz
Kulivá hora Hana Řezníčková – předsedkyně	hanarezna@centrum.cz

8.3 Čestné předsednictvo

Doc. MUDr. Martin Bojar, MUDr. Jan Cimický, CSc., Táňa Fischerová, prof. RNDr. Mikuláš Huba, CSc, Jaroslav Hutka, Prof. Dr. Erazim Kohák, Otakar Leiský, prof. Hana Librová, prof. RNDr. Bedřich Moldan, CSc., Jana Štroblová

8.4 Kontakt

Společnost pro trvale udržitelný život,

Krkonošská 1,

120 00 Praha 2,

tel: 734 837744

<http://www.stuz.cz>

Zpravodaj STUŽ – vychází podle potřeby jako informační periodikum pro členy a příznivce STUŽ
ev. č. MK ČR E18763

Adresa redakce a zasílání příspěvků:

Ing. Eva Vavroušková

Krkonošská 1, 120 00 Praha 2

fax: 222 726 909

e-mail: eva.vavrouskova@ecn.cz

Dáno do tisku: prosinec 2013

Titulní strana: ak. malíř Karel Čapek

Tisk: Jungmannova 3, Praha 1